

รายงานการวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบการจัดการอาชีวศึกษาของประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร. ชงชัย สมบูรณ์

ดร. สุภาวดี ลาภเจริญ

นายพิชิต ทนงค์

ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปีพุทธศักราช 2552

**A COMPARISON OF VOCATIONAL EDUCATION
BETWEEN JAPAN AND THAILAND**

Assoc. Prof. Thongchai Somboon, Ph.D.

Supawadee Lapcharoen, Ph.D.

Phichit Thanong, M.A.

**A RESEARCH PRESENTED TO
RAMKHAMHAENG UNIVEERSITY
ACADEMIC YEAR 2009**

- ก -

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่องวิจัย : การศึกษาเปรียบเทียบการจัดการอาชีวศึกษาของประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทย

ชื่อผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย สมบูรณ์
ดร. สุภาวดี ลาภเจริญ
นายพิชิต ทนงค์

ปีที่ทำการวิจัย พุทธศักราช 2552

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการอาชีวศึกษาของประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทย โดยมีขอบเขตการศึกษาทางด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย การบริหารจัดการ หลักสูตร และสภาพการณ์ปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมายของทั้งสองประเทศมุ่งเน้นผลิตแรงงานฝีมือ และแรงงานที่ทักษะ ซึ่งจะนำมาเป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ด้านบริหารจัดการ กรมอาชีวศึกษาและกรมเทคนิคศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้รับผิดชอบซึ่งถือได้ว่าเป็นการบริหารการศึกษาแบบรวมศูนย์ แต่มีการจัดการแบบกึ่งกระจายอำนาจ ด้านหลักสูตร ทั้งสองประเทศมีหลักสูตรการสร้างความเป็นมืออาชีพและมีทักษะขั้นสูง โดยนักศึกษาสามารถเลือกเรียนได้ 3 ลักษณะ คือหลักสูตรทางด้านเทคนิคนักวิชาชีพ หลักสูตรอาชีวศึกษา หลักสูตรการฝึกทักษะปฏิบัติ ซึ่งแต่ละหลักสูตรนั้นขึ้นอยู่กับระยะเวลาเรียนเป็นสำคัญ ด้วยสภาพการณ์ปัจจุบัน พบว่าทั้งสองประเทศมีความร่วมมือกับสถานประกอบการมือขึ้นเช่น มีระบบทวิภาคี การฝึกอบรมระหว่างทำงาน ปัจจุบันจำนวนนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาแล้วสามารถก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงานได้มากขึ้น โดยภาพรวมแล้วอาชีวศึกษาของทั้งสองประเทศมีความเหมือนกันมากกว่าความแตกต่าง ซึ่งเป็นผลมาจากบริบทพื้นฐานทางด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง รวมทั้งสภาพแห่งวิถีการเปลี่ยนแปลงของสถานะโลกาภิวัตน์

Abstract

Research Title : A Comparison of Vocational Education Between Japan and Thailand

Researchers : Assoc. Prof. Thongchai Somboon, Ph.D.
Supawadee Lapcharoen, Ph.D.
Picit Thanong, M.A.

Research Period : 2009

The views expressed in this research was to compare the orientation of vocational education between Japan and Thailand in the aspects of 1) national policies and aims 2) administration and management 3) curriculum 4) the present situation. These are in order to put together a comprehensive looking at also basic contexts which wear both directly and indirectly influencing to the national education in the both countries. Research results found that as follows ; in the aspect of policies and aims, both of the two counties gear to the fulfillment of semi - skilled working and professional outcomes for the further of national economic development. In the administrative and management aspect, these run by the Ministry of Education by means of centralization. For vocational education training, not only also another educational institutions but also another agencies like factors or companies have these responsibilities. Practically, it can be said that vocational education administration and management in the two countries in semi-centralization within each community. In the curriculum aspects, both Japan and Thailand have 3 types namely, vocation education technical education and and skilled training. Each of these is provided throughout the

- ๙ -

length of theory to practical period, in the collaboration with entrepreneur such as dual system, on-the-job-training. For the present situation, the number of graduates strongly accepted for labor market. Japan and Thailand have scant differences in all aspect. The influential factors to these similarities are from basic contexts, social, cultural, politic and global context.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาระตละข้อค้นพบใหม่ทางด้านอาชีวศึกษาของประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทยในสองมิติ คือ ทางด้านข้อเหมือนและข้อแตกต่าง งานวิจัยนี้ได้รับคำแนะนำเป็นอย่างดีจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ ที่ปรึกษาโครงการวิจัย รวมทั้งกำลังใจในการทำวิจัยจากรองศาสตราจารย์ ดร. มณี อัจฉรานนท์ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา ที่เอื้อต่อการแสวงหาข้อค้นพบใหม่ คณะวิจัยซาบซึ้งเป็นอย่างดียิ่ง อนึ่ง ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยรามคำแหงซึ่งท่านอธิการบดีคิม ไชยแสนสุข ที่ให้ “พื้นที่” ของความเป็นนักวิชาการให้แก่คณะวิจัย ในการส่งผ่านข้อความรู้ใหม่ในครั้งนี้

รศ.ดร.ชงชัย สมบูรณ์
ดร.สุภาวดี ลากเจริญ
นายพิชิต ทนงค์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
วิธีดำเนินการวิจัย.....	8
ข้อตกลงเบื้องต้น	9
นิยามคำศัพท์เฉพาะ	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
2 เอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	11
การศึกษาเปรียบเทียบ.....	11
แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาเปรียบเทียบแบบสหวิทยาการ	19
ปัจจัยของการศึกษาเปรียบเทียบ	22
นโยบายการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทย.....	33
ความหมายและปรัชญาของการจัดการอาชีวศึกษา	50
หลักสูตรอาชีวศึกษา.....	54
การบริหารงานวิชาการ	63
มาตรฐานการอาชีวศึกษา.....	67
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	69

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 เปรียบเทียบการจัดการอาชีวศึกษาของประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทย	74
ตอนที่ 1 เปรียบเทียบบริบทพื้นฐานทั่วไปของทั้งสองประเทศ.....	74
ตอนที่ 2 เปรียบเทียบการจัดการอาชีวศึกษาของทั้งสองประเทศ	80
4 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	94
สรุปผลการวิจัย	94
อภิปรายผล.....	96
ข้อเสนอแนะ	101
บรรณานุกรม.....	103
ประวัติย่อผู้วิจัย	108

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันนี้การอาชีวศึกษาของหลาย ๆ ประเทศได้รับความสนใจมากขึ้นจากสังคม จะเห็นได้จากการที่มีผู้นิยมเรียนทางด้านอาชีวศึกษามากขึ้นเพราะนักเรียนและผู้ปกครองเปลี่ยนค่านิยมจากการได้รับปริญญาจากมหาวิทยาลัยมาเป็นการเรียนสำเร็จแล้วมีงานทำและสามารถเลี้ยงตนเองได้ อีกทั้งสามารถศึกษาต่อจนถึงระดับปริญญาได้ การผลิตกำลังคนเพื่อให้ได้มาซึ่งกำลังแห่งการผลิตนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาในทิศทางที่ถูกต้องและสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม จะเห็นได้ว่าในช่วงเวลาหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา ความต้องการคนที่มีคุณภาพในเชิงธุรกิจหรือการแข่งขันด้านตลาดวิชาชีพมีความสำคัญมากในสังคมทุก ๆ ประเทศ เพราะการขยายตัวทางเศรษฐกิจทำให้เกิดการลงทุนมากมาย ทั้งในระดับธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ซึ่งธุรกิจเหล่านี้จำเป็นต้องมีผู้ที่จบจากอาชีวศึกษามาเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการดำเนินงาน ฉะนั้นเพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติโดยเฉพาะภาคเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม การอาชีวศึกษาจึงเข้ามามีบทบาทในการรับผิดชอบต่อการฝึกงานนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายแม่บทของการศึกษาไทย มีหลักการและจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข กำหนดหลักในการจัดการศึกษา ให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาสาระกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังกำหนดหลักในการจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้มีเอกภาพใน

นโยบายหลากหลายเชิงปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจ กำหนดมาตรฐานการศึกษา และระบบประกันคุณภาพ ส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ระดมทรัพยากรจากทุกส่วนของสังคม มาใช้ในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ๆ นับว่าเป็นกฎหมายที่ให้ความสำคัญต่อการศึกษาของประเทศ และส่งผลดีต่อการจัดการอาชีวศึกษาของประเทศอีกด้วย โดยกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 20 มีสาระสำคัญคือ “การจัดการอาชีวศึกษาการฝึกอบรมวิชาชีพ ให้จัดในสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาเอกชน สถานประกอบการ หรือโดยความร่วมมือ ระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษา และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง” ซึ่งเป็นกฎหมายสำหรับการจัดการอาชีวศึกษาเป็นการเฉพาะและใช้เป็นกลไกที่สำคัญสำหรับวางแนวทางการปฏิรูปการอาชีวศึกษาของชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2547)

การจัดการศึกษาที่มีความสอดคล้องประสานกันเป็นอย่างดีระหว่างโรงเรียนกับสถานประกอบการต่าง ๆ เช่น โรงงานอุตสาหกรรม โรงแรม รวมทั้งสถานที่ต่าง ๆ ที่สามารถให้ผู้เรียนสามารถใช้เป็นที่ฝึกทักษะให้ดีขึ้นซึ่งการดำเนินงานลักษณะนี้เรียกว่าความร่วมมือระหว่างสถานที่เรียนกับสถานประกอบการนั่นเอง ดังนั้นจะเห็นได้ว่านักเรียนจะต้องมีโอกาสได้ฝึกงานและปฏิบัติจริงตามทฤษฎีต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้มาจากสถาบันการศึกษาแต่ละแห่ง ซึ่งสิ่งนี้เป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาการเรียนของระบบอาชีวศึกษาที่ดำเนินการในหลาย ๆ ประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่น สหพันธรัฐเยอรมัน เป็นต้น จากประวัติศาสตร์ความเจริญของประเทศเหล่านี้ พบว่าความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจมีผลมาจากการวางนโยบายและวางแผนงานทางด้านอาชีวศึกษาและสร้างความชำนาญให้แก่กำลังคน รวมทั้งสร้างระบบมาตรฐานโดยไม่จำกัดว่าการอาชีวศึกษานั้นจะสังกัดอยู่ในหน่วยงานใด การจัดให้นักเรียนมีโอกาสฝึกอาชีพในโรงงานจึงเป็นหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันระหว่างองค์กรของรัฐและองค์กรเอกชน

ประเทศญี่ปุ่น การศึกษาระดับอาชีวศึกษาเริ่มในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่เลือกเรียนหลักสูตรสายอาชีพ หรือเรียน

ในหลักสูตรมัธยมแบบประสม ซึ่งมีการจัดสอนสาขาวิชาชีพต่าง ๆ เช่น เกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การประมง คหกรรม การพยาบาล เป็นต้น โดยมีการจัดการเรียนการสอนทั้งในเวลา นอกเวลา และการศึกษาทางไกล ส่วนในระดับหลังมัธยมศึกษา มีการจัดการศึกษาวิชาชีพในวิทยาลัยชั้นต้น รับผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียน 2-3 ปี และวิทยาลัยเทคนิครับผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใช้เวลาเรียน 5 ปี สำหรับการศึกษาวิชาชีพเฉพาะทาง มีการจัดในวิทยาลัยฝึกอาชีพเฉพาะทาง โดยรับผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือสูงกว่า

นอกจากนั้น อาจจัดการศึกษาลักษณะวิทยาลัยเทคนิค หรือสถานศึกษาเฉพาะทางบางวิทยาลัยได้รับอนุญาตให้จัดการศึกษาถึงระดับปริญญาตรี รวมทั้งมีการจัดฝึกอบรมวิชาชีพทั้งหลักสูตรระยะสั้นและระยะยาวตามความสนใจของผู้เรียนในโรงเรียนฝึกอบรมวิชาชีพ ประเทศญี่ปุ่นยังมีกระทรวงแรงงานเป็นหน่วยงานหลักอีกแห่งหนึ่งที่ทำเนิกรจัดการฝึกอบรมวิชาชีพให้กับแรงงานเตรียมหลักสูตรระยะระดับฝีมือ โดยมี (1) การฝึกอบรมขั้นพื้นฐาน เป็นการให้ความรู้และฝึกทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงาน (2) การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะความสามารถในการปฏิบัติงานสำหรับการทำงานช่างฝีมือที่มีความสามารถสูงขึ้น (3) การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพให้สูงขึ้น เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงาน และ (4) การฝึกอบรมสำหรับผู้ว่างงานหรือผู้ที่ต้องการเปลี่ยนอาชีพ การฝึกอบรมเหล่านี้จัดในศูนย์การฝึกอบรมอาชีพ ศูนย์พัฒนาทักษะ และสถานฝึกอบรมวิชาชีพ ภาคเอกชนหรือสถานประกอบการในประเทศญี่ปุ่นให้ความสำคัญ กับการจัดการศึกษาและฝึกอบรมสำหรับพนักงานตั้งแต่แรกเข้าจนตลอดการประกอบอาชีพ สถานประกอบการขนาดใหญ่จะมีศูนย์ฝึกอบรมของตนเอง ส่วนสถานประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็กจะอาศัยศูนย์ฝึกทักษะ และวิทยาลัยเทคนิคเป็นแหล่งในการฝึกอบรมพนักงาน ซึ่งแต่ละแห่งจะมีการจัดหลักสูตร ความร่วมมือกับสถานประกอบการ การจัดการฝึกอบรมในสถานประกอบการ มีทั้งที่เป็นการสร้างและเพิ่มพูนทักษะเฉพาะเพื่อการปฏิบัติงาน และการฝึกอบรม เพื่อเปลี่ยนหรือเลื่อนระดับตำแหน่ง เช่น การฝึกอบรมสำหรับพนักงานใหม่ผู้บริหารระดับต้น ผู้บริหารระดับกลาง และผู้บริหารระดับสูง เป็นต้น (ฉันทนา จันทรบรรจง, 2540)

สำหรับประเทศไทยได้มีการพัฒนาจนมีความเจริญก้าวหน้าเป็นอย่างมาก มีสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานทางการศึกษา รับผิดชอบเกี่ยวกับการผลิตกำลังคนระดับทักษะฝีมือในทางวิชาชีพ เพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงาน ให้สามารถรองรับการพัฒนาประเทศชาติได้อย่างเหมาะสม จึงมีภารกิจที่สำคัญในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา ให้สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและเศรษฐกิจ เพื่อให้ผู้เข้าสู่ตลาดแรงงานสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจึงเป็นหน่วยงานหนึ่งในกระทรวงศึกษาธิการ ที่ประสบกับสภาวการณ์เปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ตลอดช่วงระยะเวลาแห่งการปฏิรูประบบราชการ และได้มีการเตรียมพร้อมในการเข้าสู่โครงสร้างใหม่ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนระบบบริหารจัดการในหน่วยงานทั้งในส่วนกลางและในระดับสถานศึกษา ซึ่งจากสถานการณ์ในปัจจุบันยังเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านของการจัดการศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านบริบทของสังคม อาทิ วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต เทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร และถ่ายทอดเทคโนโลยี ทำให้สังคมปัจจุบันได้พัฒนาไปสู่สังคมข้อมูลข่าวสาร โอกาสและทางเลือกที่จะเรียนรู้มีความหลากหลายมากขึ้น การเรียนรู้สามารถกระทำได้อย่างต่อเนื่อง โดยแสวงหาแนวทาง และสาขาวิชาที่ตนเองสนใจได้ จึงเป็นที่มาของกระแสการตื่นตัวในความต้องการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ทั้งในกลุ่มกำลังคนในอนาคต และกำลังคนในตลาดแรงงาน รวมถึงประชาชนทั่วไป ซึ่งการจัดการอาชีวศึกษาที่จะศึกษาผล กระทบ จากกระแสดังกล่าว รวมถึงใช้วิธีการจัดการอาชีวศึกษาที่มุ่งเน้นให้มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และการแข่งขันในด้านเศรษฐกิจโลกซึ่งถือว่าเป็นประเด็นสำคัญ รวมทั้งจากการที่กระทรวงศึกษาธิการได้ปรับร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษา ศิลปะ และวัฒนธรรม (พ.ศ. 2545 – 2549) ให้สอดคล้องกับสถานการณ์การปฏิรูประบบราชการ มาจัดทำเป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษา ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2547-2549) ของกระทรวงศึกษาธิการ ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงได้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การอาชีวศึกษา (พ.ศ. 2547-2549) ให้เป็นไป

ในแนวทางที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการโดยทำการศึกษาวิเคราะห์ นโยบายด้านการศึกษา ตั้งแต่ระดับรัฐบาล นโยบายการพัฒนาด้านการศึกษาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) นโยบายด้านการศึกษิตตามแผนการศึกษาศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559) และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้การกำหนดยุทธศาสตร์การปฏิรูปการอาชีวศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการพัฒนาด้านการศึกษาในทุกระดับ สามารถเชื่อมโยงกันและสร้างความหลากหลายแก่วงการศึกษิต สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2547) ได้ดำเนินการจัดทำ แผนยุทธศาสตร์การอาชีวศึกษา (พ.ศ. 2547 - 2549) เป็นกรอบและทิศทางของแนวทางการปฏิรูปการอาชีวศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการพัฒนาการอาชีวศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมภายใต้เงื่อนไขที่เป็นจุดอ่อน จุดแข็ง ปัจจัยเอื้ออำนวย และข้อจำกัดของการพัฒนา ตามแผนยุทธศาสตร์การอาชีวศึกษา (พ.ศ. 2547-2549) การอาชีวศึกษาเป็นการจัดการศึกษิตและฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนทั้งในระดับกึ่งฝีมือ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยีในทุกสาขาวิชาชีพ อย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน ให้มีความสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี สามารถสนองความต้องการของตลาดแรงงานและการประกอบอาชีพอิสระได้

การอาชีวศึกษาหรือการศึกษิตวิชาชีพเป็นรากฐานอันสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพราะความเจริญของประเทศต้องเริ่มจากพื้นฐานของการประกอบอาชีพ สร้างผลผลิตและรายได้ของประชาชน การจัดการอาชีวศึกษาหรือการศึกษิตวิชาชีพ จึงควรสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนและสังคม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น คุณภาพของผู้สำเร็จการอาชีวศึกษิตมีตัวชี้วัดสำคัญประการหนึ่งคือ ผู้สำเร็จการศึกษิตสามารถประกอบอาชีพหรือสามารถทำงานได้จริง นอกเหนือไปจากที่จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านวิชาการ และมีคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามที่สถานประกอบการต้องการ

จากรายงานในเอกสาร“การศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ. 2549 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา” ปัจจุบันเส้นทางการศึกษาของประชาชนไทยเลือกเรียน ศึกษาต่อในสายสามัญเป็นส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 69 เป็นสายอาชีวศึกษาเพียงร้อยละ 31 ในขณะที่ประเทศอื่น ๆ มีการจัดอาชีวศึกษาจำนวนมาก อาทิ ประเทศเนเธอร์แลนด์ จัดร้อยละ 69 ประเทศสหราชอาณาจักรจัดร้อยละ 72 ประเทศอาร์เจนตินา จัดสูงสุดร้อยละ 86 ในขณะที่ประชากรไทยมีจำนวนผู้ใหญ่วัยแรงงานและเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศถึงร้อยละ 35 ของจำนวนประชากรไทยทั้งหมด ผลสำรวจการศึกษาของประชากรกลุ่มนี้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา เพียงร้อยละ 12.9 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 41.18 เป็นแรงงานที่สำเร็จการศึกษาระดับประถม มัธยมต้น มัธยมปลายซึ่งขาดความรู้ ทักษะอาชีพที่จะเสริมสร้างขีดความสามารถการแข่งขันของประเทศ ข้อมูลเหล่านี้สะท้อนความสำคัญของการอาชีวศึกษาที่เป็นความต้องการกำลังคนของประเทศแรงงานเหล่านี้ สามารถพัฒนาทักษะความชำนาญงานอาชีพ ยกระดับฝีมือให้สูงขึ้นได้โดยเลือกเรียนศึกษาต่ออาชีวศึกษา จะตอบสนองต่อความต้องการและแก้ไขปัญหาแรงงานของประเทศได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550)

นอกจากนี้ข้อมูลการวิเคราะห์ “กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 : พ.ศ. 2551-2565” ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ให้ความสำคัญต่อการอาชีวศึกษา ว่าการเข้าสู่เส้นทางอาชีวศึกษาเป็นเส้นทางสำคัญเส้นทางหนึ่งซึ่งมีตลาดแรงงานรองรับ แต่ในกรณีประเทศไทย ด้วยกระแสค่านิยมอุดมศึกษาสายสามัญ ส่งผลให้สังคมปัจจุบันขาดแคลนผู้จบอาชีวศึกษาจำนวนมาก โดยได้อ้างข้อมูลประมาณการของวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยว่า หากประชาชนเลือกศึกษาต่ออาชีวศึกษาเช่นปัจจุบัน จะทำให้มีผู้เข้าศึกษาอาชีวศึกษาลดลงอย่างรุนแรงจากร้อยละ 17 ในปี 2548 เหลือร้อยละ 8 ในปี 2568 โดยได้สะท้อน นัยยะว่า เยาวชน ประชาชนเหล่านี้ได้เข้าสู่ตลาดแรงงานแต่ก็เป็นแรงงานไร้ฝีมือ หรือไม่ก็เลือกศึกษาต่อระบบอุดมศึกษาสายสามัญมากกว่าสายอาชีพ ซึ่งการเลือกเรียนอุดมศึกษาสายสามัญมากกว่าได้ส่งผลกระทบต่อปัญหากำลังคนระดับชาติ คือ สมดุลของสัดส่วนแรงงานที่เหมาะสมกับความต้องการของภาคเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศสูญเสียไป (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2551) การที่จะพัฒนาประเทศให้มีลักษณะการพัฒนา

องค์รวม (Holistic Development) นั้นปัจจัยหนึ่งที่จะสามารถบรรลุจุดประสงค์ดังกล่าว คือ การพัฒนาเศรษฐกิจบนรากฐานของความมุ่งมั่นส่งเสริมหรือการกำหนดทิศทางด้าน อาชีวศึกษาของประชาชนในประเทศเป็นหลัก จะเห็นได้ว่ารัฐบาลของทั้งสองประเทศ เคยให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีการประสานความร่วมมือกันทางด้าน อาชีวศึกษาด้านการให้ทุนศึกษาต่อ ทุนเพื่อศึกษาดูงาน ทุนฝึกอบรม การให้ความรู้ ทางด้านเทคโนโลยีและวิชาการ

ดังนั้นผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษาของไทยกับประเทศ ญี่ปุ่น เพื่อทำการเปรียบเทียบกันระหว่างทั้งสองประเทศ รวมทั้งเสนอรูปแบบ (Model) ในการดำเนินงานด้านอาชีวศึกษาซึ่งเป็นประเด็นที่ควรศึกษาเพื่อประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาทางด้านอาชีวศึกษาของทั้งสองประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาเปรียบเทียบการอาชีวศึกษาใน สภาพการณ์ปัจจุบันของประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทยโดยศึกษาถึง นโยบายและ จุดมุ่งหมาย การบริหารจัดการ หลักสูตร และการเรียนการสอน ตลอดจนนำข้อมูลที่ได้ จากการศึกษามาเสนอแนะเป็นรูปแบบ (Model) ในการจัดการศึกษาทางด้านอาชีวศึกษา เพื่อความเหมาะสมตามบริบทพื้นฐานของทั้งสองประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีขอบเขตของการวิจัยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพการณ์ปัจจุบัน นโยบายและจุดมุ่งหมาย การบริหารจัดการ หลักสูตร และการเรียนการสอนของการ อาชีวศึกษาของทั้งสองประเทศ โดยการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต รายงานสถิติ สารสนเทศ ข้อมูลจากองค์กรต่างประเทศหรือสถานทูต ซึ่งมีการเผยแพร่สู่สาธารณชน ในลักษณะสิ่งพิมพ์หรือผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในระยะเวลาก่อนเริ่มการวิจัยในเดือน

ตุลาคม 2552 งานวิจัยนี้มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการอาชีวศึกษาเฉพาะในระบบ (Formal Education) เท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางราชการที่เป็นรายงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาของทั้งสองประเทศ รวมทั้งเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษา ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต รายงานการวิจัย รายงานสถิติ สารสนเทศ บทความในวารสาร นิตยสาร ข้อมูลจากองค์กรต่างประเทศหรือสถานทูต ซึ่งมีการเผยแพร่สู่สาธารณชนในลักษณะของสิ่งพิมพ์หรือผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งที่เขียนเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2. รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มาศึกษาเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Studies) ตามแนวทางของ Bereday 4 ขั้นตอน คือ (Trethewey, 1976)

1. การบรรยายหรือพรรณนา (Description)

2. การอธิบายหรือตีความ (Interpretation)

3. การเทียบเคียง (Juxtaposition)

4. การเปรียบเทียบ (Comparison)

ทั้ง 4 ขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้ (ธงชัย สมบูรณ์, 2544, หน้า 37-41)

ขั้นที่ 1 การบรรยาย (Description)

การบรรยายเป็นการรวบรวมข้อมูลทางการศึกษาเท่านั้น (Collection of Purely Pedagogical Data) โดยการบรรยายถึงความเป็นมาทางการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะทำการวิจัย

ขั้นที่ 2 การอธิบายหรือตีความ (Interpretation)

การอธิบายเป็นนำข้อมูลทางการศึกษาตามที่ได้บรรยายไว้ในขั้นที่ 1 มาตีความหรืออธิบายต่อโดยอาศัยฐานข้อมูลจากสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 3 การเทียบเคียง (Juxtaposition)

การเทียบเคียงเป็นการนำข้อมูลทางการศึกษาของประเทศต่าง ๆ มาจับคู่เทียบเคียงเพื่อแสดงความเหมือนและความแตกต่างโดยการกำหนดเกณฑ์ของการเปรียบเทียบ (Criteria of Comparability) ทางด้านอาชีวศึกษาของทั้งสองประเทศ

ขั้นที่ 4 การเปรียบเทียบ (Comparison)

การเปรียบเทียบเป็นการนำเอาข้อมูลทางด้านอาชีวศึกษาสองประเทศที่มุ่งศึกษามาพิจารณาวิเคราะห์เป็นคราวเดียวพร้อม ๆ กัน (Simultaneous Comparison)

3. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลตามข้อ 1 และ 2 เพื่อจัดทำเป็นรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ปรากฏอยู่ในงานวิจัยครั้งนี้เป็นคำศัพท์ที่นำมาจากเอกสารขั้นต้น

2. พ.ศ. หรือ ปีพุทธศักราชที่ปรากฏอยู่ในเอกสารขั้นต้นผู้วิจัยได้เปลี่ยนเป็น ค.ศ. หรือ คริสตศักราชเพื่อให้เนื้อหามีความสอดคล้องกัน

นิยามคำศัพท์เฉพาะ

การอาชีวศึกษา หมายถึง การศึกษาตั้งแต่ระดับอาชีวศึกษาตอนปลาย หรือ มัธยมศึกษาตอนต้นสายอาชีพขึ้นไป ถึงระดับอาชีวศึกษาชั้นสูง หรือมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ หรือบุคคลที่สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือเทียบเท่า หรือชั้นที่สูงกว่า แต่ไม่สำเร็จการศึกษาในระดับที่สูงกว่านี้ รวมทั้งวิชาชีพระดับต้น วิชาชีพระดับกลางและระดับสูง ทั้งนี้การอาชีวศึกษาจะรวมความถึงวิชาชีพทางด้านเทคนิคและอาชีวศึกษาของงานวิจัยนี้

วิชาชีพระดับต้น หมายถึง หลักสูตรการศึกษาวิชาชีพระดับฝีมือ (Skill) รับผู้สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หรือมัธยมศึกษาปีที่ 3 เข้าศึกษาต่อเป็นเวลา 3 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับวุฒิระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

วิชาชีพระดับกลาง หมายถึง หลักสูตรการศึกษาวิชาชีพระดับเทคนิค (Technician) รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับ ปวช. เข้าศึกษาต่อเป็นเวลา 2 ปี ได้รับวุฒิระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

วิชาชีพระดับสูง หมายถึง หลักสูตรการศึกษาวิชาชีพระดับเทคโนโลยี (Technology) รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับ ปวช. หรือเทียบเท่าเข้าศึกษาต่อเป็นเวลา 4 ปี และรับผู้สำเร็จการศึกษาระดับ ปวส. หรือ ปวท. เข้าศึกษาต่อเป็นเวลา 2 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับวุฒิปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอาชีวศึกษาของทั้งสองประเทศ ทั้งสภาพด้านความเหมือน ความแตกต่าง เพื่อนำข้อมูลที่ได้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาทางด้านอาชีวศึกษาของประเทศต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นการนำเสนอ ดังนี้

1. การศึกษาเปรียบเทียบ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาเปรียบเทียบแบบสหวิทยาการ
3. ปัจจัยของการศึกษาเปรียบเทียบ
4. นโยบายการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทย
5. ความหมายและปรัชญาของการจัดการอาชีวศึกษา
6. หลักสูตรอาชีวศึกษา
7. การบริหารงานวิชาการ
8. มาตรฐานการอาชีวศึกษา
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเปรียบเทียบ

ความหมายของการศึกษาเปรียบเทียบ

สำหรับการศึกษาเปรียบเทียบในฐานะสาขาหนึ่งแห่งการศึกษา คั้นคว้านั้น มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้หลายท่าน เช่น ยอร์ช เบเรเดย์ ดังกล่าวว่าการศึกษาเปรียบเทียบเป็นการศึกษาวิเคราะห์ระบบการศึกษาต่างประเทศ (Bereday, 1964, p. ix) ไอแซค แคนเดล (Kandel, 1955, p. 8) กล่าวว่า การศึกษาเปรียบเทียบมุ่งแสวงหาการวิเคราะห์และเปรียบเทียบแรงผลักดันต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างระบบการศึกษาของประเทศทั้งหลาย ฮูเซ็น (Husen, 1967, p. 19) กล่าวว่า การค้นหาลักษณะต่าง ๆ ซึ่งเป็นสาเหตุแห่งการพัฒนาและผลิตผลของระบบการศึกษานั้นมีความจำเป็นที่

จะต้องมีข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและตัวแปรระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่เชื่อถือได้เกี่ยวกับระบบต่าง ๆ นั้นในลักษณะของการทำหน้าที่ที่แท้จริง เทรททิวี่ (Trethewey, 1976, p. 23) กล่าวว่า การตั้งเป้าหมายการศึกษาเปรียบเทียบมี 3 วิธี คือ วิธีแรก ได้แก่ การย้อนกลับไป ในประวัติความเป็นมาของสาขาวิชาและการค้นหาสิ่งที่บุคคลสำคัญในสาขาวิชาในอดีต ที่ผ่านมามีเป้าหมายของสาขาวิชา วิธีที่สอง ตั้งคำถามว่าเป้าหมายสำหรับใคร จากวิธีนี้แสดงให้เห็นว่าการให้ความหมายหรือกำหนดเป้าหมายย่อมต้องต่างกันไป สำหรับกลุ่มที่ต่างกัน เช่นนักเรียนในต่างระดับชั้นเรียนครูอาจารย์ นักวิจัยและนักบริหาร การศึกษาหรือผู้กำหนดนโยบายทางการศึกษา เป็นต้น วิธีที่สาม การศึกษาวิเคราะห์ บทความใหม่ ๆ ล่าสุด โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับระเบียบแบบแผน เพื่อที่จะพบข้อเสนอแนะที่ปรากฏบางประการเกี่ยวกับวิธีการศึกษาในบทความเหล่านั้น ซึ่งเป็นแนวทางวิเคราะห์ ข้อเสนอแนะเฉพาะสำหรับการกำหนดเป้าหมายของการศึกษาเปรียบเทียบ

สรุปได้ว่า การศึกษาเปรียบเทียบ เป็นการศึกษาวิเคราะห์ระบบการศึกษาในประเทศต่าง ๆ เพื่อให้เกิดแรงผลักดันต่อการพัฒนาและผลิตผลของระบบการศึกษาที่ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ต้องมีการกำหนดเป้าหมายการศึกษาเปรียบเทียบอย่างชัดเจน

ความสำคัญและประโยชน์ของการศึกษาเปรียบเทียบ

1. เหตุผลสนับสนุนที่เด่นชัดที่สุด สำหรับการศึกษานี้คือการ ก่อให้เกิดสติปัญญาความรู้ มนุษย์เรียนรู้ระบบการศึกษาต่าง ๆ เพียงเพราะว่าต้องการจะรู้ ที่เป็นเช่นนี้ขึ้นอยู่กับว่าระบบการศึกษาต่าง ๆ ของโลกนี้จะยังคงมีอยู่ต่อไปหรือไม่ และ ขึ้นกับความอยากรู้และความปรารถนาที่จะได้ความรู้ (Bereday, 1964, p. 5)

2. การเปรียบเทียบนี้นำไปใช้อ้างเพื่อเป็นเหตุผลสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง การแก้ปัญหาท้องถิ่นต่าง ๆ อันเป็นผลมาจากการศึกษาประสบการณ์ของประเทศอื่น (Trethewey, 1976, p. 24)

3. การศึกษาในฐานะเป็นเครื่องมือของทรัพยากรมนุษย์และในฐานะเป็น เครื่องมือสำหรับการสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังนั้น ความต้องการที่จะสืบสาวถึงรากฐานระบบการศึกษาจึงมีความหลากหลาย (Husen, 1967, p. 19)

สรุปได้ว่า การศึกษาเปรียบเทียบนั้นเป็นพื้นฐานในการนำไปอ้างอิงที่เกิดจาก สติปัญญาความรู้ ประสบการณ์ การเปลี่ยนแปลงของสังคมของประเทศ เพื่อเป็น เครื่องมือสำหรับสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจ

ประโยชน์ของการศึกษาเปรียบเทียบ

การศึกษาเปรียบเทียบนั้นนอกจากการได้รับความรู้และความเข้าใจสังคมอื่นและ ระบบการศึกษาของสังคมนั้นอย่างถูกต้อง ยังส่งเสริมสนับสนุนให้บรรลุจุดหมาย 4 ประการ (Trethewey, 1976, pp. 24-25) ดังนี้

1. เกิดความเข้าใจการศึกษาในประเทศของตนดีขึ้น
2. เกิดพัฒนาการ การปรับปรุงหรือการปฏิรูปทางการศึกษาทั้งในประเทศและ ต่างประเทศ
3. เกิดพัฒนาการของความรู้ ทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับการศึกษาโดยทั่วไป และเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา กับสังคม
4. เกิดความเข้าใจอันดีและการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศ ตลอดจน การแก้ไขปัญหาทางการศึกษาและปัญหาอื่น ๆ ในระดับระหว่างประเทศ

แคนเดล (Kandel, 1955, p. xx) กล่าวว่า การวิเคราะห์ระบบการศึกษาของ ประเทศอื่นนั้น คือ วิธีการวิเคราะห์และทำทายปรัชญาของตนเอง ดังนั้นจึงเป็น การวิเคราะห์ภูมิหลังและพื้นฐานต่าง ๆ ที่รองรับระบบการศึกษาของประเทศให้ชัดเจน มากยิ่งขึ้น

ธัท และ อัดัมส์ (Thut and Adams, 1964, p. 5) กล่าวว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบ การศึกษาซึ่งมีวิธีดำเนินการอย่างถูกต้องจะสามารถช่วยส่งเสริมให้ทำหน้าที่ได้อย่าง ฉลาดยิ่งขึ้นภายในขอบเขตของความรับผิดชอบของตนเอง

เบเรเดย์ (Bereday, 1964, p. 6) กล่าวว่า การรู้จักตนเอง ซึ่งเกิดขึ้นจากการรู้จัก ผู้อื่นเป็นบทเรียนที่ดีที่สุดที่การศึกษาเปรียบเทียบสามารถให้ได้ ในการจัดรวบรวม วิธีการ ต่าง ๆ ทางการศึกษาของแต่ละประเทศ ในการจัดหมวดหมู่ของสิ่งที่รวบรวมไว้นี้ แต่ละประเทศจะเป็นตัวแปรหนึ่งแห่งประมวลประสบการณ์ของมนุษย์ซึ่งมีความ หลากหลาย การเริ่มงานรวบรวมนี้ทำให้พบความเหมือนและความแตกต่างที่มีอยู่ในโลก

อันจะเป็นสิ่งที่ควรแก่การเรียนรู้ และมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อแต่ละประเทศ (Bereday, 1964, p. 5)

คิง (King, 1967, p. 42) กล่าวว่า ขั้นสุดท้ายของการใช้วิธีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบคือ ความตั้งใจให้เกิดการปฏิรูป การปฏิรูปนี้ไม่จำเป็นจะต้องเป็นการปฏิรูปในความหมายที่ว่าจะปฏิรูปบุคคลอื่น แต่ที่จริงแล้วเป็นการปฏิรูปในความหมายของการทำลายแนวคิดของตนเองและสิ่งที่ยึดถือทั้งในทางสังคมและทางวิชาชีพ

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของการศึกษาเปรียบเทียบทำให้รู้จุดยืนของตนเอง เกิดการพัฒนาความรู้สามารถจัดหมวดหมู่ของสิ่งที่รวบรวมได้อย่างชัดเจน และสามารถวิเคราะห์พื้นฐานที่เกิดจากความเหมือนและความต่าง ที่อันควรแก่การเรียนรู้

วิธีการศึกษาเปรียบเทียบ

วิธีการวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์

1. วิธีการของไอแซค แคนเดล กล่าวว่า การเปรียบเทียบระบบการศึกษาหลาย ๆ ประเทศนั้นสามารถกระทำได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับเป้าหมายของการเปรียบเทียบ วิธีเหล่านี้ได้แก่

1) ใช้วิธีการทางสถิติสำหรับเปรียบเทียบค่าใช้จ่าย อัตราการลงทะเบียน หรืออัตราการตกชั้นของเด็กที่อยู่ในระบบการศึกษา

2) เปรียบเทียบเครื่องชี้ภาวะที่แสดงถึงประโยชน์ของการศึกษาต่อประเทศ สถิติการอ่านออกเขียนได้ คุณค่าและการพาณิชย์ อัตราอาชญากรรมและความยากจน

3) เปรียบเทียบคุณภาพของการศึกษาในประเทศต่าง ๆ การศึกษาค้นคว้าทางการศึกษาเปรียบเทียบควรมีลักษณะเชื่อมโยงและสามารถประยุกต์ใช้แนวความคิดทางการศึกษาจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง แทนการบรรยายเพียงอย่างเดียวโดยเป็นการวิเคราะห์ การให้เหตุผลภายในบริบททางการเมือง สังคมและวัฒนธรรม ควรที่จะพยายามชี้แนวโน้มและหลักการสำหรับการประยุกต์ใช้ โดยทั่วไปขั้นตอนการเปรียบเทียบอาจเริ่มด้วย การบรรยาย ตามด้วยการอธิบายให้เหตุผล ต่อไปถึงการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ และท้ายสุดคือ การจำแนกรูปแบบแนวโน้มหรือ หลักการของการศึกษา (Trethewey, 1976, p. 50)

วิธีการศึกษาเปรียบเทียบของแคนเดล ใต้แก (Kandel, 1955, pp. xix-xxiv)

1) บรรยาย ถึงคำตอบที่มีอยู่แล้วในทฤษฎีและแนวปฏิบัติสำหรับปัญหาประการหนึ่งหรือหลายประการ อันเป็นปัญหาร่วมกันของทุกประเทศ

2) อธิบายหรือตีความ โดยการวิเคราะห์สาเหตุซึ่งทำให้เกิดปัญหา เพื่อที่จะเกิดความเข้าใจ ความชื่นชม และสามารถประเมินความหมายที่แท้จริงของระบบการศึกษาแห่งชาติสิ่งสำคัญ คือ การรู้ประวัติศาสตร์และประเพณี แรงผลักดัน เจตคติที่เกี่ยวข้องกับการจัดองค์การทางสังคม สถานการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจซึ่งมีอิทธิพลต่อพัฒนาการของระบบการศึกษานั้น

ดังนั้น การศึกษาเปรียบเทียบจึงเริ่มด้วย การทำความเข้าใจกับความเชื่อถือและแรงผลักดันทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ อันเป็นมูลฐานสำหรับระบบการศึกษา และตั้งอยู่บนการวิเคราะห์อุดมคติทางสังคมและการเมือง ซึ่งโรงเรียนสะท้อนออกมาให้เห็น ดังนั้น ในขั้นนี้การศึกษาเปรียบเทียบ จึงใช้วิธีการของนักประวัติศาสตร์เป็นหลัก สำหรับการอธิบายถึงเหตุผลที่การจัดการและแนวทางปฏิบัติเฉพาะอย่างทางการศึกษาพัฒนาขึ้นมาในแต่ละประเทศที่เลือกศึกษา

3) วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกัน โดยการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระบบต่าง ๆ และเหตุผลที่เป็นเช่นนั้น

4) กำหนดหลักการหรือแนวโน้มเฉพาะอย่าง และสร้างปรัชญาทางการศึกษาบนพื้นฐานของแนวปฏิบัติที่ได้ศึกษา

2. วิธีการของ นิโคลัส ฮันส์

ฮันส์ (Hans, 1964, pp. 7 – 8) ได้นำเสนอวิธีการศึกษาเปรียบเทียบดังนี้

1) การศึกษาค้นคว้าระบบการศึกษาของประเทศแต่ละระบบต่าง จากกันซึ่งพิจารณาถึงสภาพทางประวัติศาสตร์และคำนึงถึงพัฒนาการของลักษณะประจำชาติและวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิด

2) การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับระบบการศึกษาที่มีอยู่ขณะนั้น ข้อมูลเหล่านี้อาจรวมถึงสถิติทางด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ตลอดจนการทดสอบระดับสติปัญญาและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา โดยการเจริญเติบโตของประเทศและลักษณะประจำชาติ ได้รับอิทธิพลจากกลุ่ม ปัจจัย 3 ด้าน คือ

1) ปัจจัยจากธรรมชาติ ได้แก่ เชื้อชาติ ภาษาประจำชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น เศรษฐกิจ และภูมิศาสตร์ เป็นต้น

2) ปัจจัยทางด้านศาสนา ได้แก่ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ศาสนาฮินดู ศาสนาพุทธ ลัทธิขงจื้อ และศาสนาชินโต เป็นต้น

3) ปัจจัยทางอาณาจักร ได้แก่ ลัทธิมนุษยนิยม ลัทธิสังคมนิยม และลัทธิชาตินิยม เป็นต้น

3 วิธีการเชิงสหวิทยาการ

เบเรเดย์ (Bereday, 1964, p. 20) ได้เสนอการศึกษาเชิงเปรียบเทียบว่ามี 4 ขั้นตอน เริ่มด้วยการพรรณนาและการอธิบายตลอดจนการเทียบเคียง และประการสุดท้าย คือ การเปรียบเทียบ

1) การบรรยายระบบการศึกษาและแนวการปฏิบัติทางการศึกษาในท้องที่ที่เลือก มาทำการศึกษา อาจทำได้จากการอ่านค้นคว้าอย่างกว้างขวางผนวกกับการจัดโปรแกรม เยี่ยมชม โรงเรียน โดยให้มีการใช้แหล่งอ้างอิงที่มีประโยชน์และความจำเป็นที่จะต้องมีการเก็บ การรวบรวมข้อมูลอย่างมีระบบ แต่จุดสำคัญของขั้นตอนนี้คือการรวบรวม ข้อมูลที่เชื่อถือได้

2) การนำเอาข้อมูลทางวิชาการเกี่ยวกับ โรงเรียนที่รวบรวมมาทำการทดสอบ ความสอดคล้องกับสังคม หมายความว่าให้มีการตรวจสอบข้อมูลในเชิงบริบทของสังคม ที่กว้างขวางขึ้น โดยการประยุกต์ใช้วิทยาการทางสังคมศาสตร์และแขนงวิชาอื่นที่เกี่ยวข้องกัน เป้าหมายในขั้นนี้คือการอธิบายหรือการตีความปรากฏการณ์ที่ได้บรรยายไว้ให้สมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะทำได้

3) เมื่อเริ่มเข้าสู่ขั้นตอนแห่งการเทียบเคียง จึงใช้สิ่งที่มีอยู่ในแขนงวิชาอื่น อย่างมีระบบ เช่น ประชากรศาสตร์อาจให้ข้อมูลเกี่ยวกับส่วนประกอบและแนวโน้มของ ประชาชนในเขตเมืองจากโบราณคดีอาจเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของเฉพาะกลุ่มและ เรื่องปัญหาของการถ่ายทอดวัฒนธรรม รัฐศาสตร์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาล การวิเคราะห์ในแนววิชาประวัติศาสตร์ทำให้รู้ถึงพัฒนาการของประเทศ หรือพัฒนาการของเจตคติที่มีต่อผู้เข้ามาใหม่ สังคมวิทยาให้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะต่าง ๆ ทางสังคมของ

กลุ่ม และความสัมพันธ์ของสิ่งนี้กับระบบการศึกษาและสังคมที่กำลังดำเนินอยู่ เศรษฐศาสตร์ ศาสนศาสตร์และวิชาอื่น ๆ ต่างมีประโยชน์ในวิถีทางของแต่ละวิชา วิธีการซึ่งเบเรเดย์เรียกว่า กิ่งก้าน (rosette) แห่งวิทยาการ เป็นวิธีที่นักการศึกษา เปรียบเทียบควรมีความรู้ที่ใช้การได้อย่างน้อยหนึ่งวิชา และอาจเป็นสองหรือสามแขนง วิชา นอกเหนือจากการศึกษา

4) การเปรียบเทียบในเชิงอุทาหรณ์ หมายถึง การยกตัวอย่างแนวการปฏิบัติทางการศึกษาในประเทศต่าง ๆ มาแสดงให้เห็นประเด็นของการเปรียบเทียบซึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น วิธีการนี้ไม่อาจทำให้ได้มาซึ่งข้อสรุป ทั่วไป และควรตระหนักถึงประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. คัดเลือกหัวเรื่อง ประเด็นหรือปัญหา
2. รวบรวมและสอบทานข้อมูลทางการศึกษาในประเทศต่าง ๆ ที่เลือกสรรมาในส่วนที่สัมพันธ์กับหัวเรื่อง
3. ตีความข้อมูล ประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้มาในส่วนที่ช่วยทำให้เกิดความเข้าใจเรื่องนั้น ๆ ในบริบททางสังคม
4. เทียบเคียงข้อมูลที่ตีความแล้วเพื่อที่จะชี้ให้เห็นพื้นฐานที่อาจเป็นไปได้สำหรับการเปรียบเทียบ
5. สร้างข้อสมมติฐาน
6. พิสูจน์ข้อสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบข้อมูลที่ตีความแล้ว
7. สรุปใจความ

ทิทมัส (Titmus, 2004, Online) กล่าวว่าขั้นตอนของเบเรเดย์ เรียบง่ายไป ดังนั้นจึงปรับเปลี่ยนขั้นตอนการศึกษาเปรียบเทียบของเบเรเดย์ มาเป็น 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การตั้งเป้าหมายทั่วไป

ขั้นที่ 2 การตั้งวัตถุประสงค์เฉพาะ

ขั้นที่ 3 การจัดเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 4 การบรรยายและการตีความของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายใต้กรณีศึกษา หมายถึง การเทียบเคียงสิ่งที่บรรยายและตีความได้

ขั้นที่ 5 การแยกแยะสิ่งที่แตกต่างและสิ่งที่เหมือน หมายถึง การแปลความหมายของสิ่งที่แตกต่างและสิ่งที่เหมือน

4. วิธีการเชิงปัญหา (Problem Approach) คือ วิธีทางเชิงวิทยาศาสตร์เพื่อการปฏิรูปการศึกษาโฮล์มส์ได้ศึกษาการวิเคราะห์ความคิดแบบไตร่ตรอง (Reflective Thinking) ของ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) เพื่อสร้างวิธีการเชิงแก้ปัญหา โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) ข้อสับสนหรือปัญหา
- 2) ข้อสมมติฐานหรือการกำหนดทางแก้ไข
- 3) การใช้เหตุผลหรือการวิเคราะห์ปัญหา
- 4) การวิเคราะห์และการชี้เฉพาะบริบท
- 5) การอนุมานลำดับขั้นตอนเชิงตรรกวิทยา
- 6) การลงมือพิสูจน์ข้อเท็จจริง

เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่สับสนน่าสงสัยการคิดหาทางแก้ที่อาจเป็นไปได้ การไตร่ตรองทบทวนต่อไปเป็นกระบวนการใช้เหตุผลที่อาจนำไปสู่การแก้ปัญหานั้น ๆ ขั้นตอนนี้จึงต้องอาศัยข้อมูลเฉพาะอย่างซึ่งสอดคล้องกับปัญหาที่ได้มา คือทางแก้ไขแบบใหม่ที่ดีขึ้น ซึ่งจะนำไปตั้งเป็นสมมติฐานสำหรับการพิสูจน์แต่ละข้อ การพิสูจน์นี้จะต้องอาศัยการอนุมานเชิงตรรกวิทยาจากข้อสมมติฐานต่าง ๆ ภายในบริบทของปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ต่อจากนั้นจึงเปรียบเทียบเหตุการณ์ที่คาดการณ์ไว้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง อันเป็นผลจากการกระทำที่เลือกสรรไว้บางประการ หากเหตุการณ์ที่คาดไว้กับที่เกิดขึ้นจริงตรงกันก็นับเป็นการพิสูจน์ข้อสมมติฐานนั้น เป็น การอธิบายเหตุการณ์ และนับเป็นทางแก้ไขที่ใช้ได้ผลกับสภาพการณ์อันสับสนนั้น

นอกจากนี้ยังเป็นจุดเริ่มของการกระทำต่อ ๆ ไป หากเหตุการณ์ทั้งสองประเภทคือ ที่คาดการณ์ไว้กับที่เกิดขึ้นจริงไม่ตรงกันการปฏิเสธข้อสมมติฐานนั้นทำได้ แต่ควรจะไปเริ่มวิเคราะห์ตามลำดับขั้นตอนของการคิดคำนึงแบบไตร่ตรองทุกขั้น

(Holmes, 1965, pp. 33) วิธีการดังกล่าว คือ

- 1) ปัญหา (หรือสภาพการณ์อันสับสน)
- 2) ทางแก้ไขต่าง ๆ ที่อาจเป็นไปได้

3) การไต่ตรองปัญหา (การวิเคราะห์ซึ่งจะนำไปสู่การตั้งกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนขึ้น

4) การวิเคราะห์บริบทต่าง ๆ ของปัญหาซึ่งต้องนำเอาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมารวมพิจารณาทั้งหมด

5) แนวทางการแก้ไขหรือแนวทางการแก้ไขที่ได้ทบทวนคิดแล้ว แสดงออกในรูปของข้อสมมติฐาน (หรือทางเลือกนโยบาย)

6) การพิสูจน์ข้อสมมติฐาน โดยวิธีการอนุมานเชิงตรรกวิทยาภายในบริบทของปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

7) การสรุปข้อมถ

8) การวิเคราะห์ทบทวนกระบวนการ

จากการนิยามของแต่ละท่านนั้นชี้ให้เห็นว่า สำหรับวิธีการศึกษาเปรียบเทียบควรนำเสนอโดยเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้แนวความคิดทางการศึกษาจากประเทศหนึ่งมายังอีกประเทศหนึ่ง ทำการเปรียบเทียบจากการนำความคุ้นเคยกับความเชื่อถือและแรงผลักดันทางวัฒนธรรม อุดมคติทางสังคมและการเมือง ศาสนาอาณาจักรมาร้อยเรียงนำส่วนที่สัมพันธ์กับประเด็นมาตีความภายใน กรณีที่ศึกษาเทียบเคียงข้อมูลสร้างสมมติฐาน พิสูจน์สมมติฐาน อันเป็นการอธิบายเหตุการณ์เพื่อให้เกิดความเข้าใจนับเป็นทางแก้ไขที่ใช้ได้ผลดีกับสภาพการณ์ที่สับสน

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาเปรียบเทียบแบบสหวิทยาการ

ผู้นำของแนวทางการศึกษาเปรียบเทียบและการศึกษาระหว่างประเทศในลักษณะสหวิทยาการได้แก่ George Z. F. Bereday ผู้ซึ่งเห็นว่าการศึกษาเปรียบเทียบและการศึกษาระหว่างประเทศเป็นวิชาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิชาการหลาย ๆ ด้าน ดังนั้นระเบียบวิธีการศึกษาจึงไม่อาจอาศัยแนวทาง หรือหลักวิชาการทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มาผสมผสานกันแล้วนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาในภูมิภาคต่าง ๆ แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าการศึกษาเปรียบเทียบและการศึกษาระหว่างประเทศไม่มีวิธีการเป็นของตนเอง แต่อย่างไรก็ตามวิธีการศึกษาเปรียบเทียบและการศึกษาระหว่างประเทศ

จะเป็นวิธีการศึกษาแบบสหวิทยาการ (Cross-Disciplinary Approach) เป็นแนวทางที่จะศึกษาให้เข้าใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยการ “หยิบยืม” วิธีการหรือทฤษฎีของแขนงวิชา ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นเป็นหลักในการอธิบาย หรือวิเคราะห์ เพื่อให้เข้าใจเรื่องหรือประเด็นที่ทำการวิจัยได้ดีขึ้น (ธงชัย สมบูรณ์, 2544, หน้า 37-38)

Bereday แบ่งการศึกษาเปรียบเทียบและการศึกษาระหว่างประเทศออกเป็น การศึกษาเฉพาะท้องถิ่น (Area Study) ซึ่งให้ความสนใจที่จะวิเคราะห์ระบบการศึกษาของประเทศหนึ่ง ๆ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ แล้วรายงานข้อมูลการศึกษาเป็นรายประเทศหรือภูมิภาค ส่วนการศึกษาอีกประเด็นหนึ่ง คือ การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Studies) ซึ่งให้ความสนใจการศึกษาของประเทศหรือภูมิภาคหลายแห่งในขณะเดียวกัน Bereday ได้แบ่งขั้นตอนของการศึกษาเปรียบเทียบ 4 ขั้นตอน คือ

1. การบรรยายหรือพรรณนา (Description)

การบรรยายเป็นการรวบรวมข้อมูลทางการศึกษาเท่านั้น (Collection of Purely Pedagogical Data) โดยการบรรยายถึงความเป็นมาทางการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะทำการวิเคราะห์ เช่น ระบบโรงเรียน จุดมุ่งหมายการศึกษา

2. การอธิบายหรือตีความ (Interpretation)

การอธิบายเป็นการนำข้อมูลทางการศึกษาตามที่ได้บรรยายไว้ขั้นตอนที่ 1 มาตีความหรืออธิบายต่อ โดยอาศัยฐานข้อมูลจากสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่ง Bereday เรียกว่า Rosette of Discipline (เครื่องประดับแห่งวิทยาการความรู้)

3. การเทียบเคียง (Juxtaposition)

การเทียบเคียงเป็นการนำข้อมูลทางการศึกษาของประเทศต่าง ๆ มาจับคู่เทียบเคียงเพื่อแสดงความเหมือนและความแตกต่าง โดยการกำหนดเกณฑ์ของการเปรียบเทียบ (Criteria of Comparability) ซึ่งเริ่มจากการจัดข้อมูลให้เป็นระบบ จัดหมวดหมู่ข้อมูลที่คล้ายคลึงกัน หรือข้อมูลที่พอจะเปรียบเทียบกันไว้ในหมวดเดียวกัน เพื่อที่จะได้วิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละหมวดหมู่ของประเทศต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน ผลจากการเทียบเคียงข้อมูลนี้จะช่วยให้สามารถตั้งสมมติฐาน (Hypothesis) ซึ่งในทางการศึกษาเปรียบเทียบ “สมมติฐาน” เกิดจากการจัดระบบความคิด (Conceptualization) จากข้อมูลต่าง ๆ และสมมติฐานเหล่านี้จะถูกนำไปพิสูจน์ในขั้นตอนที่ 4

4. การเปรียบเทียบ (Comparison)

การเปรียบเทียบเป็นการนำเอาข้อมูลทางการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ที่มุ่งศึกษามาพิจารณาวิเคราะห์เป็นคราวเดียวพร้อม ๆ กัน (Simultaneous Comparison) เพื่อพิสูจน์สมมุติฐานจากขั้นที่ 3 ดังนั้น การเปรียบเทียบจึงไม่ใช้การนำข้อมูลหรือเรื่องราวทางการศึกษามาเขียนเรียงกันเท่านั้น แต่เป็นการจับแก่นสารหรือสาระสำคัญของการศึกษาแต่ละระบบมาชี้ให้เห็นในเชิงเปรียบเทียบกันหลายประเทศตามประเด็นต่าง ๆ ที่กำหนดไว้เป็นเกณฑ์

นอกจากนี้ Bereday ยังได้เสนอแนวทางวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบไว้ 2 แนววิธี (Approaches) คือ

(1) การศึกษาวิเคราะห์แบบมุ่งปัญหา (Problem Approach) เป็นการศึกษาวิเคราะห์โดยหยิบยกปัญหาหนึ่งทางการศึกษาของประเทศต่าง ๆ มาศึกษาและวิเคราะห์ตามหลักการศึกษายเปรียบเทียบ วิธีนี้จะเริ่มจากการเลือกปัญหา หรือหัวข้อ (Topic) หรือเรื่อง (Theme) หรือประเด็น (Issue) หนึ่ง ๆ ทางการศึกษาของหลาย ๆ ประเทศ แล้วทำการวิเคราะห์ตัวแปรต่าง ๆ ตามที่มีอยู่ในระบบการศึกษาของประเทศนั้น ๆ อันจะเป็นแนวทางนำไปสู่การสรุปผล Bereday ได้ให้ข้อเสนอว่า ควรเลือกปัญหาที่กำลังมีอยู่ในขณะนั้น และเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องหรือคล้ายคลึงกับปัญหาทางการศึกษาที่เป็นอยู่ในประเทศของตนและหากได้ทำการวิเคราะห์ปัญหาหลาย ๆ ด้านในระบบการศึกษาหนึ่ง ๆ แล้วนำผลสรุปรวมกัน ก็อาจจะเป็นการนำไปสู่วิธีการศึกษาแบบครอบคลุม ซึ่งจะกล่าวต่อไป

(2) การศึกษาวิเคราะห์แบบครอบคลุม (Total Analysis Approach) เป็นการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาหลาย ๆ ด้านพร้อมกัน เพื่อจะได้เห็นลักษณะรวมของการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ที่นำมาเปรียบเทียบ และได้ข้อสรุปเกี่ยวกับผลกระทบโดยรวม (Overall Impact) ของการศึกษาต่อสังคมในประเทศต่าง ๆ อีกนัยหนึ่ง ระบบการศึกษาแบบครอบคลุมเป็นการศึกษาปัจจัยและแรงผลักดัน (Forces) ต่าง ๆ อันเป็นพื้นฐานของการศึกษา และระบบอื่น ๆ ในสังคมอันจะทำให้เกิดความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสลับซับซ้อนในระบบการศึกษากับสังคมนั้นและข้อมูลที่เป็นผลต่อการวิเคราะห์นี้ ในขั้นสุดท้ายจะเป็นการกำหนดกฎ หรือ

ทฤษฎี (Theory) ซึ่งเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา กับ สังคมดังกล่าว (ทิสนา เขมมณี และ สร้อยสน สกลรักษ์, 2540, หน้า 143 – 156)

สรุปได้ว่าการศึกษาเปรียบเทียบเป็นแนวทางที่จะศึกษาให้เข้าใจเรื่องใดเรื่อง หนึ่ง โดยนำวิธีการหรือทฤษฎีของแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นเป็นหลักในการ อธิบาย หรือวิเคราะห์ เพื่อให้เข้าใจเรื่องหรือประเด็นที่ทำการวิจัยได้ดีขึ้น อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาเปรียบเทียบไม่ใช่การนำข้อมูลหรือเรื่องราวทางการศึกษามาเขียนเรียงกัน เท่านั้น แต่เป็นการจับแก่นสารหรือสาระสำคัญของการศึกษาแต่ละระบบมาชี้ให้เห็นใน เิงเปรียบเทียบกันหลายประเทศตามประเด็นต่าง ๆ ที่กำหนดไว้เป็นเกณฑ์

ปัจจัยของการศึกษาเปรียบเทียบ

มีปัจจัยหลายประการที่มีอิทธิพลต่อระบบวิธีการพัฒนาการศึกษาของประเทศ ต่าง ๆ ปัจจัยเหล่านี้คือ ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ ด้านเศรษฐกิจ ด้านเชื้อชาติ ด้านปรัชญา ด้านภาษา ด้านศิลปกรรม ด้านศาสนา และรวมทั้งด้านวิทยาศาสตร์ด้วย ปัจจัยเหล่านี้เริ่มมี อิทธิพลต่อการศึกษาในระยะเริ่มต้นประวัติศาสตร์ยุคปัจจุบัน

ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์

สถานภาพด้านภูมิศาสตร์ของประเทศหนึ่ง ๆ หมายถึง วัฒนธรรม อารยะธรรม และการศึกษาของประเทศนั้น ๆ รวมอยู่ด้วย และประเทศต่าง ๆ ในโลกนี้มีสถานภาพ ทางภูมิศาสตร์แตกต่างกัน ดังนั้นการดำรงชีวิต อารยะธรรม วัฒนธรรม สถาบันสังคม และระบบการศึกษาย่อมแตกต่างกัน ภูมิอากาศของประเทศหนวย่อมแตกต่างจาก ประเทศที่มีภูมิอากาศร้อน ดังนั้นการดำรงชีวิต และสภาวะสังคมของประเทศที่มี ภูมิอากาศแตกต่างกันย่อมไม่เหมือนกัน ระบบสังคมจึงมีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษา ประเทศเกษตรกรรมจะเน้นการศึกษาด้านเกษตรกรรมในระบบ

1. ภูมิศาสตร์ของประเทศไทยมีดังนี้

1) สถานที่ตั้ง ประเทศไทยตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ใน คาบสมุทอินโดจีน มีลักษณะยาวมากกว่ากว้างคล้ายขวานโบราณ มีอาณาเขตทางทิศ ตะวันออกติดลาวและกัมพูชา ทิศตะวันตกติดทะเลอันดามันและพม่า ทิศเหนือติดพม่า

และลาว ทิศใต้ติดอ่าวไทยและมาเลเซีย มีพื้นที่ 513,115 ตารางกิโลเมตร มีที่ราบลุ่มแม่น้ำตอนกลางของประเทศ ด้านตะวันตกติดทะเลอันดามัน ทางเหนือและทางตะวันตกเป็นทิวเขา ทางตะวันออกเฉียงเหนือเป็นที่ราบสูง ด้านตะวันออกติดอ่าวไทย

2) ลักษณะภูมิอากาศ โดยทั่วไปประเทศไทยมีลักษณะอากาศร้อนชื้น ประเทศไทยมี 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน อากาศร้อนที่สุดในเดือนเมษายน-พฤษภาคม ฤดูฝน จะมีฝนตกและเมฆมากจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ในช่วงกลางเดือนพฤษภาคม-เดือนตุลาคม และฤดูหนาว ในเดือนพฤศจิกายนถึงกลางเดือนมีนาคม อากาศแห้ง และหนาวเย็นได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ยกเว้นภาคใต้ที่มีอากาศร้อนชื้นตลอดทั้งปี

3) ทรัพยากรธรรมชาติ ประเทศไทยมีความอุดมสมบูรณ์ สามารถทำการเพาะปลูก ได้ตลอดปีในแถบทุกภาค นอกจากนั้นยังมีป่าไม้และแร่ธาตุต่าง ๆ เช่น ทังสแตน ตะกั่วเป็นต้น (วิกิพีเดีย, 2550ก, ออนไลน์) ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีทรัพยากรที่สำคัญ ก่อให้เกิดอำนาจและความมั่งคั่ง ความอุดมสมบูรณ์ของดินแดน ทำให้คนไทยตั้งหลักแหล่งและอาณาจักร มีที่ดินรกร้างว่างเปล่ามากมาย มีภัยธรรมชาติน้อยจนไม่จำเป็นต้องกระตือรือร้นเพื่อเตรียมการป้องกันความอดอยากหรือภัยอันตราย คนไทยมีความผูกพันกับแนวคิดประเพณีที่เกี่ยวกับการทำนา ไม่ค่อยยอมรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ สมัยครใจที่จะทำตามความเคยชินมากกว่าการเปลี่ยนแปลง คนไทยส่วนใหญ่เป็นชาวนาและเป็นพวกอนุรักษนิยม เชื่อในการอบรมสั่งสอนหรือการให้การศึกษาที่จะเป็นไปตามประเพณีนิยมที่ให้ความสำคัญทางด้านจิตใจมากกว่าอย่างอื่น (วุฒิชัย มูลศิลป์, 2541, หน้า 32-33)

2. ภูมิศาสตร์ของประเทศญี่ปุ่น

1) สถานที่ตั้ง ประเทศญี่ปุ่นตั้งอยู่ด้านฝั่งตะวันออกของทวีปเอเชียหรือทางตอนเหนือของมหาสมุทรแปซิฟิก หมู่เกาะญี่ปุ่นทอดตัวเป็นรูปโค้งเหมือนพระจันทร์เสี้ยว ตั้งอยู่ที่ละติจูด 45 องศา 33 ลิปดาเหนือ ถึงละติจูด 20 องศา 25 ลิปดาเหนือ โดยมีความยาวทั้งสิ้น 3,800 กม. โดยมีพื้นที่ 377,835 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยผืนดิน 374,744 ตารางกิโลเมตร และผืนน้ำ 3,091 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ชายฝั่งทะเล 29,751 กิโลเมตร เป็นประเทศหมู่เกาะ ประกอบด้วย

2) ลักษณะภูมิอากาศ ประเทศญี่ปุ่นมี 4 ฤดูหลัก ที่มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน คือ ฤดูใบไม้ผลิ ในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม มีลักษณะอากาศอบอุ่น ฤดูร้อนในช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนสิงหาคม มีลักษณะอากาศร้อนชื้น โดยมีช่วงฤดูฝนสั้น ๆ ประมาณ 1 เดือนในช่วงต้นฤดู ฤดูใบไม้ร่วง ในช่วงกันยายนถึงเดือนพฤศจิกายน มีลักษณะอากาศอบอุ่น โดยมีพายุไต้ฝุ่นมากในช่วงเดือนกันยายน และฤดูหนาวในช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ มีลักษณะอากาศหนาว มีหิมะตกมากทางภาคเหนือของประเทศและฝั่งทะเลญี่ปุ่น ส่วนทางใต้และฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิก อากาศจะอบอุ่นกว่า (jEducation, 2005, Online)

3) ทรัพยากรธรรมชาติ ประเทศญี่ปุ่นสร้างพลังงานบางส่วนโดยใช้น้ำ พลังงานแสงอาทิตย์ และพลังงานนิวเคลียร์ อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นยังต้องนำเข้าทรัพยากรต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องนำเข้าน้ำมันเกือบทั้งหมด ประเทศญี่ปุ่นผลิตสินค้าเพื่อส่งออกจะสามารถนำเงินมาจ่ายค่าทรัพยากร ทรัพยากรธรรมชาติส่วนใหญ่มีจำนวนน้อย แต่ที่มีอยู่มาก คือ ซีเมนต์ ที่ใช้วัตถุดิบคือหินภูเขาไฟ แก้ว ทอง เงิน ทองแดง และถ่านหิน (Thai Trade Center, Fukuoka, 2007, Online; กระทรวงต่างประเทศ, 2549, ออนไลน์) ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ไม่ค่อยมีทรัพยากรธรรมชาติและสภาพภูมิศาสตร์ที่เอื้อต่อความเป็นอยู่มากนัก เนื่องด้วยภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นภูเขา มีกับธรรมชาติบ่อยครั้ง เช่น ภัยภูเขาไฟ สึนามิ แผ่นดินไหว เป็นต้น

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

ระบบการศึกษาของประเทศย่อมมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสถานะเศรษฐกิจในประเทศ ดังนั้น เป้าหมายและหลักสูตรของการศึกษาจึงจัดขึ้นตามสถานะของเศรษฐกิจของประเทศประชาชนจะได้รับการปลูกฝังให้มีความเชื่อในระบบเศรษฐกิจของชาติของตน ตัวอย่างเช่น เศรษฐกิจภายใต้ระบบสังคมนิยมของสหภาพโซเวียต เป็นต้น รัฐเป็นเจ้าของทรัพย์สินทั้งหมดของประชาชน ดังนั้นขั้นตอนในการให้การศึกษาเบื้องต้นแก่เด็ก คือ การอบรมสั่งสอนให้เด็กสำนึกตลอดเวลาว่า ทรัพย์สินสมบัติทั้งหมดเป็นของรัฐ และประชาชนทุกคนจะต้องช่วยกันปกป้องทรัพย์สินของรัฐ แต่ในสหรัฐอเมริกา และอินเดีย สภาพการณ์ต่างกัน ในสองประเทศ ดังกล่าวทรัพย์สินของ

แต่ละบุคคลได้รับการยอมรับในการเป็นเจ้าของ ดังนั้นการพัฒนาระบบการศึกษาจึงมุ่งเน้นความสำคัญเรื่องสิทธิของบุคคลแต่ละบุคคล ประเทศทั้งสองนี้จึงมีโรงเรียนประเภทโรงเรียนเอกชน

1. ด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยมีดังนี้

ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นแบบเปิดและจำเป็นต้องพึ่งพิงประเทศภายนอกโดยภายในประเทศมีการแข่งขันการผลิต มีการขาย และมีการจัดการตามระบบการค้าเสรี รายได้สูงสุดของประเทศมาจากสินค้าทางการเกษตร โดยเศรษฐกิจจะแบ่งเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ (รัชนีกร เศรษฐโธ, 2532, หน้า 28-30) คือในส่วนของชนบทและเมือง เศรษฐกิจในชนบท ประชากรประมาณร้อยละ 80 มีอาชีพอยู่ในเศรษฐกิจระดับแรก อีกร้อยละ 20 อยู่ในระดับ 2 และ 3 การผลิตได้เปลี่ยนจากผลิตเพื่อพอกินพอใช้ไปสู่การผลิตเพื่อการค้าและการขายเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว การบริการ และทรัพยากรธรรมชาติถือเป็นเศรษฐกิจหลักที่ทำรายได้ให้กับคนในประเทศโดยภาพรวมทางเศรษฐกิจอ้างอิงเมื่อ พ.ศ. 2546 มี GDP 560.7 พันล้านเหรียญสหรัฐ อัตราการเติบโตของ GDP ร้อยละ 4.5 (ประมาณปี 2548) (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2550, ออนไลน์) ส่งออกมูลค่า 78.1 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในขณะที่นำเข้า 74.3 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในด้านเกษตรกรรม ข้าวถือเป็นผลผลิตที่สำคัญที่สุด พืชผลทางการเกษตรอื่น ๆ ได้แก่ ยางพารา ผักและผลไม้ต่าง ๆ มีการเพาะเลี้ยงปศุสัตว์ เช่น วัว สุกร เป็ด ไก่ สัตว์น้ำ ทั้งปลาน้ำจืด ปลาน้ำเค็มในกระชัง นากุ้ง เลี้ยงหอย รวมถึงการประมงทางทะเล อุตสาหกรรมที่สำคัญ ได้แก่ อุตสาหกรรมแปรรูปทางการเกษตร สิ่งทอ อิเล็กทรอนิกส์ รถยนต์ส่วนทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ เช่น ดีบุก ก๊าซธรรมชาติ จากข้อมูลปี พ.ศ. 2547 มีการผลิตสิ่งทอมูลค่า 211.4 พันล้านบาท แผลงวงจรรวม 196.4 พันล้านบาท อาหารทะเล กระจับปี่ 36.5 พันล้านบาท สับปะรดกระป๋อง 11.1 พันล้านบาท รถยนต์ส่วนบุคคล 2.99 แสนคัน รถบรรทุก กระบะ และอื่น ๆ รวม 6.28 แสนคัน จักรยานยนต์ 2.28 ล้านคัน ดีบุก 694 ตัน ก๊าซธรรมชาติ 789 พันล้านลูกบาศก์ฟุต น้ำมันดิบ 31.1 ล้านบาร์เรล (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2550ก, ออนไลน์) เศรษฐกิจในสังคมเมือง ประชากรประกอบไปด้วยกลุ่มบุคคลที่มีเชื้อชาติ อาชีพ วิถีชีวิตและมีความคิดหลากหลาย อาชีพที่สำคัญคืออาชีพในขั้นที่ 3 ได้แก่ อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการบริการ อาชีพพ่อค้า และอาชีพรับราชการ

เป็นต้น กลุ่มบุคคลในสังคมเมืองมีวิถีชีวิตแบบชาวเมืองซึ่งต้องดิ้นรน เพื่อความอยู่รอด กระบวนการทางสังคม เช่น การแข่งขัน การขัดแย้ง การร่วมมือ และความปรองดอง แม้จะยังมีอยู่แต่มีความซับซ้อนแตกต่างไปจากสังคมชนบท จากการศึกษาที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปเป็นแบบเปิด ทำให้มีกระบวนการผลักดันให้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายทางการศึกษา เพื่อให้ภาคการศึกษาเป็นภาคเศรษฐกิจแบบเปิดมากยิ่งขึ้น เกิดปัญหาความไม่เสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนชั้นกลางและคนชั้นสูงในสังคม มากกว่าคนยากจนในชนบท (รังสรรค์ ธาระพรพันธุ์, 2544, หน้า 1-6)

2. ด้านเศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่นมีดังนี้

เศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่นมีขนาดใหญ่เป็นอันดับสองของโลก โดยมูลค่านำเข้าคิดเป็นร้อยละ 5.1 ของมูลค่าการค้ารวมของโลกในปี 2545 และร้อยละ 6.5 ของมูลค่าการส่งออกของโลกสินค้าที่ส่งออก ได้แก่ เครื่องจักรกลและอุปกรณ์ต่าง ๆ รถยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า เคมีภัณฑ์ผลิตภัณฑ์จากโลหะ เหล็กและเหล็กกล้า สิ่งทอ และเครื่องบริโภค (Thai Trade Center, Fukuoka, 2007, Online; กระทรวงต่างประเทศ, 2549, ออนไลน์) ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ประมาณ 4,223 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ อัตราการเติบโตของ GDP ร้อยละ 2.7 (ปี 2548) ลักษณะพื้นฐานของโครงสร้างการค้าของญี่ปุ่นซึ่งขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ คือ ญี่ปุ่นใช้นโยบายแปรรูปและส่งออกผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหนักและเคมี เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน เครื่องมือวิทยาศาสตร์และจักษุ ขณะที่ญี่ปุ่นนำเข้าเพียงอาหาร วัตถุดิบ และเชื้อเพลิง เป็นการยากลำบากที่จะวางสินค้าต่างชาติในประเทศญี่ปุ่น (โมจิซูกิ, โออิจิ, นะกะมูระ และชิมะมูระ, ฮิโรกิ, 2529, หน้า 68-69) การจัดการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นเน้นในเรื่องชาตินิยม จุดมุ่งหมายการศึกษาอยู่ที่การถ่ายทอดความรู้ คุณค่า ค่านิยม และประเพณี บนพื้นฐานอนุรักษนิยม

ปัจจัยด้านการเมืองและการปกครอง

แต่ละประเทศจะมีลักษณะการปกครองแตกต่างกัน ซึ่งเรื่องนี้ก็มีอิทธิพลต่อระบบการศึกษาเช่นกัน ผู้ที่มีอำนาจการปกครองจะเป็นผู้กำหนดทิศทางการศึกษา เช่น

การปกครองระบบประชาธิปไตยนั้นมี 2 รูปแบบ รูปแบบที่หนึ่ง เน้นเรื่องความเสมอภาคทางการเมือง รูปแบบที่สอง เน้นการรวมกันเป็นปีกแผ่นทางสังคม กลุ่มประเทศที่ปฏิบัติในรูปแบบที่หนึ่งมี สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร อังกฤษ ฝรั่งเศส อินเดีย ญี่ปุ่น และประเทศอื่น ๆ เป็นต้น ส่วนรูปแบบที่สองมีสหภาพรัสเซีย โปแลนด์ โรมานี และอื่น ๆ เมื่ออุดมคติด้านประชาธิปไตยมีลักษณะพิเศษดังกล่าวแล้ว แต่ละประเทศก็จัดระบบการศึกษาของตนให้สอดคล้องตามอุดมคติที่ตนมีต่อระบบประชาธิปไตย ดังนั้นในการศึกษาเปรียบเทียบเราจะต้องคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ด้วย เพื่อที่จะเข้าใจ และดำเนินตามรูปแบบอันจะเป็นพื้นฐานของชาติได้ถูกต้องต่อไป ส่วนการปกครองระบบสังคมนิยมนั้นตามความคิดของเพลโต (Plato) มีเค้ามูลในเรื่องระบบสังคมนิยม เพลโตสนับสนุนให้รัฐเข้าไปมีส่วนควบคุมการเกิดและการเลี้ยงดูเด็ก เพลโตสนับสนุนให้รัฐเข้าไปมีส่วนควบคุมการเกิดและการเลี้ยงดูเด็ก โพลโตเห็นด้วยอย่างเต็มที่ที่จะให้รัฐเข้าไปควบคุมพัฒนาการด้านการศึกษาแก่เด็ก ลัทธินี้แห่งความคิดเช่นนี้ได้มีอิทธิพลเหนือการศึกษากรีกมาชั่วระยะหนึ่งในสมัยโบราณ เซอร์ทอมัส มัวร์ (Sir Thomas More) ชาวอังกฤษได้เขียนหนังสือยูโทเปีย (Utopia) สนับสนุนหลักการของสังคมนิยมตามความคิดของเพลโต เขายึดมั่นว่ารัฐจะต้องจัดการศึกษาให้ประชาชนเพื่อว่า ประชาชนจะได้นำหน้าที่ของคนอย่างเต็มที่ให้แก่รัฐ

1. การเมืองและการปกครองของประเทศไทยมีดังนี้

การปกครองของสังคมไทยมีวิวัฒนาการมายาวนาน โดยแบ่งได้เป็น 3 สมัย ได้แก่ สมัยสุโขทัย อโยธยา และรัตนโกสินทร์ ประเทศไทยแบ่งเขตการบริหารออกเป็นราชการส่วนภูมิภาค ได้แก่จังหวัด 75 จังหวัด นอกจากนั้นยังมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนสุขาภิบาลนั้นถูกยกฐานะไปเป็นเทศบาลทั้งหมดในปี พ.ศ. 2542 (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2550ก, ออนไลน์) ประเทศไทยมีการปกครองโดยใช้ระบบราชการเป็นเครื่องมือ แต่กลับเกิดปัญหาในหลายด้าน ได้แก่ การที่ระบบราชการใหญ่เกินไปจึงมีความล่าช้าในการปฏิบัติงาน มีการใช้อำนาจในทางที่ผิด และต่อต้านการเปลี่ยนแปลง นอกจากนั้น ระบบราชการไทยยังถูกรอบงำด้วยระบบศักดินา เอาแต่

พรรคพวก และไม่ให้สิทธิผู้ใต้บังคับบัญชาในการคัดทาน (รัชนิกร เศรษฐโช, 2532, หน้า 52-55)

2. การเมืองและการปกครองของประเทศญี่ปุ่นมีดังนี้ ประเทศญี่ปุ่นปกครองโดยระบอบเสรีประชาธิปไตย โดยมีรัฐสภาเป็นสถาบันสูงสุดของรัฐ และมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้ารัฐบาล ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้มีการบัญญัติไว้ว่า สมเด็จพระจักรพรรดิทรงเป็นสัญลักษณ์ของประเทศ มิใช่องค์ประมุขและไม่มีอำนาจในการบริหารประเทศ ระบบการเมืองของญี่ปุ่น ยึดหลักการแยกอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการออกจากกัน กลุ่มบุคคลที่มีอำนาจสูงสุดในการบริหารประเทศคือ คณะรัฐมนตรี ซึ่งจัดตั้งโดยนายกรัฐมนตรี ให้มีหน้าที่รับผิดชอบในการใช้กฎหมายในการบริหาร การเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ และร่างพระราชบัญญัติอื่น ๆ และการรายงานทั้งเรื่องภายในและภายนอกประเทศต่อสภาไดเอ็ต รัฐมนตรีมีหน้าที่บังคับบัญชา และควบคุมดูแลกระทรวงต่าง ๆ ทั้ง 12 กระทรวง (Thai Trade Center, Fukuoka. 2007, Online; กระทรวงต่างประเทศ, 2549, ออนไลน์) การปกครองท้องถิ่น ญี่ปุ่นแบ่งเขตการปกครองท้องถิ่นออกเป็น 47 จังหวัด (Prefecture) ซึ่งรวมกรุงโตเกียว (Tokyo Metropolis) ด้วย การปกครองส่วนท้องถิ่นภายในจังหวัดแบ่งออกเป็น นคร เมือง และหมู่บ้าน ยกเว้นกรุงโตเกียวที่มีเขตการปกครอง เฉพาะในส่วนใจกลาง 23 เขต นอกเหนือไปจากเขตชานกรุง ซึ่งประกอบด้วย 27 นคร 5 เมือง และ 8 หมู่บ้าน

ปัจจัยด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรม

แต่ละชาติก็มีปัญหาในเรื่องเชื้อชาติของตน ซึ่งเรื่องนี้ก็มีอิทธิพลต่อระบบการศึกษาเช่นกัน เชื้อชาติที่มีอิทธิพลสูงก็มุ่งหมายจะเป็นผู้ปกครองเชื้อชาติอื่น ๆ ที่ด้อยกว่าตน และถ้าความพยายามนั้นประสบความสำเร็จ เชื้อชาตินั้นก็จะเป็นผู้กำหนดระบบการศึกษา เช่น ฝรั่งเศสและอังกฤษได้ตั้งอาณานิคมของตนขึ้นในแอฟริกา และถือว่าตนเป็นชนชาติผิวขาวที่อยู่เหนือชนท้องถิ่นแอฟริกาผิวดำ ดังนั้น ทั้งสองชาติจึงเป็นผู้กำหนดระบบการศึกษาให้ชนชาติแอฟริกาผิวดำโดยตั้งจุดมุ่งหมายว่า ระบบการศึกษานั้น จะต้องสนับสนุนตนให้มีความแข็งแกร่งในการปกครองชนชาติผิวดำเหล่านั้น และ

ในการทำงานเดียวกันเมื่อครั้งสมัยอังกฤษปกครองอินเดีย อังกฤษได้เสนอให้ จัดระบบ การศึกษา เพื่อสนับสนุนให้ผลิตคนงานมีความรู้พิเศษทางการใช้เครื่องจักร ทั้งนี้ก็เพื่อจะ สามารถควบคุมลัทธิจักรวรรดินิยมทั่วทั้งประเทศได้ และได้ให้ใช้ภาษาอังกฤษสอนใน โรงเรียนทั่วไปอังกฤษสามารถทำเช่นนี้ได้ก็เพราะถือว่าตนมีวัฒนธรรมและอารยธรรม เหนือชนชาติอินเดีย

1. เชื้อชาติและวัฒนธรรมของประเทศไทยมีดังนี้

ประเทศไทยมีประชากรประมาณ 63 ล้านคน ประเทศไทยประกอบไปด้วย กลุ่มเชื้อชาติไทย (75%) จีน (14%) และอื่น ๆ เนื่องจากคนไทยไม่มีความขัดแย้งระหว่าง เชื้อชาติอย่างรุนแรง โดยประเทศไทยมีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์โดยมีลักษณะเปิดใจ กว้างในการรับเอาอิทธิพลของวัฒนธรรมจากต่างชาติมาเป็นของตนด้วย โดยในช่วง แรก ๆ ของสังคมไทยนั้นได้รับอิทธิพลทางด้านภาษา ศาสนาและความเชื่อ มาจากเขมร จีน และอินเดีย ต่อมาเมื่อคนไทยได้ติดต่อกับชาติตะวันตก ทั้งในยุโรปและอเมริกา จึง ได้รับความสำเร็จทางด้านเทคโนโลยีจากชนชาติเหล่านี้ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2550ก, ออนไลน์) เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่ไม่มีความขัดแย้งกัน การจัดการศึกษาจึงเป็น เอกภาพระบบการศึกษาไทยในปัจจุบันส่วนใหญ่ยึดแนวทางมาจากประเทศสหรัฐอเมริกาทั้ง ด้านปรัชญาการศึกษา เนื้อหา กระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนวิธีการสอนแบบ ต่าง ๆ นอกจากนี้ วิทยาการสมัยใหม่ในวงการศึกษไทยก็รับเอามาจากตะวันตกแทบ ทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านวิทยาศาสตร์และการแพทย์

2. เชื้อชาติและวัฒนธรรมของประเทศญี่ปุ่นมีดังนี้

ประเทศญี่ปุ่นมีประชากรประมาณ 127,756,000 คน (ตุลาคม 2548) เท่ากับ ร้อยละ 2 ของประชากรโลก เป็นประเทศที่มีประชากรมากเป็นอันดับที่ 4 ของโลก อัตรา การเพิ่มของประชากรเท่ากับ 0.16% ความหนาแน่นของประชากรเท่ากับ 340 คน ต่อ พื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร (กระทรวงการต่างประเทศ, 2549, ออนไลน์) เชื่อกันโดยทั่วไป ว่าบรรพบุรุษของชาวญี่ปุ่นได้แก่กลุ่มเผ่าพันธุ์หนึ่งที่เรียกในปัจจุบันว่า เผ่าพันธุ์ยามา โตะ ผสมกับคนที่อพยพมาจากแผ่นดินใหญ่ ได้แก่ จีนและเกาหลี ปัจจุบันคนต่างชาติ กลุ่มใหญ่ที่อยู่ในญี่ปุ่น ได้แก่ ชาวเกาหลีและชาวจีน รวมทั้งเผ่าไอนุ ทั้งนี้ ญี่ปุ่นไม่ถือว่า ประเทศของตนมีชนกลุ่มน้อย ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศหนึ่งในบรรดาประเทศ ที่มี

ประชากรหนาแน่นมากที่สุดในโลก ประชากรญี่ปุ่นส่วนใหญ่ อาศัยอยู่ในแถบฝั่งทะเลด้านตะวันออกที่มีการพัฒนาไปมากหรือในภูมิภาคทางใต้ ซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองขนาดใหญ่ของญี่ปุ่น เมืองที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นที่สุด ได้แก่ โตเกียว โอซาก้า โยโกฮามา และนาโงยา (Thai Trade Center, Fukuoka, 2007, Online; jEducation, 2005 , Online) ชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่มองว่าตนเป็นคนชั้นกลาง คนญี่ปุ่นจึงไม่ค่อยรู้สึกอิจฉาริษยากันส่งเสริมการสร้างสังคมที่เป็นประชาธิปไตย นอกจากนี้ คนญี่ปุ่นอยู่อย่างมีความสุข เพราะสังคมญี่ปุ่นมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน คนญี่ปุ่นส่วนใหญ่อายุยืนเพราะประเทศญี่ปุ่นมีความพร้อมในด้านการบำบัดรักษา มีความก้าวหน้าทางการแพทย์ การโภชนาการ การออกกำลังกาย การรักษาความสะอาด และการให้ความสำคัญต่อชีวิต ลักษณะเด่นของคนญี่ปุ่นคือการทำทุกสิ่งด้วยใจรัก โดยทุ่มเทให้กับสิ่งที่ทำอย่างสุดชีวิต และรู้สึกภูมิใจในงานที่ทำ ไม่ว่าจะป็นงานที่มีเกียรติสูงหรือต่ำ (ขุนทอง อินทร์ไทย, 2532, หน้า 31, 36-37, 47-50, 104-105) การจัดการศึกษาใน โรงเรียนนอกจากมุ่งด้านวิชาการเป็นหลัก ยังเน้นการส่งเสริมโภชนาการที่ดีผ่านทางการรักษาสุขภาพและอนามัย เน้นชีวิตและความปลอดภัยของนักเรียนและการสร้างจริยธรรม 36 ประการในโรงเรียนระดับประถมศึกษา

ปัจจัยด้านศาสนา

ประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย จะเน้นในหลักศีลธรรมและศาสนาเป็นสำคัญ ถือว่าการอบรมความประพฤติด้านศีลธรรมให้แก่ประชาชนในชาตินั้นเป็นสิ่งจำเป็น และเป็นสิ่งสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย จัดว่าเป็นวัตถุประสงค์หนึ่งของการศึกษาญี่ปุ่น สวิสเซอร์แลนด์ สหราชอาณาจักรอังกฤษ อินเดีย และสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศที่ปกครองในระบบประชาธิปไตยได้เน้นการศึกษาในด้านศีลธรรมเป็นสำคัญ ดังนั้น ปัจจัยด้านศีลธรรม จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งอีกประการหนึ่งในการศึกษา และศาสนานั้นมีส่วนสำคัญอีกประการหนึ่งในชีวิตมนุษย์ทุกคน เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ในการจัดระบบการศึกษาเราจะต้องระมัดระวังในเรื่องความรู้สึกด้านศาสนาของคนในชาติด้วย ในประเทศอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ได้

พัฒนา ขนบธรรมเนียมประเพณี โบราณก็สูญหายไป มนุษย์สร้างสังคมขึ้นใหม่ตามความต้องการของยุคสมัย การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมใหม่ และตรงกันข้ามกับสิ่งดังกล่าวในประเทศเกษตรกรรมประชาชนเป็นคนหัวโบราณ ไม่ต้องการความเปลี่ยนแปลง ต้องการคงไว้ในประเทศและศาสนาของตน ดังนั้นรัฐจึงต้องจัดระบบการศึกษาให้สอดคล้องต่อความรู้สึกของพลเมือง

ปัจจัยด้านภาษา

ทุกคนในชาติจะต้องเรียนภาษาของชาติที่ตนเกิดมา เราจะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมและอารยธรรมของประเทศนั้นแสดงออกโดยทางภาษา แม้ว่าจะมีเครื่องหมายอื่น ๆ อีกมากมายซึ่งแสดงถึงวัฒนธรรม และอารยธรรมของชาตินั้น ๆ ก็ตาม แต่ภาษามีความสำคัญยิ่งที่ใครจะปฏิเสธไม่ได้ถ้าประเทศใดใช้ภาษาแม่ เป็นภาษากลางในการพูด การสอน คนในประเทศนั้นจะมีลักษณะประจำชาติที่เข้มแข็ง แต่ถ้าภาษาประจำชาติกลายเป็นภาษาต่างประเทศ คนในชาตินั้นก็จะอ่อนแอ โดยแท้จริงแล้วมีหลายมูลเหตุที่เป็นองค์ประกอบในการสร้างลักษณะประจำชาติขึ้น แต่ในเรื่องเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนภาษามีความสำคัญเป็นพิเศษในระบบการศึกษาของชาติ เราจะเข้าใจปัญหาด้านการศึกษาของชาติ ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับวัฒนธรรมได้ก็โดยอาศัยพื้นฐาน ปัจจัยด้านภาษาเป็นสำคัญ

1. ภาษาของประเทศไทยมีดังนี้

ประเทศไทยมีผู้พูดหลายภาษา แต่ภาษาหลักคือภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาไทยถิ่นกรุงเทพฯ ซึ่งใช้เป็นภาษาราชการนอกนั้นเป็นภาษาถิ่นย่อย ซึ่งได้แก่ภาษาไทยถิ่นใต้ ไทยอีสาน ภาษาไทยภาคเหนือ เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีภาษาอื่น ๆ เช่น ภาษาจีน ภาษายาวี (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2550ข, ออนไลน์) ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีระดับเสียงของคำแน่นอนคือมีวรรณยุกต์ ซึ่งเหมือนกันกับภาษาจีน อักษรไทยมีพยัญชนะ 44 ตัว สระ 28 ตัว และวรรณยุกต์ 4 ตัว พยัญชนะไทยจะเรียงตัวไปตามแนวนอนจากซ้ายไปขวา ตำแหน่งของสระอยู่ได้ทั้งด้านหน้า ด้านหลัง ด้านบน หรือด้านล่างของพยัญชนะ แล้วแต่ชนิดของสระ อักษรไทยไม่มีการแยกอักษรตัวใหญ่หรือ

เล็กอย่างอักษรโรมันและไม่มีการเว้นวรรคระหว่างคำ เมื่อจบหนึ่งประโยคจะลงท้ายด้วยการเว้นวรรค ก็มีเครื่องหมายวรรคตอน

โดยสรุป คนไทยส่วนใหญ่ไม่ว่าจะอาศัยอยู่ส่วนใดของประเทศ มักมีความเข้าใจภาษาไทยมาตรฐานทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน จึงทำให้คนไทยทั่วทุกภาคสามารถติดต่อสื่อสารกันได้เป็นอย่างดี

2. ภาษาของประเทศญี่ปุ่นมีดังนี้

ภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาเดียวที่ใช้ทั่วประเทศ แต่จะมีความแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค ซึ่งจะมีภาษาท้องถิ่นของตนเอง แต่จากจำนวนคนญี่ปุ่นที่มีมากกว่า 120 ล้านคน ทำให้ภาษาญี่ปุ่น เป็นภาษาที่มีผู้ใช้มากเป็นอันดับที่ 10 รองจากภาษาจีน สเปน อังกฤษ และอื่น ๆ ภาษาอังกฤษ จะใช้ได้บ้างก็เฉพาะในบริเวณสนามบิน โรงแรมใหญ่ ๆ หรือสถานที่ราชการบางแห่งที่ต้องมีการติดต่อกับคนต่างชาติ แต่โดยทั่วไปแล้ว กล่าวได้ว่า คนญี่ปุ่นที่พูดภาษาอังกฤษได้ดีจะมีน้อยมาก เด็กนักเรียนญี่ปุ่นจะเริ่มเรียนภาษาอังกฤษ เมื่ออยู่ชั้น ม.1 (เกรด 7) และด้วยระบบการสอนที่เน้นการให้ข้อมูล การท่องจำเพื่อสอบแข่งขันมากกว่าการใช้ในชีวิตจริง จึงทำให้เด็กญี่ปุ่นไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้ แต่อาจจะเขียนและอ่านได้ดีกว่า ประเทศญี่ปุ่นได้รับอิทธิพลการเขียนตัวอักษรแบบจีน และวัฒนธรรมจีนมา ตั้งแต่เมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 7 และ 8 ซึ่งยังคงมีอิทธิพลต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากตัวหนังสือที่ใช้อยู่ 3 แบบคือ แบบที่ 1 และแบบที่ 2 คือ ฮิรางานะ (Hiragana) และ คาตากานะ (Katakana) ซึ่งประดิษฐ์ขึ้นในญี่ปุ่น จากการย่ออักษรจีนบางตัว ทั้งสองแบบมีตัวอักษรอย่างละ 46 ตัว และแสดงเสียงตามพยางค์ แบบที่ 3 คือ คันจิ (Kanji) เป็นตัวอักษรจีน ซึ่งเป็นอักษรภาพที่แสดงความหมายในตัวเอง อักษรจีนที่ถูกใช้มีประมาณ 3,000 ตัว แต่จำนวนอักษรจีนที่ถูกระบุอย่างเป็นทางการว่าใช้กันอยู่ทั่วไปในปัจจุบันมีเพียง 1,945 ตัวเท่านั้น ในการเขียนประโยคต่าง ๆ จะใช้อักษรจีนผสมกับอักษรแบบฮิรางานะ สำหรับชื่อสถานที่ ชื่อเฉพาะอื่น ๆ ที่มาจากอเมริกา ยุโรป และประเทศอื่น ๆ ที่ไม่ใช่อักษรแบบจีน รวมถึงคำศัพท์เทคนิคซึ่งยืมจากภาษาต่างประเทศ จะเขียนด้วยอักษรคาตากานะ ภาษาญี่ปุ่นอาจ

เขียนในแนวดิ่งจากข้างบนลงข้างล่างก็ได้ หรือจะเขียนตามขวางจากซ้ายไปขวาก็ได้ (jEducation, 2005, Online)

ประเทศไทยเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์ ส่วนสภาพพื้นฐานทางด้านสังคมไทย มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ถือได้ว่ามีความเสถียรภาพอย่างไรก็ตาม การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชุมชน สังคม บนพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่จะ นำไปสู่สังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้ตลอดชีพ ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีที่ นำมาใช้ในวงการศึกษไทยเป็นรากฐานการพัฒนาชุมชนให้มีความรู้ที่หลากหลาย สร้างเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง ในส่วนประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีพื้นที่เป็นหมู่เกาะ ลักษณะทอดตัวเป็นรูปโค้งเหมือนพระจันทร์เสี้ยวและประเทศญี่ปุ่นไม่ค่อยมี ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพภูมิศาสตร์ที่เอื้อต่อความเป็นอยู่มากนัก แต่ประเทศญี่ปุ่น เป็นประเทศที่ใช้นโยบายแปรรูปและส่งออกผลิตภัณฑ์หนัก ทำให้ญี่ปุ่นมีความ เจริญรุ่งเรืองมาก อีกทั้งคนญี่ปุ่นส่งเสริมการสร้างสังคมที่เป็นประชาธิปไตย เป็นสังคม ที่อยู่อย่างมีความสุข มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

นโยบายการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทย

นโยบายการศึกษาของประเทศไทย

การจัดการเรียนรู้ระดับอาชีวศึกษาพิจารณาสาระจากพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในการจัดการเรียนรู้ที่ ส่งเสริมพัฒนาการและศักยภาพของผู้เรียน ซึ่งมีการดำเนินงานดังนี้

1. หลักสูตร ทุกระดับการศึกษาให้ความสำคัญกับการจัดทำหลักสูตรตามแนว ปฏิรูปการอาชีวศึกษา มีการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานในแต่ละด้านเป็นอย่างมาก หลากหลายโครงการ เพื่อให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยมีการประกาศใช้หลักสูตร 3 ระดับ คือ ประกาศนียบัตร วิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ประกาศนียบัตรครูเทคนิคชั้นสูงและปริญญาตรี สายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ ตลอดจนจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับ

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น สำหรับกลุ่มผู้พิการ นักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่ได้ศึกษาต่อ รวมทั้งประชาชนทั่วไป ให้สามารถประกอบอาชีพได้ ทั้งนี้ ในการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษามุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีสมรรถนะในการประกอบอาชีพและเน้นความเป็นความเลิศทางวิชาชีพ ตลอดจนพัฒนาหลักสูตรสาขาวิชาใหม่ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเทคโนโลยีเป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

2. การจัดการเรียนการสอน/การวัดและประเมินผล มีการปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีสอน และปฏิรูปวิธีสอบ โดยให้ความสำคัญกับการเรียนเป็นชิ้นงาน เรียนเป็นเรื่อง เรียนเป็นโครงการ เพื่อให้ผู้เรียน และผู้สอนมีการวางแผนและทำงานเป็นทีมได้เรียนรู้ดำเนินงานร่วมกัน ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ สำหรับครุมีการเปลี่ยนวิธีสอนด้วยการบูรณาการเนื้อหาที่สอนตามหลักสูตร ให้เอื้อต่อการเรียนเป็นชิ้นงาน/โครงการ และปฏิรูปวิธีสอบ ไม่เน้นสอบเพื่อวัดความจำ แต่ประเมินจากกระบวนการคิด การวางแผน การทำงาน และการแก้ปัญหา นอกจากนี้ มีการเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนจาก 3 สถานการณ์ คือ เรียนสถานการณ์จริงในสถานศึกษา สถานการณ์จริงในสถานประกอบการ และสถานการณ์จริงในชุมชน รวมทั้งฝึกปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้จากสถานศึกษาสู่การปฏิบัติได้จริง โดยรับงานจากเอกชนเข้ามาดำเนินการในสถานศึกษาสำหรับผู้เรียนทุกระดับ

3. การจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี แนวทางการปฏิรูปการศึกษาใหม่เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการสร้างสมรรถนะของคนในการประกอบอาชีพ โดยมีหลักการที่สำคัญคือต้องผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศและมีความสามารถที่จะปฏิบัติงานได้ทันที ทั้งนี้เนื่องจากผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นว่าผู้จบจากระบบการศึกษาแล้ว ยังไม่สามารถปฏิบัติงานได้ในทันทีแต่ต้องไปอบรมหรือฝึกปฏิบัติงานจริง เพื่อการพัฒนาความรู้ให้เท่าทันกับเทคโนโลยีที่ก้าวไกลอีกด้วย จากแนวคิดดังกล่าว สอศ. ได้ร่วมมือกับสถานประกอบการ จัดการเรียนการสอนแบบทวิภาคี (Dual Vocational Training: DVT) โดยเน้นการนำหลักสูตรฐานสมรรถนะมาใช้ และทำการปรับปรุงสถานศึกษาให้ทุกแห่งมีการจัดห้องเรียน 3 รูปแบบ (Basic, Basic + IT, Advance) เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ

โดยสถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถกำหนดรายละเอียดหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างอิสระ สามารถปรับเปลี่ยนให้ตรงตามความต้องการของแต่ละท้องถิ่น โดยกำหนดหลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นกรอบไว้ อีกทั้ง เพื่อช่วยให้นักเรียน นักศึกษามีพื้นฐานความรู้ใกล้เคียงกับประสบการณ์จริง โดยใช้ Software จำลองการทำงานของเครื่องมือเครื่องจักรในโรงงานอุตสาหกรรม และการจัด Line การผลิตจำลองเลียนแบบโรงงานขึ้นมา

4. การประกันคุณภาพการศึกษา ในภาพรวมสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษามีความพร้อมเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน และพร้อมรับการประเมินภายนอก โดยได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากต้นสังกัด

5. มาตรฐานอาชีพ/มาตรฐานสมรรถนะและระบบคุณวุฒิ จะบอกสมรรถนะของผู้ปฏิบัติงานสำหรับอาชีพหนึ่ง ๆ ที่ให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผล และต้องสามารถประเมินได้อย่างชัดเจน ซึ่งจะมีการทบทวนโดยองค์การของภาคอุตสาหกรรมที่เป็นตัวแทนส่วนใหญ่ของอาชีพสาขาต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง มาตรฐานอาชีพเป็นพื้นฐานของระบบคุณวุฒิ วิชาชีพ เกิดจากการที่ภาคอุตสาหกรรมได้ร่วมกันกำหนด และใช้เป็นฐานในการกำหนดและประเมินเพื่อให้ได้คุณวุฒิวิชาชีพ (Vocational Qualifications: VQ) สำหรับระบบคุณวุฒิวิชาชีพเป็นระบบที่จัดให้กับผู้ที่ผ่านการประเมินหน่วยสมรรถนะได้จำนวนหนึ่งตามที่กำหนดในแต่ละคุณวุฒิแบ่งระดับความยากง่ายและความซับซ้อนของงานในแต่ละหน้าที่ โดยแนวคิดการกำหนดระดับของคุณวุฒิวิชาชีพสูงขึ้นก็จะเป็นงานที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ขอบเขตของงานกว้างขึ้น มีความรับผิดชอบสูงขึ้น มีรากฐานความคิดจากปรัชญาการศึกษาต่าง ๆ เพื่อเตรียมคนให้สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ (วิชัย ต้นศิริ, 2539, หน้า 159) อาทิเช่น ปรัชญาพิพัฒนาการนิยม ปรัชญาปฏิบัตินิยม ปรัชญาอัตถิภาวนิยม และพุทธปรัชญา เป็นต้น เพื่อให้ นักเรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยถือว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาจึงต้องส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ เน้นความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรมเชิงบูรณาการอย่างเหมาะสมตามระดับการศึกษา การศึกษาไทยจึงหมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและ

สังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม และ การสร้างสรรค์ มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถ เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการ ศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพมาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความ เหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

(1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็น ของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

(3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และ การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

(4) ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทย อย่างถูกต้อง

(5) ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของ ผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

(2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการ ประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

(3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

(4) จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ใน ทุกวิชา

(5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถในการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

(6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับ บิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชน ทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตาม ศักยภาพ

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอด ชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของ ผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบ ควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบ การศึกษาให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรร โอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และ การประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำ สาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาใน ชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของ ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ มาตรา 28 หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลตามมาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนา

คุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพสาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคมสำหรับหลักสูตรการศึกษา ระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่ง และวรรคสองแล้ว ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพขั้นสูงและการค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ และพัฒนาสังคม

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญามาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ในแต่ละระดับการศึกษา แนวการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ส่งผลต่อการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และให้สอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่ ความต้องการของแต่ละท้องถิ่น และความสามารถในการนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน โดยคำนึงถึงหลักการประชาธิปไตยปรัชญาการจัดการศึกษาจะต้องมุ่งหมายให้คนไทยรุ่นใหม่ มีการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Fundamental education) ไม่น้อยกว่า 12-16 ปี เพื่อสร้างให้คนไทยมีความรู้เพียงพอที่จะดำรงชีวิตปรับประยุกต์ความรู้ให้เข้ากับสถานการณ์เศรษฐกิจ สังคมเพื่อดำรงตนและประกอบอาชีพได้อย่างพอเหมาะในอนาคต (เทียนฉาย กิระนันท์, 2539, หน้า 195) โดยนโยบายการบริหารจัดการศึกษาต้องสะท้อนความเป็นจริง คือ การเน้นศักยภาพของนักเรียนให้นักเรียนได้เติบโตเต็มที่สูงสุดตามศักยภาพ ควบคู่กับการคิด การสร้างสรรค์ และการพัฒนาในทุกสภาพการณ์อย่างรู้เท่าทัน และมีคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสม ดังนั้นการจัดการศึกษาต้องมีแหล่งเรียนรู้กว้างขวางทุกด้าน ทุกแห่งและทุกเวลา ไม่จำกัดเพียงแค่โรงเรียน แต่กระจายอำนาจให้ชุมชนจัดการศึกษา การเรียนรู้ต้องสร้างความแข็งแกร่งให้กับสังคมไทยมีทางเลือกที่หลากหลายและมีการประกันคุณภาพที่สอดคล้องกับบริบทแวดล้อมโรงเรียน (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2529, หน้า 1) แผนการ

ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 – 2559 ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ยึดทางสายกลาง ที่อยู่บนพื้นฐานของความสมดุล พอดิรู้จักพอประมาณอย่างมีเหตุผล มีความรอบรู้เท่าทันโลก เป็นแนวทางในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทย เพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุขของคนไทยปรัชญาตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวดังกล่าวยังมุ่งเน้นให้เกิดบูรณาการแบบองค์รวมที่ยึดคน เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และการพัฒนาอย่างมีคุณภาพทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คนไทยในสังคมมีความสุขถ้วนหน้า พึ่งตนเอง และก้าวทันโลก โดยยังรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นไทย มีค่านิยมร่วมต่อการปรับเปลี่ยนกระบวนการคิด เจตคติ และกระบวนการทำงานให้เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารและการจัดการ ประเทศที่มุ่งสู่ประสิทธิภาพ คุณค่า รู้เท่าทัน และก้าวทันโลก สามารถเลือกใช้ความรู้และเทคโนโลยีได้อย่างคุ้มค่าและเหมาะสม มีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี และมีความยืดหยุ่น พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546) ประเทศไทยแบ่งระบบการศึกษา ออกเป็นดังนี้คือ 1) อนุบาล 2) ประถมศึกษา 6 ปี 3) มัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี 4) มัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี 5) มหาวิทยาลัย (ปริญญาตรี) 4 ปีโดยการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี คือเริ่มจากชั้นประถมและชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี คือเริ่มจากชั้นประถมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนไทยแบ่งภาคเรียนเป็น 2 ภาค ดังนี้คือ

ภาคที่ 1 เริ่ม 16 พฤษภาคม – ประมาณ 30 กันยายน

ภาคที่ 2 เริ่ม 1 พฤศจิกายน – ประมาณ 15 มีนาคม

ในหนึ่งปีจะมีจำนวนวันเรียนทั้งสิ้นประมาณ 252 วัน โดยเรียน 5 วันต่อสัปดาห์ วันจันทร์ – วันศุกร์ และหยุดในวันเสาร์ – อาทิตย์

นโยบายการศึกษาของประเทศไทย

ระบบการศึกษาของญี่ปุ่นได้ถูกเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่ในปี พ.ศ. 2490 ผลของมันก็นำไปสู่การตรากฎหมายว่าด้วยพื้นฐานการศึกษา (พ.ศ. 2490) โดยกำหนดให้หลัก

การศึกษาอยู่บนพื้นฐานของความสงบและมีประชาธิปไตยลัทธินิยมชาตินิยมที่เน้นให้
 ออกไปจากกฎหมาย เน้นให้มีการเคารพในสิทธิส่วนบุคคล (วรินทร์ ววงศ์, 2546,
 หน้า 78) กฎหมายว่าด้วยพื้นฐานการศึกษา พ.ศ. 2490 กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา
 ไว้ว่า (รุ่ง แก้วแดง, 2544, ออนไลน์) เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ให้เป็นผู้
 ที่มีร่างกายและสติปัญญาที่ดีรักสัจจะและความยุติธรรม เห็นความเป็นปัจเจกบุคคล
 เคารพการประกอบสัมมาชีวะ และมีความรับผิดชอบสูง มีความคิดอิสระ ที่จะช่วยกัน
 สร้างประเทศและสังคมที่มีสันติสุขจากหลังสงครามถึงปัจจุบัน กฎหมายว่าด้วยพื้นฐาน
 การศึกษาได้ถูกยอมรับอย่างเป็นทางการว่าเป็นหลักการศึกษาระดับสูงของประเทศญี่ปุ่น
 การเจริญทางอุตสาหกรรมเป็นไปอย่างรวดเร็ว และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ใน
 ระดับสูง หลังช่วงปี พ.ศ. 2493 ได้เปลี่ยนนโยบายของรัฐบาลหันมาให้ความสำคัญเรื่อง
 การศึกษา ปัญหาคือว่าจะทำอย่างไรในเรื่อง “ความเท่าเทียมและ โอกาสทางการศึกษา”
 และ “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ” รัฐบาลย้ำ “ความมี
 ประสิทธิภาพ” การบริหารการศึกษาแบบรวมศูนย์จึงกลับมาถูกย้ำอีกครั้งหนึ่ง แม้ว่าจะมี
 ผู้ไม่เห็นด้วย การเลือกตั้งคณะกรรมการการศึกษาท้องถิ่นได้ถูกยกเลิกไปในปี พ.ศ. 2498
 อำนาจทั้งหมดจึงมารวมศูนย์อยู่ที่กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการยึดมั่นใน
 เรื่องความเข้มงวดในเนื้อหาการเรียนการสอนมาก ตรวจตราตำราเรียน หลักสูตรและ
 วิธีการสอนมากขึ้น กระทรวงศึกษาธิการมีอิทธิพลเพิ่มมากขึ้นในระดับบริหารการศึกษา
 ท้องถิ่น เพื่อให้รัฐบาลตอบสนองความต้องการของภาคธุรกิจ โดยสร้างโรงเรียนชั้นสูงที่
 สอนทางด้านอุตสาหกรรมให้เป็นมืออาชีพโดยเรียน 5 ปี คือหลังจากจบมัธยมศึกษาตอน
 ปลาย 3 ปี จะเรียนเพิ่มอีก 2 ปี เป็นการฝึกฝนเฉพาะทาง เมื่อจบจากโรงเรียนเหล่านี้จะมี
 คุณสมบัติสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ คือนโยบายหนึ่งที่รัฐบาลประกันวิศวกร ให้กับ
 อุตสาหกรรมของประเทศ (วรินทร์ ววงศ์, 2546, หน้า 78-79) โขวะที่ 34 (พ.ศ. 2502) ได้
 มีการปรับปรุงหลักสูตรอีกครั้งโดยประเทศญี่ปุ่นมีความประสงค์จะให้กลับไปสู่จุดเดิม
 คือ การเน้นให้ความสำคัญกับสถาบันจักรพรรดิและเน้นเรื่องศาสนา โดยให้มีการสอน
 วิชาจริยธรรมสัปดาห์ละ 1 ครั้งแต่ถือเป็นวิชาพิเศษและไม่มีการสอบ สาเหตุที่มีการใส่
 วิชาจริยธรรมลงไปหลักสูตรแม้จะถือว่าเป็นวิชาพิเศษ เนื่องจากเมื่อปีโหวะที่ 25

(พ.ศ. 2493) เกิดสงครามคาบสมุทรเกาหลี รัฐมนตรีศึกษาธิการในสมัยนั้นคือ นายอามาโนะ สาดาสุเกะมีดำริจะให้ฟื้นวิชาจริยธรรมอย่างเจียบ ๆ เพื่อเน้นความรักชาติ หรือเมื่อปีโชวะที่ 30 (พ.ศ. 2498) เมื่อมีการปรับปรุงวิชาสังคม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษา นายอันโด ได้กล่าวว่ายอยากให้นับสถาบันจักรพรรดิ เป็นต้น จากเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ จึงได้เกิดมีการจัดเวลาพิเศษสำหรับวิชาจริยธรรมใน โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นต่อมา เมื่อปีโชวะที่ 40 (พ.ศ. 2508) คณะกรรมการการศึกษา ส่วนกลางได้มีการรายงานกลางปี เกี่ยวกับภาพของคณูปุ่นที่ถูกคาดหวัง แต่ได้รับกระแสต่อต้านมากจนต้องมีการแก้ไขใหม่ในปีต่อมาคือ ปีโชวะที่ 41 (พ.ศ. 2509) จึงได้มีรายงานชิ้นสุดท้ายแม้กระนั้นก็ตามพื้นฐานหลักที่รัฐต้องการให้ประชาชนมีใจที่รักประเทศชาติในทางที่ถูกต้อง และมีความรักเทิดทูนต่อสถาบันจักรพรรดิไม่ได้เปลี่ยนแปลงแน่นอน ในหมู่คนรุ่นหนุ่มสาวต่อต้านและไม่เห็นด้วยต่อความคิดนี้ เพียงมีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาและวิธีการสอน ดังนี้ (วรินทร ววงศ์, 2546, หน้า 79-80)

- 1) ครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอน เป็นผู้ช่วย
- 2) วิธีการเรียน โดยให้ทำโครงการเป็นเรื่อง ๆ โดยผ่านกระบวนการโต้เถียง เนื้อหาของการเรียนจะเป็นรูปแบบเรียนทีละหัวข้อ
- 3) สมัยก่อนตำราเรียน คือ เนื้อหาการเรียนทั้งหมด ดังนั้น การเรียนสมัยก่อนคือการสอนในตำราเรียนทั้งหมด แต่หลังสงคราม การสอนจะอิงตำราเป็นหลัก แต่ครูจะกระตุ้นให้เด็กใช้ประโยชน์จากห้องสมุด หรือใช้สื่อการสอนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสนใจ
- 4) เน้นอบรมการใช้ชีวิตประจำวัน เด็ก ๆ จะถูกชี้แนะในเรื่องการปฏิบัติตนของแต่ละคน เน้นให้เห็นความสามารถเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล
- 5) นำวิธีการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเข้ามาใช้เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ หลังสงครามมีการเปลี่ยนแปลงแบบเรียนจากรัฐเป็นผู้จัดทำ เป็นรัฐเป็นเพียงผู้อนุญาตให้ใช้เป็นตำราเรียนได้ (วรินทร ววงศ์, 2546, หน้า 80) คณูปุ่นได้รับแรงกระตุ้นจากข้อมูลที่บอกเล่าจากผู้ที่ได้มีโอกาสไปเยือนทวีปยุโรป และทวีปอเมริกา หรือ ได้รับการสอนโดยตรงจากคนต่างชาติที่มาประเทศญี่ปุ่น หลังจากนั้น

รัฐบาลญี่ปุ่นได้ส่งคณะผู้บริหารทางการศึกษาไปที่อเมริกาและยุโรป หรือส่งให้ไปเรียน พวกนี้เมื่อกลับมาได้นำสิ่งที่ตนเองได้รู้ได้รับประสบการณ์มาพัฒนาประเทศทั้งระบบ เนื้อหา วิธีการ อาคารของโรงเรียน วิทยาศาสตร์สมัยใหม่ที่เรียนจากประเทศตะวันตกได้ มี ความพยายามที่จะนำเอามาเป็นของญี่ปุ่นให้จงได้ กลุ่มคนเหล่านี้ได้สืบเนื่อง ความพยายามจวบจนถึงปัจจุบัน ในสมัยเมจิที่เริ่มมีความเป็นยุคของโรงเรียนนั้นหมายถึง คนญี่ปุ่นมีความต้องการรับวัฒนธรรมจากประเทศตะวันตกเข้ามาเป็นหนึ่งเดียวกับญี่ปุ่น ความกระตือรือร้นนี้เป็นความต้องการที่จะเปลี่ยนประเทศญี่ปุ่นจากระบบศักดินาให้เป็น ประเทศสมัยใหม่ และสิ่งที่ทำให้ประเทศญี่ปุ่นพัฒนาเป็นสังคมสมัยใหม่ได้ คือ ความสำเร็จในการรับเอาการศึกษา และวัฒนธรรมแบบตะวันตกเข้ามานั่นเอง การปฏิรูป การศึกษาของประเทศญี่ปุ่น แบ่งออกเป็น 4 ช่วง ดังนี้คือ (วรินทร์ ววงศ์, 2546, หน้า 75)

ครั้งที่ 1 การปฏิรูปการศึกษาเริ่มในสมัยเมจิ พ.ศ. 2401 ในสมัยนี้ได้มีการสร้าง ระบบการศึกษาสมัยใหม่แบบตะวันตกขึ้น

ครั้งที่ 2 การปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2490 เป็นการปฏิรูปการศึกษาหลัง สงครามโลกครั้งที่ 2 เน้นความเป็นประชาธิปไตยเป็นการศึกษาเพื่อมวลชนให้พลเมือง ทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาที่เท่าเทียมกัน

ครั้งที่ 3 การปฏิรูปการศึกษาหลังปี พ.ศ. 2523 ซึ่งสภาการปฏิรูปการศึกษา แห่งชาติมีวิสัยทัศน์ที่จะเน้นสาระสำคัญ 3 เรื่อง คือ (1) เน้นความสำคัญของปัจเจกบุคคล มากขึ้น (2) เน้นระบบการศึกษาตลอดชีวิต (3) เน้นการศึกษาที่สอดคล้องกับการ เปลี่ยนแปลง เช่น ความเป็นนานาชาติ วัฒนธรรมและการกีฬา การพัฒนาไปสู่ สังคมสารสนเทศพร้อมด้วยการส่งเสริมงานด้านการวิจัยทางวิทยาศาสตร์และการศึกษา นอกระบบมากขึ้น การลดความเคร่งเครียดในการเรียนในสถานศึกษาให้มีความยืดหยุ่น มากขึ้น ปรับปรุงการอุดมศึกษา และส่งเสริมสถาบันการศึกษาเอกชน เป็นต้น (กมล สุดประเสริฐ และสุนทร สุนนท์ชัย, 2541, หน้า 8) โดยกระทรวงศึกษาธิการของ ญี่ปุ่นได้ทำการปฏิรูปการศึกษาใน 4 ด้าน ดังต่อไปนี้ (วรินทร์ ววงศ์, 2546, หน้า 83-84)

1) ให้การศึกษาทางด้านจิตใจให้เต็มอิม เน้นให้เด็กมีเวลาเป็นของตนเองมากกว่า แต่ก่อน ไม่ใช่เรียนแต่ทางด้านวิชาการอย่างเดียวให้รู้จักคิดด้วยตนเอง ปลุกฝังให้ สามารถมีพลังในการดำรงชีวิต เรียนรู้กฎเกณฑ์การใช้ชีวิตในสังคม มีความซื่อสัตย์

สุจริต มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รักษาวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของประเทศ มีความสำนึกในความเป็นนานาชาติ

2) มีระบบการศึกษาที่เด็กสามารถเลือกเรียนได้หลายเส้นทางตามความถนัดของแต่ละคน เปลี่ยนระบบการศึกษาจากรูปแบบเดียวเป็นการเน้นเนื้อหาการเรียนที่ให้เด็กสามารถมีทางเลือกเรียนได้ตามความถนัด ระบบการศึกษาให้มีหลายเส้นทาง ให้มีความยืดหยุ่นในเรื่องอายุของนักเรียนที่จะเข้ามหาวิทยาลัย

3) กระจายอำนาจการศึกษาให้ท้องถิ่นหรือโรงเรียนมีอิสระในการบริหารของตนเอง

4) ปฏิรูปมหาวิทยาลัยและสนับสนุนให้มีการวิจัย

ครั้งที่ 4 ปี พ.ศ. 2543 ประเทศญี่ปุ่นได้มีการปฏิรูปการศึกษาอีกครั้ง โดยในสมุดปกขาวปี พ.ศ. 2544 (Japanese Government in Policies in Education, Culture, Sports, Science and Technology 2001) ซึ่งเป็นนโยบายของกระทรวงศึกษาวัฒนธรรมกีฬาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้กำหนดหลักการเบื้องต้น (Basic Approach) สำหรับการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไว้ดังนี้ (Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology, 2001, Online)

1) ปลุกฝังให้คนญี่ปุ่นมีแนวคิดของความเป็นมนุษย์ (Sense of Humanity) เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องสอนให้เด็กได้ตระหนักถึงความเป็นมนุษย์ในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งของตนเองและสังคม เช่น การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เห็นคุณค่าของตัวเอง การมีส่วนร่วมของเยาวชนในชุมชน ในการสอนเรื่องเหล่านี้ต้องได้รับความร่วมมือจากบ้าน โรงเรียน และชุมชน ผลการสำรวจเรื่องประสบการณ์ของเด็กที่ได้จากกิจกรรม จัดโดยกระทรวงศึกษาวิทยาศาสตร์ กีฬาและวัฒนธรรมในปี 1998 พบว่า เด็กที่มีกิจกรรมกลางแจ้งและได้รับมอบหมายให้ทำงานบ้านเป็นประจำจะมีแนวคิดด้านศีลธรรมดีกว่าเด็กอื่น ๆ การศึกษาคควรเริ่มที่บ้าน โดยต้องเริ่มจากพื้นฐานการใช้ชีวิตและกฎเกณฑ์ของสังคม ควรจัดให้มีหน่วยงานของชุมชน เพื่อจะช่วยให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในเรื่องนี้

2) ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถพิเศษและความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคลในการนี้จะต้องมีระบบในการพัฒนาปัจเจกบุคคล ในระดับประถมและมัธยม

โรงเรียนต้องทำหน้าที่แนะแนวทางให้นักเรียน ซึ่งมีความสามารถที่แตกต่างกัน ตลอดจนจัดให้มีหลักการในการพัฒนาศักยภาพให้สูงขึ้น โรงเรียนต้องปลูกฝังให้นักเรียนมีความต้องการในการจะพัฒนาตนเองผ่านทางด้านกิจกรรมต่าง ๆ จัดให้มีโครงการเตรียมความพร้อมก่อนสอบเข้ามหาวิทยาลัย สำหรับการศึกษาระดับปริญญาตรี และสูงกว่า ต้องเน้นความเข้มแข็งในการศึกษาและวิจัย จัดตั้งเป็นสถาบันที่มีความเชี่ยวชาญเพื่อให้ความรู้แก่ผู้ที่สนใจ ตลอดจนเชิญชวนให้เยาวชนสนใจศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นและสนับสนุนทุนการศึกษา

3) สร้างโรงเรียนสำหรับคนรุ่นใหม่การที่จะบรรลุเป้าหมายเราจะต้องมีระบบการศึกษาที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและปรับเปลี่ยนความคิดของคนได้ โรงเรียนประถมและมัธยมต้องกระจายอำนาจ และรับฟังความคิดเห็นของชุมชนมากขึ้น ต้องยกระดับอาชีพครูให้สูงขึ้น สำหรับการศึกษาระดับที่สูงขึ้น มหาวิทยาลัยต้องแข่งขันได้ในระดับสากล ต้องพึ่งพาตนเองได้และมีความชัดเจนในด้านการบริหารต้องมีความยืดหยุ่นในการจัดหาครู และปรับปรุงระบบการประเมินผลงานของครูรากฐานของระบบการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นในปัจจุบัน ได้รับการพัฒนาจากช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในช่วงปลายของปี พ.ศ. 2483 ประเทศญี่ปุ่นได้เริ่มปฏิรูปการศึกษาผ่านร่างกฎหมายปรากฏเป็นกฎหมายพื้นฐานทางการศึกษา (Fundamental Law of Education) และกฎหมายการศึกษาในระบบโรงเรียน (School Education Law) ในปี พ.ศ. 2490 หลังจากการประกาศใช้กฎหมายทั้งสองฉบับนี้ ระบบการศึกษาที่เรียกว่าระบบ 6-3-3-4 จึงได้รับการจัดตั้งบนพื้นฐานของหลักการแห่งความเท่าเทียมกันของโอกาสทางการศึกษา (World Education Forum, 2000, Online) โดยการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี แบ่งออกเป็นชั้นประถมศึกษา 6 ปี ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี (สมาคมการศึกษานานาชาติแห่งประเทศไทย, 2546, หน้า 3) การศึกษาภาคบังคับ 9 ปี รัฐจัดแบบให้เปล่าสำหรับเด็กอายุ 6-15ปี ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นโรงเรียนสามัญศึกษาเสียส่วนใหญ่และมีโรงเรียนอาชีวะ และเทคนิคอยู่บ้าง สำหรับผู้ที่ต้องการเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย โรงเรียนในประเทศญี่ปุ่นจัดการศึกษาแบบสหศึกษา และประเทศญี่ปุ่นจัดการศึกษาด้วยระบบสายเดี่ยว (Single line or unitary system) กล่าวคือเด็กในภาคบังคับทุกคนเรียนหลักสูตรเดียวกันหมดทั้งระบบการศึกษาไม่มี

การแบ่งแยกเด็กด้วยเกณฑ์ต่าง ๆ เด็กที่เรียนโรงเรียนเดียวกัน เรียนเหมือนกัน (ศักดิ์ประจักษ์พร, 2530, หน้า 43-45) แต่ในช่วงชั้นการศึกษามีลักษณะพิเศษดังต่อไปนี้ (World Education Forum, 2000, Online)

1) โรงเรียนระดับประถมศึกษา เด็กทุกคนที่มีอายุตั้งแต่ 6 ขวบเป็นต้นไปจะต้องเรียนในระดับประถมศึกษาเป็นเวลา 6 ปี นั้น หมายความว่าเด็กที่มีอายุระหว่าง 6-12 ปี มีการพัฒนาทางสติปัญญาและร่างกาย เหมาะกับการศึกษาในระดับประถมศึกษา

2) โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนทุกคนที่เรียนจบระดับประถมศึกษาจะต้องเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนในระดับนี้มีอายุอยู่ในช่วง 12-15 ปี

3) โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระดับการศึกษานี้มีหลักสูตรอยู่ 3 แบบ ได้แก่ 1) เรียนเต็มเวลา (Full Time) 2) เรียนบางเวลา (Part Time) 3) เรียนทางไกล (Correspondence) การเรียนเต็มเวลาใช้เวลาทั้งสิ้น 3 ปี ในขณะที่ 2 แบบหลังจะต้องใช้เวลาในการเรียนมากกว่า การเรียนแบบบางเวลาแบ่งต่อไปได้อีก 2 แบบ คือ เรียนในช่วงกลางวัน หรือเรียนในช่วงเย็น ส่วนใหญ่หลักสูตรที่มีจะเป็นมีการเรียนแบบช่วงเย็น

4) โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา แบบ 6 ปี ในปี พ.ศ. 2542 ประเทศญี่ปุ่นได้มีทางเลือกใหม่ในระบบการศึกษา โดยพยายามขยายช่วงระยะเวลาของการศึกษาในช่วงมัธยมในยาวนานขึ้น นั่นคือ การเลือกเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายต่อเนื่องกันสถาบันการศึกษาแบบอื่น ๆ เริ่มมีขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 ในปี พ.ศ. 2504 เริ่มมีหลักสูตรแบบทางไกล (Correspondence) เพื่อเพิ่มทางเลือกแก่นักเรียนที่จะเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในปี พ.ศ. 2505 วิทยาลัยเทคโนโลยี (College of Technology) ได้ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นทางเลือกของนักเรียนที่ไม่ต้องการเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยจะต้องเรียนต่ออีก 5 ปีทางด้านเทคโนโลยี นอกจากนั้นวิทยาลัยที่ให้การอบรมพิเศษและโรงเรียนแบบอื่น ๆ สามารถให้ประกาศนียบัตรทั้งแบบอาชีวะเทคนิค และหลักสูตรในแบบอื่น ๆ ที่สามารถประยุกต์ใช้ได้กับชีวิตจริง นอกจากนี้ยังมีการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กพิการ ทั้งในโรงเรียนพิเศษและห้องเรียนที่จัดไว้เฉพาะ ซึ่งได้รับการประยุกต์ให้เหมาะสมตามความจำเป็นและความต้องการสำหรับ

ระดับและความพิการของเด็กและระดับอนุบาลไม่จัดอยู่ในการศึกษาภาคบังคับโรงเรียน
ในประเทศญี่ปุ่น แบ่งภาคเรียนเป็น 3 ภาค ดังนี้คือ

ภาคที่ 1 เริ่ม 6 เมษายน – 25 กรกฎาคม

ภาคที่ 2 เริ่ม 1 กันยายน – 25 ธันวาคม

ภาคที่ 3 เริ่ม 9 มกราคม – 24 มีนาคม

ในปีหนึ่งจะมี จำนวนวันเรียนทั้งสิ้นประมาณ 230 วัน เท่าที่ผ่านมาเด็กจะต้อง
เรียนวันเสาร์ครึ่งวัน โดยเรียนสัปดาห์ละ 3 วัน แต่ตั้งแต่ปีการศึกษา พ.ศ. 2538 เป็นต้นไป
เด็กนักเรียนจะเรียนเฉพาะวันเสาร์ที่ 1 และ 3 ส่วนเสาร์ที่ 2 และ 4 จะเป็นวันหยุด แม้ว่า
เด็กจะได้หยุดวันเสาร์เพิ่มขึ้น แต่เนื้อหาวิชาจะยังคงเดิม ไม่ได้ลดลงตามไปด้วย
ในปี พ.ศ. 2545 โรงเรียนในประเทศญี่ปุ่นได้มีนโยบายยกเลิกการเรียนวันเสาร์ และ
จะมีการเปลี่ยนหลักสูตรอีกครั้งในโรงเรียน ประเด็นสำคัญในการเปลี่ยนคือ ลด
เนื้อหาวิชาลง 30% เพื่อให้แต่ละ โรงเรียนมีอิสระในการเลือกเนื้อหาที่อยากสอน ได้เอง
และให้นักเรียนมีโอกาสเลือกวิชาที่ตนชอบ ได้มากขึ้น (Ministry of Education, Culture,
Sports and Technology, 2001) ซึ่งประเทศญี่ปุ่นจัดการศึกษาภาคบังคับเป็นเวลา 9 ปี ซึ่ง
เป็นการศึกษาแบบให้เปล่า เป็นการศึกษาาระดับประถมศึกษา 6 ปี และระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้น (Junior High School) 3 ปี โดยยึดหลักความเท่าเทียมกันทางการศึกษาให้
สามารถพัฒนาได้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล และมีนโยบายกระจายอำนาจทาง
การศึกษาไปสู่ส่วนภูมิภาค ให้แต่ละท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาได้ตามความต้องการ
และความพร้อมของท้องถิ่น ญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีการกำหนด
ระยะเวลาสำเร็จหลักสูตรที่ยืดหยุ่นตามความสะดวกของผู้เรียน และให้มีระบบการเทียบ
โอนหน่วยกิต การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนของประเทศญี่ปุ่นจัดระดับการศึกษา
ออกเป็นระดับต่าง ๆ

1. ระดับก่อนประถมศึกษา

การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาไม่เป็นการศึกษาภาคบังคับเป็นการจัด
การศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป เพื่อพัฒนาเด็กด้านร่างกาย และความคิด
และให้รู้จักสิ่งแวดล้อมรอบตัว และเป็นการเตรียมความพร้อมในการเข้าเรียนระดับ
ประถมศึกษา การจัดการศึกษาระดับนี้ดำเนินการในโรงเรียนอนุบาล ซึ่งอยู่ภายใต้

การกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ และสถานรับเลี้ยงเด็ก ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงสาธารณสุขและสวัสดิการ

2. ระดับประถมศึกษา

การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับ ใช้เวลาเรียน 6 ปี เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาทั้งด้านร่างกาย และจิตใจของเด็ก

3. ระดับมัธยมศึกษา

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย

3.1 มัธยมศึกษาตอนต้น (Junior High School)

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาภาคบังคับใช้เวลาเรียน 3 ปี นอกจากนั้น ยังมีการจัดสอบเทียบความรู้ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับผู้ที่เรียนไม่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หรือไม่ได้เข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้ที่ผ่านการสอบสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้

3.2 มัธยมศึกษาตอนปลาย (Senior High School)

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีทั้งการจัดการศึกษาสายสามัญ และสายอาชีพ และหลักสูตรประสม การศึกษาสายสามัญ แบ่งออกเป็น มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ส่วนสายอาชีพจะมีการจัดสอนวิชาชีพต่าง ๆ เช่น เกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การประมง คหกรรม และการพยาบาล เป็นต้น การจัดการศึกษาในระดับนี้ มีทั้งการจัดการศึกษาในเวลา ใช้เวลาเรียน 3 ปี การจัดการศึกษานอกเวลาในตอนเย็นใช้เวลาเรียน 4 ปี และการศึกษาทางไกลสำหรับผู้ทำงานแล้ว ที่ต้องการได้รับประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนปลาย

4. ระดับหลังมัธยมศึกษา

การจัดการศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายของญี่ปุ่น แบ่งตามประเภทของสถาบันอุดมศึกษา ได้ดังนี้

4.1 มหาวิทยาลัย

การจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยเน้นการจัดการศึกษาสาขาวิชาทางศิลปศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ การศึกษาในระดับปริญญาตรีใช้เวลาเรียน 4 ปี ยกเว้นคณะ

แพทยศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ และสัตวแพทยศาสตร์ มีระยะเวลาศึกษา 6 ปี การศึกษาในมหาวิทยาลัยมีทั้งหลักสูตรเต็มเวลา และหลักสูตรนอกเวลา เรียนในภาคค่ำ สำหรับผู้ที่ทำงานในเวลากลางวัน ใช้เวลาศึกษา 5 ปี นอกจากนั้นเพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ยังมีการจัดการศึกษาทางไกลผ่านสื่อต่าง ๆ โดยใช้ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และหลักสูตรที่ไม่รับปริญญา (หลักสูตร 1 ภาคการศึกษาหรือ 1 ปีการศึกษา) ส่วนการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีการจัดการศึกษาในหลักสูตรปริญญาโท ปริญญาเอก และระดับหลังปริญญาเอก (Professional Degree)

4.2 วิทยาลัยขั้นต้น (Junior College)

จัดการศึกษาระดับอนุปริญญา สำหรับผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียน 2-3 ปี มีการสอนในสาขาวิชาทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เช่น คหกรรม บริหารธุรกิจ การบัญชี และการออกแบบ เป็นต้น ผู้ที่ศึกษาในวิทยาลัยขั้นต้นสามารถเปลี่ยนไปศึกษาในมหาวิทยาลัยได้ วิทยาลัยขั้นต้นส่วนใหญ่เป็นวิทยาลัยสำหรับผู้หญิง และเป็นของเอกชน

4.3 วิทยาลัยเทคนิค (Technical College)

เป็นการจัดการศึกษาให้ผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จัดการศึกษาด้านเทคโนโลยี เพื่อเตรียมคนให้มีความรู้ความสามารถที่จำเป็นแก่อาชีพทางสายช่างเทคนิค เป็นหลักสูตรต่อเนื่อง 5 ปี แต่ในสาขาพาณิชย์นาวี (Mercantile Marine) ใช้เวลาเรียน 5 ปี 6 เดือน ส่วนใหญ่เป็นวิทยาลัยเทคนิคทางสายวิศวกรรมศาสตร์ และสาขาที่เกี่ยวข้อง ผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับวุฒินุปริญญา ผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยเทคนิค และมีคุณสมบัติตามที่กำหนดสามารถศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปได้ และบางวิทยาลัยได้รับอนุมัติให้จัดการศึกษาได้ถึงระดับปริญญาตรี

4.4 วิทยาลัยฝึกอาชีพเฉพาะทาง (Special Training College หรือ Professional Training College)

เป็นการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพสำหรับผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือสูงกว่า เพื่อฝึกอาชีพเฉพาะทาง เช่น การพยาบาล ภาษาต่างประเทศ ศิลปะ ดนตรี เกษตรกรรม การบัญชี การแสดงและการจัดการ

สารสนเทศ เป็นต้น มีระยะเวลาเรียนและฝึกอบรม 1-3 ปี ส่วนใหญ่เป็นวิทยาลัยของเอกชน

4.5 โรงเรียนฝึกอบรมวิชาชีพ (Miscellaneous School)

เป็นการจัดการฝึกอบรมวิชาชีพทั้งระยะสั้นและระยะยาว มีความยืดหยุ่นตามความต้องการของผู้เรียน โรงเรียนเหล่านี้ ได้แก่ โรงเรียนสอนตัดเสื้อ โรงเรียนสอนการฝีมือ โรงเรียนสอนการประกอบอาหาร เป็นต้น ใช้เวลาฝึกอบรม 1 ปี หรือมากกว่า แต่บางหลักสูตรใช้เวลาเพียง 3 เดือน ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนของเอกชน

5. การจัดอาชีวศึกษาของประเทศญี่ปุ่น

การอาชีวศึกษาของประเทศญี่ปุ่นเริ่มในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่เลือกเรียนหลักสูตรสายอาชีพ หรือเรียนในหลักสูตรมัธยมแบบประสม ซึ่งมีการจัดสอนสาขาวิชาชีพต่าง ๆ เช่น เกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การประมง คหกรรม การพยาบาล เป็นต้น โดยมีการจัดการเรียนการสอนทั้งในเวลา นอกเวลา และการศึกษาทางไกล ส่วนในระดับหลังมัธยมศึกษา มีการจัดการศึกษาวิชาชีพในวิทยาลัยขั้นต้น รับผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียน 2-3 ปี และวิทยาลัยเทคนิครับผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใช้เวลาเรียน 5 ปี สำหรับการศึกษาวิชาชีพเฉพาะทาง มีการจัดในวิทยาลัยฝึกอาชีพเฉพาะทาง โดยรับผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือสูงกว่า

นอกจากนั้น ยังมีการจัดฝึกอบรมวิชาชีพทั้งระยะสั้นและระยะยาวตามความสนใจของผู้เรียนในโรงเรียนฝึกอบรมวิชาชีพประเทศญี่ปุ่นยังมีกระทรวงแรงงานเป็นหน่วยงานหลักอีกแห่งหนึ่งที่ดำเนินการฝึกอบรมวิชาชีพให้กับแรงงาน โดยมี 1) การฝึกอบรมขั้นพื้นฐาน เป็นการให้ความรู้และฝึกทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงาน 2) การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะความสามารถในการปฏิบัติงานสำหรับการทำงานของช่างฝีมือที่มีความสามารถสูงขึ้น 3) การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพให้สูงขึ้น เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงาน และ 4) การฝึกอบรมสำหรับผู้ว่างงานหรือผู้ที่ต้องการเปลี่ยนอาชีพ การฝึกอบรมเหล่านี้จัดในศูนย์การฝึกอบรมอาชีพ ศูนย์พัฒนาทักษะ และสถานฝึกอบรมวิชาชีพ ภาคเอกชนหรือสถานประกอบการในประเทศญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาและฝึกอบรมสำหรับพนักงานตั้งแต่แรกเข้าจนตลอด

การประกอบอาชีพ สถานประกอบการขนาดใหญ่มีการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมในส่วนของตนเอง ส่วนสถานประกอบการขนาดกลาง และขนาดเล็กจะอาศัยศูนย์ฝึกทักษะ และวิทยาลัยเทคนิคเป็นสถานที่สำหรับใช้ในการฝึกอบรมพนักงาน ซึ่งแต่ละแห่งจะมีการจัดหลักสูตรการศึกษา ร่วมกันกับสถานประกอบการ ส่วนการจัดการฝึกอบรมในสถานประกอบการนั้น มีทั้งที่เป็นการสร้างและเพิ่มพูนทักษะเฉพาะเพื่อการปฏิบัติงาน เพื่อเปลี่ยนตำแหน่งหรือเลื่อนระดับตำแหน่ง เช่น การฝึกอบรมสำหรับพนักงานใหม่ ผู้บริหารระดับต้น ผู้บริหารระดับกลาง และผู้บริหารระดับสูง เป็นต้น

นโยบายการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น พอสรุปได้ว่าประเทศญี่ปุ่นมีการปฏิรูปการศึกษาอยู่ 4 ช่วง แต่การปฏิรูปขนาดใหญ่จะอยู่ในช่วงที่ 2 ในปี 2490 เป็นการเปลี่ยนแปลงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เน้นให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาที่เท่าเทียมกัน ที่เรียกระบบการศึกษาว่า 6-3-3-4 จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี แบ่งออกเป็นชั้นประถมศึกษา 6 ปี ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี มัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี ส่วนที่เหลือเป็นการศึกษาหลังมัธยมศึกษาตอนปลาย นอกจากการจัดการศึกษาขั้นต้นแล้ว ประเทศญี่ปุ่นยังมีการจัดการศึกษาสายอาชีพ เพื่อรองรับตลาดแรงงาน อุตสาหกรรม กล่าวคือการศึกษาของประเทศไทยเริ่มในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่เลือกเรียนหลักสูตรสายอาชีพ หรือเรียนในหลักสูตรมัธยมแบบประสม

ความหมายและปรัชญาของการจัดการอาชีวศึกษา

การศึกษาเป็นระบบหนึ่งในระบบสังคม โดยมุ่งพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่อาชีพ ถูกกำหนดขึ้นเป็นนโยบายของรัฐ ตั้งแต่มีการนำ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ. ศ. 2504 - 2509) มาใช้ โดยมีเป้าหมายให้ “กรมอาชีวศึกษา” เป็นหน่วยงานที่รับนโยบายมาดำเนินการมีหน้าที่ในการผลิตกำลังคนด้านอาชีวศึกษา เรียกอีกอย่างว่า การศึกษาด้านวิชาชีพ หรือการจัดการศึกษาและฝึกอบรมทางวิชาชีพ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการทางสังคมและสภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ

ดังนั้นการอาชีวศึกษาจึงเป็นระบบย่อยของการศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาเพื่อชีวิต โดยมุ่งให้ผู้ได้รับการศึกษาหรือฝึกอบรมในด้านนี้มีสมรรถภาพในการทำงาน มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รวมทั้งความรู้ความสามารถและทักษะในการผลิต การแปรรูปและการจำหน่าย การอาชีวศึกษาที่จะช่วยให้บุคคลได้ค้นพบความสามารถของตน เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2542, หน้า 13-14)

ความหมายของการอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษา และการฝึกอบรม หมายถึง

1. เป็นการศึกษาที่เป็นองค์ประกอบส่วนสำคัญของสายสามัญ เป็นเรื่องของการเตรียมคนเข้าสู่อาชีพ และโลกของการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
2. เป็นส่วนสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต และเป็นการเตรียมบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม
3. เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม
4. เป็นวิธีการสนับสนุนการแก้ปัญหาคือ พัฒนาคนให้เต็มศักยภาพ โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สร้างพลังให้คนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้การศึกษาดูตลอดชีวิต มีคุณวุฒิวิชาชีพ จัดการเรียนรู้แบบเปิดและยืดหยุ่น มีการรับรองและเทียบโอนประสบการณ์ ให้ความสำคัญสูงกับการอาชีวศึกษา โดยกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติ มีการปฏิรูปการลงทุนให้สอดคล้องกับแผนพัฒนา มีเกณฑ์มาตรฐานตัวชี้วัดต่าง ๆ ในการจัดการเพื่อคุณภาพ มีการเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาต่าง ๆ การศึกษาต่อเนื่อง และการทำงาน ใช้การเรียนแบบสมรรถนะเป็นฐาน โดยมีทักษะหลักทักษะที่จำเป็น เพื่อการดำเนินชีวิต บุคลากรต้องมีคุณวุฒิ คุณภาพ และคุณสมบัติที่เหมาะสม มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สถานภาพของผู้จบและผู้ทำงานในสายวิชาชีพเทียบได้กับสาขาวิชาชีพอื่น ชีรวุฒิ บุญยโสภณ (2542) กล่าวว่า การจัดการศึกษาเพื่อเตรียมทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพสำหรับอาชีพหนึ่ง หรือกลุ่มอาชีพ โดยจัดเป็นขบวนการศึกษาที่มุ่งพัฒนาและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในด้านทักษะ หรือ ความชำนาญงาน (Psychomotor Domain) ด้านความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive Domain) และด้านเจตคติ (Affective Domain) เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพที่ตนเลือกเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายของ “การอาชีวศึกษา” ว่าหมายถึง การศึกษาที่มุ่งไปในทางช่างฝีมือ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2525, ภายใต้อำนาจ “การอาชีวศึกษา”) สำหรับคำในภาษาอังกฤษ มีคำที่มีความหมายคล้ายคลึงกับคำว่า อาชีวศึกษาหลายคำ เช่น Career Education, Vocational Education, Technical Education และ Technical and Vocational Education

บุศรินทร์ ปัทมาคม (2527, หน้า 34) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การอาชีวศึกษา หมายถึง การให้พื้นฐานวิชาชีพซึ่งประกอบด้วยความรู้ ความชำนาญในการที่จะให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและเศรษฐกิจ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ได้กล่าวถึงการศึกษาวิชาชีพ หรือ การอาชีวศึกษาไว้ในหมวดที่ 2 ข้อ 4.2 ไว้ว่าเป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ และทักษะวิชาชีพให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ ทั้งในการประกอบอาชีพและรับจ้าง รวมทั้งสามารถดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม

การจัดการศึกษาวิชาชีพหรือการอาชีวศึกษา อาจจัดในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งประเภท โรงเรียนหรือนอกโรงเรียน การศึกษาในระบบโรงเรียน เป็นการพัฒนาความรู้และทักษะวิชาชีพที่สอดคล้องกับแต่ละระดับของการศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา ส่วนการจัดนอกระบบโรงเรียนเป็นการอบรมวิชาชีพเฉพาะด้านใน ระยะสั้นสำหรับผู้ที่ต้องการพัฒนาความรู้และทักษะเพิ่มเติม

นอกจากนี้การอาชีวศึกษายังหมายถึงการมุ่งผลิตกำลังคน โดยมุ่งให้สำเร็จ การศึกษาทางด้านอาชีวศึกษามีคุณภาพที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมให้แก่ชาติ กำลังคนที่ผลิตโดยการอาชีวศึกษามีหลายระดับดังนี้

1. ระดับกึ่งฝีมือ (Semi-Skill)
2. ระดับฝีมือ (Skill)
3. ระดับช่างเทคนิคชั้นสูง (Technical Skill)

ความสำคัญของการอาชีวศึกษาในปัจจุบันเป็นยุคแห่งความก้าวหน้าทางด้าน เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ช่วยส่งผลให้การผลิตมีผลสูงทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ดังนั้น การอาชีวศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอันมากการอาชีวศึกษาเป็น การศึกษาที่มีอยู่คู่กับมนุษย์ตั้งแต่เกิดมนุษย์ในโลก การจัดการศึกษาในสมัยก่อนมุ่งเน้น

เพื่อการดำรงชีวิตอย่างแท้จริง แต่มาในสมัยปัจจุบันการอาชีวศึกษามุ่งเพื่อสร้างคนให้มีคุณภาพอย่างแท้จริงโดยสร้างคนเพื่อสร้างงาน และสร้างงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ปรัชญาการจัดการอาชีวศึกษา

ปรัชญาอาชีวศึกษามีความเชื่อมาจากความเชื่อที่ว่า มนุษย์เกิดมาต้องมีอาชีพ เพื่อที่จะได้มาซึ่งปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิต คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค การอาชีวศึกษา จำเป็นต้องมีการเรียนรู้และความชำนาญในทักษะ รวมทั้งความสามารถในการปรับตัว และดำรงชีวิตอยู่ด้วยความสุขและเป็นประโยชน์ต่อสังคม

ปรัชญาการอาชีวศึกษา ได้นำปรัชญาการศึกษาของ จอห์น ดิวอี้ (Dewey, อ้างถึงใน ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์, ม.ป.ป., หน้า 15) มาประยุกต์ใช้ โดยกล่าวถึงการศึกษาว่าเป็นการสร้างความจริงงอกงาม (Education is growth) ทั้ง 4 ด้าน คือ ทางกาย ทางอารมณ์ ทางสังคม และสติปัญญา โดยมุ่งการสร้างเสริมประสบการณ์ให้แก่บุคคลเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสังคม ปรัชญาอาชีวศึกษายังได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดที่เชื่อว่า คนเราเรียนรู้จากประสบการณ์ เมื่อได้มีการปฏิบัติจริงอย่างสม่ำเสมอ คือ การเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Learning by doing) ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (Cognitive domain) ด้านเจตคติ (Affective domain) และด้านทักษะ (Psychomotor domain) การอาชีวศึกษาได้นำแนวคิดของบลูม (Bloom) มาใช้และดัดแปลงตามลักษณะของการจัดอาชีวศึกษา ซึ่งมุ่งเน้นไปในด้านการพัฒนาอาชีพ ได้เน้นความสำคัญของทักษะมากกว่าด้านสติปัญญา และด้านเจตคติ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ด้านอาชีพทั้งด้านการผลิต การทำ การตลาด การขาย โดยสามารถนำความรู้ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติไปใช้ในชีวิตประจำวัน แต่ปัจจุบันการอาชีวศึกษาเป็นทางสองแพร่ง นั่นคือ การจัดอาชีวศึกษาเพื่อสนองและป้อนผลผลิตคือผู้สำเร็จการศึกษา เข้าสู่ตลาดแรงงานเป็นบทบาทที่ต้องพึ่งพาตลาดแรงงานทางหนึ่ง กับอีกเส้นทางหนึ่งก็คือ การเพิ่มการเสริมสร้างอาชีพอิสระและเป็นผู้นำ ในด้านอาชีพ ด้วยเหตุนี้ปรัชญาอาชีวศึกษาจึงมี 2 แนวความคิด คือ (ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2542, หน้า 16)

1) ด้านปรัชญาอาชีวศึกษา คือการจัดการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องหรือสัมพันธ์กับตลาดแรงงาน โปรแกรมหรือหลักสูตรต่างๆ ของอาชีวศึกษาก็จำเป็นต้องพิจารณาจาก

ปรัชญาของตลาดแรงงานหรือสถานประกอบการเป็นสำคัญ โดยถือเป็นมาตรฐานของการอาชีวศึกษา

2) ด้านปรัชญาอาชีวศึกษา คือ การจัดการศึกษา เพื่อเป็นการเสริมสร้างอาชีพ อิศระและเป็นผู้นำ ทางด้านวิชาชีพ โปรแกรมหรือหลักสูตรก็จำเป็นต้องกำหนดโดย อาศัยภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และระดับการศึกษาที่สูงขึ้นไปเป็นเกณฑ์ เพื่อให้ผู้เรียน สามารถเป็นผู้นำ ทางวิชาชีพ และสร้างงานอาชีพอิสระได้

จากความหมายของการอาชีวศึกษาดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่าการอาชีวศึกษา เป็นการเรียนทฤษฎีและปฏิบัติผสมผสานกันอย่างเหมาะสมแล้ว องค์ประกอบในการจัดการศึกษาอื่น ๆ เช่น กำลังคนที่เป็นครูสอนอาชีวศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถ เจตคติที่ดีและถูกต้องของการอาชีวศึกษา ตัวหลักสูตรอาชีวศึกษา วิธีการสอนตลอดจนวัสดุ อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องจักรและวัสดุในการฝึกฝน โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะที่ถูกต้องเพื่อนำไปประกอบอาชีพ เป็นผู้มีความสามารถและเจตคติที่ดีในการประกอบอาชีพและในการจัดการ

หลักสูตรอาชีวศึกษา

ธีรวุฒิ บุญยโสภณ (2542) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรการอาชีวศึกษา ไว้ดังนี้ การจัดการกระบวนการวิชาเรียนทั้งทฤษฎี และปฏิบัติ ซึ่งรวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน และการฝึกประสบการณ์จริงให้ผู้เรียนในแต่ละสาขาวิชาชีพ และแต่ละระดับ การศึกษา จะอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดของสถานศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีในการประกอบอาชีพ

นอกจากนี้ ธีรวุฒิ บุญยโสภณ (2542) ยังได้อธิบายถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีผลต่อการจัดหลักสูตรอาชีวศึกษา ไว้ดังนี้

1. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เนื่องจากการศึกษามีความสัมพันธ์กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังนั้นการพัฒนาการศึกษาจึงจำเป็นต้องสอดคล้องกับตลาดแรงงาน และในการที่จะทำ

ให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศดำเนินไปตามแผนที่วางไว้ได้ นั้น รัฐจะต้องกำหนดแนวนโยบายให้ชัดเจนว่าในแต่ละช่วงเวลาและแต่ละท้องถิ่น จะมุ่งส่งเสริมอาชีพใดและต้องการกำลังคนประเภทใด เพื่อจะได้กำหนดนโยบายการจัดการอาชีวศึกษาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยพิจารณาถึงการใช้กำลังคนและทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้คุ้มค่าที่สุด เนื่องจากรัฐเป็นผู้กำหนดไว้ว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ จะมีระยะเวลา 5 ปี ในแต่ละแผน ดังนั้น การจัดแผนการศึกษาของชาติในระดับต่าง ๆ จึงต้องเปลี่ยนแปลงไปภายในระยะเวลา 5 ปีด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายการจัดการหลักสูตรอาชีวศึกษาจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติในแต่ละแผนด้วย เพื่อให้ได้หลักสูตรที่สามารถผลิตและพัฒนาทรัพยากรกำลังคนได้อย่างมีคุณภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ นอกจากนี้ยังต้องให้สอดคล้องกับสถานะการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ของตลาดแรงงาน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมของประเทศด้วย

2. ความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสมัยใหม่

ปัจจุบัน ความเจริญทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ก้าวหน้าไปมาก ดังปรากฏให้เห็นในรูปแบบของสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เครื่องใช้สำนักงาน และเครื่องมือเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์เหล่านี้ต่างก็อาศัย ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ เข้ามาช่วยในขบวนการผลิตทั้งสิ้น

3. ความต้องการกำลังคนของสถานประกอบการ

การจัดการศึกษาด้านวิชาชีพในสถานศึกษาบางครั้งสถานศึกษาได้ผลิตกำลังคนบางสาขาวิชาชีพมากเกินไป โดยขาดการศึกษาความต้องการกำลังคนของสถานประกอบการ เป็นเหตุให้คนล้นงาน เกิดปัญหาการว่างงาน ผู้บริการจะต้องศึกษาสภาพความเป็นจริงและสำรวจตลาดแรงงานว่า ควรจะลด หรือเพิ่มการผลิตกำลังคนในสาขาวิชาใด การเปลี่ยนแปลงหรือจัดทำหลักสูตรขึ้นใหม่ก็ต้องพิจารณาถึงความต้องการของตลาดแรงงาน ในขณะที่เดียวกับความร่วมมือกับสถานประกอบการ ยังเป็นสิ่งสำคัญ

อย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงและจัดกระทำหลักสูตร การเรียนการสอนให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และการที่จะทราบถึงความขาดแคลนของสถานประกอบการ อาจจะพิจารณาจาก การขยายการผลิต การลงทุนจากต่างประเทศ การผลิตเพื่อส่งออก การแข่งขันในด้านสินค้าและบริการ

4. สภาวะเศรษฐกิจภายในและภายนอกประเทศ

สภาวะเศรษฐกิจภายในและภายนอกประเทศจะส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการเรียนการสอน เมื่อสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำลง การขยายตัวของอุตสาหกรรมก็จะหยุดชะงักตามไปด้วย และส่งผลก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมต่าง ๆ มากมาย ในทางตรงกันข้ามถ้าสภาวะทางเศรษฐกิจดีก็จะก่อให้เกิดการสร้างงานและอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ดังนั้นสถานศึกษาจะต้องพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับลักษณะงาน และอาชีพที่เกิดขึ้นใหม่

5. ชุมชนและสังคม

สภาพภูมิศาสตร์และ โครงสร้างทางสังคมของชุมชน มีผลต่อการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนมาก สถานศึกษาจัดการศึกษาขึ้นมา โดยมีเป้าหมายที่จะผลิตทรัพยากรมนุษย์ออกมารับใช้สังคมนั้น ๆ จึงต้องพิจารณาถึงการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนให้ตรงตามความต้องการของสภาพสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว เพื่อให้ได้กำลังคนในสาขาวิชาชีพนั้นออกไปทำงาน ได้ตรงตามสายงานอาชีพ ตัวอย่างเช่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการจัดตั้ง โรงงานอุตสาหกรรมทางด้านเคมีมาก จึงได้มีการจัดหลักสูตรปีโตรเคมีในสถานศึกษาที่อยู่ใกล้เคียงนิคมอุตสาหกรรมมาตาพุด จังหวัดระยอง

6. การเมือง

การเมืองมีส่วนสำคัญอย่างมากในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการจัดการหลักสูตร การเมืองมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางด้านการศึกษาทุกระดับ ทุกสถานศึกษา ถ้านโยบายของประเทศเปลี่ยนแปลงไปทิศทางของการศึกษาก็ย่อมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

7. โครงการความช่วยเหลือระหว่างประเทศ

การพัฒนาหลักสูตร พัฒนาคุณภาพครู-อาจารย์ การปรับปรุงอาคารเรียน โรงฝึกงาน การจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องจักรที่ทันสมัย สำหรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาอาชีวศึกษา รัฐบาลจะต้องใช้เงินลงทุนสูง ถ้าพึ่งเพียงเงินงบประมาณแผ่นดินไม่สามารถดำเนินงานได้มากนัก จำเป็นต้องอาศัยความช่วยเหลือจากต่างประเทศเข้ามา หรืออาจจะต้องกู้เงินดอกเบี้ยต่ำจากสถาบันการเงินระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก ธนาคารเพื่อพัฒนาเอเชีย นำมาสมทบกับเงินงบประมาณของรัฐเพื่อดำเนินการดังกล่าวให้บรรลุวัตถุประสงค์ เงินกู้ของธนาคารโลก หรือสถาบันทางการเงินอื่นที่ได้จะมาพร้อมกับผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่เข้ามาเป็นที่ปรึกษาในการดำเนินงานจัดและวางแผนการอาชีวศึกษา ซึ่งจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการจัดหลักสูตรอย่างมาก หลักสูตรที่เขียนมาจะต้องสอดคล้องและตรงตามหลักการและเหตุผลของการกู้เงิน รวมทั้งต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญที่เข้ามาช่วยดำเนินการทำโครงการด้วย อิทธิพลที่ได้รับ โดยตรงจากต่างประเทศ คือ การพัฒนาหลักสูตรอาจไม่มีอิสระและไม่เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงานตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

กรมอาชีวศึกษา (ม.ป.ป., หน้า 20) กำหนดให้งานหลักสูตรและการสอนมีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังต่อไปนี้ เก็บรักษาและให้ข้อมูลด้านหลักสูตรทั้งหมด ประสานงานกับแผนกวิชาเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน จัดทำแผนการเรียนการสอนตามหลักสูตรทุกระดับชั้นจัดทำบัญชีวิชาเลือกทุกหลักสูตรทุกระดับชั้น ดูแลรักษาและรับผิดชอบทรัพย์สินของสถานศึกษาที่ได้รับมอบหมาย ส่งเสริมการสอนของครู อาจารย์ให้ตรงตามหลักสูตร

จะเห็นได้ว่า การดำเนินด้านอาชีวศึกษาและฝึกอบรม ต้องให้ความสำคัญกับเรื่องต่อไปนี้

1. เป็นไปเพื่อพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี
2. ต้องเป็นระบบการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต
3. ต้องมีฐานกว้าง สามารถถ่ายโอน เชื่อมโยงระหว่างศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ
4. ต้องให้โอกาสเท่าเทียมกันระหว่างกลุ่มสตรี กลุ่มผู้ด้อยโอกาส และผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วไม่ได้เรียนต่อ

5. ต้องเน้นให้เป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงงาน ความร่วมมือกับทุกฝ่าย และให้เป็นนโยบายแห่งชาติ โดยมีองค์กรระดับชาติดูแล
6. หลักสูตรต้องเชื่อมโยงกับโลกของงาน
7. ให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนา
8. มีอิสระในการบริหารจัดการ
9. ให้ความสำคัญกับการศึกษาวิชาชีพตั้งแต่เยาว์วัย
10. การจัดการอาชีวศึกษาต้องยืดหยุ่น มีความหลากหลาย สามารถเรียนได้ทั้งเต็มเวลา นอกเวลา และทางไกล
11. โปรแกรมการเรียนการสอน ต้องอยู่บนพื้นฐานของการวิเคราะห์อาชีพ ซึ่งต้องการทักษะมากกว่าหนึ่งด้าน เช่น เกษตรกรรม นอกจากรู้เกี่ยวกับพืชแล้ว ต้องรู้การบริหารจัดการ การตลาด เทคโนโลยีสารสนเทศ ภาษาต่างประเทศ และคอมพิวเตอร์ เป็นต้น
12. ต้องให้ความสำคัญกับการแนะแนวอาชีพ การจัดหางาน การประสานกับตลาดแรงงาน
13. การเรียนการสอนต้องเน้นการบูรณาการทฤษฎีกับปฏิบัติ เน้นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงในสถานประกอบการ และโลกของงานอย่างแท้จริง
14. บุคลากรต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
15. ต้องบูรณาการเชื่อมโยงการพัฒนาคน การศึกษากับการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
16. ถือเป็นสิทธิของบุคคลในการได้รับการศึกษาและฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
17. เน้นการมีเครือข่ายข้อมูลเชื่อมโยงกัน เพื่อให้พนักงานได้มีโอกาสเรียนรู้ในที่ทำงาน
18. ควรพัฒนากรอบคุณวุฒิระดับชาติ เพื่อให้คนทำงานสามารถเทียบโอนประสบการณ์การทำงาน และได้รับการฝึกอบรม
19. การประเมินความสามารถของคนทำงานในสถานประกอบการ ควรเชื่อมโยงกับมาตรฐานระดับชาติ

20. ระบบคุณวุฒิวิชาชีพ ควรพัฒนาจากฐานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และกลุ่มผู้ใช้แรงงาน

21. ให้มีการสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Social Dialogue) ระหว่าง หน่วยงานการศึกษาและการฝึกอบรม เพื่อให้มีความเชื่อมโยงกันตลอดเวลา

ผู้บุกเบิกงานด้านการพัฒนาระบบการอาชีวศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกาจน เจริญก้าวหน้า และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทรัพยากร

นอกจากนี้ การผลิตกำลังคนเพื่ออุตสาหกรรม ซึ่ง Prosser ได้เสนอทฤษฎี การจัดการอาชีวศึกษาไว้ 16 ข้อ ดังนี้ (อ้างถึงใน ชีรุฒิ บุญยโสภณ, 2542)

1. ประสิทธิภาพของการจัดการด้านอาชีวศึกษา จะแปรผันกับสภาพแวดล้อมที่ ผู้เรียนได้รับการฝึก ซึ่งจำลองสภาพแวดล้อมจริงที่ผู้เรียนต้องประสบก่อนสำเร็จ การศึกษาออกไปประกอบอาชีพได้

2. การฝึกอาชีพจะมีประสิทธิผล เมื่อการศึกษาระทำในลักษณะเดียวกันกับ การทำงานจริง นั่นคือ มีขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ใช้เครื่องมือเครื่องจักรเช่นเดียวกันกับที่ ใช้ในการปฏิบัติงานจริงในอาชีพนั้น

3. ประสิทธิภาพของการอาชีวศึกษาจะแปรผันกับการฝึกอบรมอาชีพรายบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้มีนิสัยในการคิดเป็นและทำเป็นสำหรับอาชีพนั้น

4. ประสิทธิภาพของการอาชีวศึกษาจะแปรผันกับการจัดให้ผู้ฝึกอาชีพรายบุคคล ได้ใช้ความสนใจ ความถนัด และใช้สมองของตนอย่างเต็มที่

5. การฝึกอาชีพที่มีประสิทธิผลของช่างในแต่ละอาชีพ จะสามารถจัดให้แก่กลุ่มที่ ต้องการและได้ประโยชน์จากการฝึกเท่านั้น

6. การฝึกอาชีพที่มีประสิทธิผลจะแปรผันกับการฝึกประสบการณ์เฉพาะอย่าง หลาย ๆ ครั้ง เพื่อสร้างพฤติกรรมของผู้เรียนที่ถูกต้องในการฝึกทักษะ รวมทั้งพฤติกรรม ที่ต้องการให้เปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาขึ้น เพื่อให้เรียนรู้ทักษะที่จำเป็นในการหางานทำ

7. การฝึกอาชีพที่มีประสิทธิผลได้ต้องขึ้นอยู่กับครูผู้สอน ซึ่งจะต้องมี ประสบการณ์วิชาชีพสูง ในการประยุกต์ความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน

8. ในแต่ละอาชีพ ครูผู้สอนจะต้องมีความสามารถในการผลิตช่างที่มีมาตรฐานขั้นต่ำได้ในระดับหนึ่งและรักษามาตรฐานของการผลิตไว้ ถ้าการอาชีวศึกษาไม่สามารถจัดได้ถึงขั้นนี้แล้วก็จะไม่มีประสิทธิผล

9. การจัดการอาชีวศึกษาต้องตระหนักถึงสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน และต้องฝึกทักษะบุคคลเพื่อสนองความต้องการของตลาดแรงงานนั้น

10. การสร้างนิสัยของผู้เรียนในการปฏิบัติงานจะได้ผลก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้ฝึกทักษะงานจริงในโรงงาน ไม่ใช่ฝึกแต่แบบฝึกหัด หรือฝึกแบบลองผิดลองถูกในสถานศึกษาเท่านั้น

11. แหล่งข้อมูลของเนื้อหาสาระที่เชื่อถือได้ของการฝึกอบรมทักษะเฉพาะในแต่ละอาชีพจะมาจากแหล่งเดียวกันเท่านั้น คือจากประสบการณ์ของผู้ชำนาญงานของอาชีพนั้น

12. ในแต่ละอาชีพจะมีเนื้อหาวิชาอยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งเป็นวิชาปฏิบัติของอาชีพนั้น โดยเฉพาะ และไม่มีคุณค่าในทางปฏิบัติสำหรับอาชีพอื่น

13. การอาชีวศึกษาจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อให้บริการ หรือตอบสนองต่อความต้องการของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยวิธีการที่กลุ่มบุคคลนั้นได้รับประโยชน์มากที่สุด

14. การอาชีวศึกษาที่มีประสิทธิภาพจะแปรผันกับวิธีการสอนและความสัมพันธ์กับผู้เรียน โดยพิจารณาคูณลักษณะพิเศษของกลุ่มผู้เรียน

15. การบริหารอาชีวศึกษาจะมีประสิทธิภาพ ก็ต่อเมื่อมีการจัดการศึกษาในลักษณะที่ยืดหยุ่นได้ แทนที่จะใช้มาตรฐานที่ตายตัวเกินไป

16. ในขณะที่รัฐพยายามลดค่าใช้จ่ายต่อหัวในการฝึกอบรม แต่ก็ต้องใช้งบประมาณขั้นต่ำจำนวนหนึ่งที่พอเพียงในการจัดการอาชีวศึกษาให้มีประสิทธิผลได้ ดังนั้น ถ้ารัฐไม่สามารถสนับสนุนงบประมาณขั้นต่ำในการฝึกได้ ก็ไม่ควรให้มีการจัดการเรียนการสอนด้านอาชีวศึกษา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและความสามารถที่ปรับตัวได้อย่างเหมาะสมและทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ดี สามารถสร้างสรรค์ ความสมดุลของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ในการนี้ สถานศึกษาอาชีวศึกษาตระหนักดีว่าควรทำวิจัยและพัฒนา เพื่อจับกระแสความ

เปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับโลกของการทำงานในอนาคต และนำความรู้ที่ได้มาปรับหลักสูตร และการเรียนการสอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ

การจัดการอาชีวศึกษาในปัจจุบัน

การจัดการเรียนรู้การอาชีวศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมกำลังคนระดับ ต้นและระดับกลางด้านเทคโนโลยีในสาขาวิชาต่าง ๆ ให้ตรงกับความต้องการของสถาน ประกอบการและตลาดแรงงาน เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ รวมทั้ง การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ จึงมีความจำเป็นต้องผลิตและพัฒนา กำลังคนด้านอาชีวศึกษาให้มีความเหมาะสมในแต่ละสาขาอาชีพและมีปริมาณ สอดคล้องกับปริมาณความต้องการที่เพิ่มขึ้น การพัฒนาคุณภาพของผู้จบการศึกษาด้าน อาชีวศึกษา จึงต้องตระหนักถึงมาตรฐานอาชีพที่เป็นสากล มีกรอบหลักสูตรที่ยืดหยุ่น มากขึ้น เพื่อความคล่องตัวต่อการพัฒนาหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ทางเศรษฐกิจและสังคม จึงต้องมีการสนับสนุนให้จัดโปรแกรมวิชาชีพพิเศษหรือกลุ่ม วิชาชีพที่เกิดขึ้นใหม่ที่เป็นไปตามความต้องการของสังคมและประเทศได้ทันที และจะ ผลักดันให้ผู้จบอาชีวศึกษาในแต่ละระดับเข้าสู่ตลาดแรงงานมากขึ้น (สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา, 2550, หน้า 9) โดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2547, หน้า 36-45) ได้จัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อผลิตกำลังคนในระดับ กึ่งฝีมือ ช่างฝีมือและช่างเทคนิค และนักเทคโนโลยี เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสนองความต้องการของตลาดแรงงาน รวมทั้ง การประกอบอาชีพอิสระโดยการจัดการศึกษาและการฝึกอบรม วิชาที่เปิดสอนมี 9 ประเภทวิชาหลักได้แก่ วิชาอุตสาหกรรม วิชาศิลปกรรม วิชาคหกรรม วิชาพาณิชยกรรม วิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว วิชาเกษตรกรรม วิชาประมง วิชาอุตสาหกรรมสิ่งทอ และ วิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยเปิดสอนในหลักสูตรดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)
2. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
3. หลักสูตรประกาศนียบัตรครูเทคนิคชั้นสูง (ปทส.)

4. หลักสูตรปริญญาตรีสายปฏิบัติการ/ สายเทคโนโลยี เป็นโครงการนำร่อง และได้เปิดสอนหลักสูตร ทวิภาคีโดยความร่วมมือกับภาคเอกชน 6 กลุ่มสาขาวิชาชีพ ได้แก่ วิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ วิชาการค้าปลีก วิชาการจัดการโรงแรมและธุรกิจท่องเที่ยว วิชาเมคคาทรอนิกส์ วิชาเทคโนโลยีโทรคมนาคม และวิชาอัญมณี

5. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (พิเศษ) ตามโครงการอาชีวศึกษาเพื่อแก้ปัญหาของความยากจนในชนบท (อศ.กช.)

6. หลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อสนับสนุนนโยบายการศึกษาตามอัยาศัยและการศึกษาตลอดชีวิต โดยจัดฝึกอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ได้แก่ หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น 225 ชั่วโมง หลักสูตรวิชาชีพหลากหลาย หลักสูตรเสริมวิชาชีพมัธยม หลักสูตรเกษตรกรรมระยะสั้น และหลักสูตรเกษตรกรรมเคลื่อนที่

ในการจัดการหลักสูตรดังกล่าวจัดการทั้งระบบปกติ ระบบทวิภาคี และระบบสะสมหรือเทียบโอนหน่วยกิตโดยมีผลการดำเนินงานมาโดยตลอด ด้านการบริหารจัดการ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามีหน่วยงานในการบริหารจัดการตามกำหนดในการแบ่งส่วนราชการไว้ดังนี้

1. สำนักอำนวยการ
2. สำนักความร่วมมือ
3. สำนักติดตามและประเมินผลการอาชีวศึกษา
4. สำนักนโยบายและแผนการอาชีวศึกษา
5. สำนักพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรอาชีวศึกษา
6. สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษา
7. สำนักวิจัยและพัฒนาการอาชีวศึกษา

และยังมีหน่วยงานที่ได้ตั้งขึ้นเป็นการภายในอีก 1 หน่วยงาน และ 1 กลุ่ม คือ หน่วยตรวจสอบภายใน และกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้ดำเนินการนำร่องการบริหารสถานศึกษา ในรูปแบบสถาบันการอาชีวศึกษา โดยการรวมกลุ่มสถานศึกษาในสังกัดทั้งสิ้น 412 แห่ง ได้แบ่งเป็น 28 กลุ่มสถาบัน ได้แก่ สถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 5 กลุ่ม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 7

กลุ่ม ภาคใต้ 5 กลุ่ม ภาคกลาง 6 กลุ่ม ภาคตะวันออก 3 กลุ่ม และกรุงเทพมหานคร 2
กลุ่ม รวมทั้งสิ้นเป็น 28 กลุ่ม

การบริหารงานวิชาการ

งานบริหารด้านวิชาการเป็นงานที่ผู้บริหารต้องใช้ความพยายามและความสามารถอย่างมาก เพื่อนำคณะผู้ร่วมงานและผู้เกี่ยวข้องดำเนินการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนประสานงานการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ในกระบวนการบริหาร ดังนั้น การบริหารงานวิชาการจึงเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา และการที่ผู้บริหารโรงเรียนจะทำหน้าที่บริหารงานวิชาการได้อย่างสมบูรณ์จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการและเข้าใจขอบเขตของการบริหารงานวิชาการ ที่สำคัญของสถานศึกษา คือ การจัดการศึกษา เพื่อให้ความรู้ ทักษะ เจตคติ ประสบการณ์ในงานอาชีพที่ดีแก่ นักเรียน นักศึกษา หรือผู้เข้ารับการศึกษา เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพอย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม มีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข งานวิชาการเป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน โดยตรงเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ (ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2535, หน้า 15) งานวิชาการจะสัมฤทธิ์ผลเพียงใดขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้บริหารว่าจะเอาจริงจังกับการบริหารงานวิชาการเพียงใด (อำภา บุญช่วย, 2537, หน้า 16) ในด้านการใช้เวลาในการบริหารงาน และการให้ความสำคัญของงานในสถานศึกษา งานในความรับผิดชอบของผู้บริหาร โดยแยกงานเป็น 7 ประเภท พบว่า

1. การบริหารงานวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 40
2. งานบริหารงานบุคคล ได้แก่ ครู - อาจารย์และเจ้าหน้าที่ คิดเป็นร้อยละ 20
3. งานบริหารกิจการนักเรียนนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20
4. งานบริหารการเงิน คิดเป็นร้อยละ 5
5. งานบริหารอาคารสถานที่ คิดเป็นร้อยละ 5
6. งานบริหารความสัมพันธ์กับชุมชน คิดเป็นร้อยละ 5
7. งานบริหารทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 5

ความหมายของงานวิชาการ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535, หน้า 16) กล่าวว่า หมายถึง การบริหารสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน หากมองการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การควบคุมดูแล หลักสูตรการสอน การจัดแบบเรียน คู่มือครู การจัดครูเข้าสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน การฝึกอบรมครู การนิเทศการศึกษา การเผยแพร่งานวิชาการ การวัดผลการเรียน การศึกษา วิจัย การประเมินมาตรฐานสถานศึกษาเพื่อปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของสถานศึกษา สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการหมายถึง กระบวนการบริหารกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ ตลอดจนการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียน

หลักการบริหารงานวิชาการ

1. หลักแห่งประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การได้มีผลผลิตเพิ่มขึ้นโดยไม่เพิ่มการลงทุน หมายความว่า นักเรียน นักศึกษาสามารถสำเร็จการศึกษาตามโครงสร้างของหลักสูตรโดยไม่ต้องออกกลางคัน

2. หลักแห่งประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ผลผลิตได้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ นั่นคือนักเรียนนักศึกษามีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความรู้ความสามารถ ทักษะ คุณภาพ และการจัดการได้ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2535, หน้า 21)

ขอบข่ายของงานวิชาการ

ขอบข่ายของงานด้านวิชาการจะครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดบริการการสอน และการจัดการวัดและประเมินผล รวมทั้งการติดตามผล ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2535, หน้า 17-19)

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน มีรายละเอียดของงาน ดังนี้

1.1 แผนปฏิบัติงานวิชาการ ได้แก่ การประชุมเกี่ยวกับหลักสูตรการจัดปฏิทินการศึกษา ความรับผิดชอบตามภาระหน้าที่ การจัดชั้นตอนและเวลาในการทำงาน

1.2 โครงการสอน เป็นการจดยละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องสอนตามหลักสูตร

1.3 บันทึกการสอน เป็นการแสดงรายละเอียดของการกำหนดเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบเวลาของแต่ละวัน หรือสัปดาห์ โดยการวางแผนไว้ล่วงหน้าและยึดโครงการสอนเป็นหลัก

2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนในสถานศึกษาดำเนินการไปด้วยดี และสามารถปฏิบัติได้ จึงต้องมีการจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน ดังนี้

2.1 การจัดตารางสอนเป็นการกำหนดวิชา เวลา ผู้สอน สถานที่ ตลอดจนผู้เรียนในแต่ละวิชา

2.2 การจัดชั้นเรียน เป็นงานที่ฝ่ายวิชาการต้องประสานกับฝ่ายอาคารสถานที่ รวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในห้องเรียน

2.3 การจัดครูเข้าสอน ต้องพิจารณาถึงความพร้อมของสถานศึกษา และความพร้อมของบุคลากร รวมทั้งการเชิญวิทยากรภายนอกมาช่วยสอน

2.4 การจัดแบบเรียน

2.5 การปรับปรุงการเรียนการสอน

2.6 การฝึกงาน

2.6.1 การจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดตั้งอำนวยความสะดวกและการส่งเสริมการจัดหลักสูตรและโปรแกรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ได้แก่

1. การจัดสื่อการเรียนการสอน
2. การจัดห้องสมุด
3. การนิเทศการสอน

2.6.2 การวัดและประเมินผล กระบวนการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในด้าน การตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการเรียน

กรมอาชีวศึกษา (ม.ป.ป., หน้า 19-23) ได้อธิบายขอบข่ายของการบริหารงาน วิชาการ โดยกำหนดให้มีผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ คณะวิชา แผนกวิชาและงาน ต่าง ๆ ในฝ่ายวิชาการ ประกอบด้วย งานหลักสูตรพิเศษ งานหลักสูตรและการสอน งานสื่อการเรียนการสอน งานวัดผลและประเมินผล งานห้องสมุด และงานอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคี ดังนี้ คือเป็นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง เป็นหัวใจสำคัญของการอาชีวศึกษา ดังนั้น การเร่งประชาสัมพันธ์รณรงค์ความร่วมมือจากภาคเอกชนเพื่อ ขยายการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และการส่งเสริมการฝึก ปฏิบัติงานจริง ในสถาน ประกอบการณ้จริง นับว่าเป็นหัวใจสำคัญในการปฏิรูปการเรียนรู้วิชาชีพ

สรุปได้ว่า สถานศึกษาจะประสบผลสำเร็จในการจัดการศึกษา มีชื่อเสียงเป็นที่ รู้จักแพร่หลายทั่วไป เพราะสามารถบริหารงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็น ผลทำให้การเรียนการสอนในสถานศึกษานั้นประสบความสำเร็จ มีผลผลิตที่ได้ มาตรฐานและมีคุณภาพเป็นที่เชื่อถือของสังคมและบุคคลทั่วไป ดังนั้น ผู้บริหารทุกคน จึงต้องให้ความสนใจในการบริหารงานทางวิชาการให้มากขึ้น และพึงระลึกไว้เสมอว่า “การบริหารงานวิชาการ คือ หัวใจของการบริหารงานสถานศึกษา”

มาตรฐานการอาชีวศึกษา

มาตรฐานการอาชีวศึกษา (ฉบับปรับปรุงแก้ไข ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2545) หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ กระบวนการดำเนินงานของสถานศึกษา และปัจจัยที่สนับสนุนมีความต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ในงานอาชีพ ตามที่กำหนดในหลักสูตร และมาตรฐานวิชาชีพในสาขาวิชาที่เรียน และเพื่อให้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการตรวจประเมิน การกำกับดูแล และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านวิชาชีพ ประกอบด้วย 12 มาตรฐาน โดยจำแนกเป็น มาตรฐานผู้จบการศึกษาและผู้เรียน 3 มาตรฐาน มาตรฐานด้านกระบวนการ 5 มาตรฐาน และมาตรฐานด้านปัจจัย 4 มาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานด้านผู้สำเร็จการศึกษาและผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้สำเร็จการศึกษา มีความรู้เชิงวิชาการ มีทักษะในวิชาชีพ และทักษะชีวิตอันที่จะส่งผลต่อการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีการพัฒนาความรู้ในทักษะพื้นฐาน ทักษะในการปฏิบัติงาน และมีการพัฒนาตนเองในวิชาชีพอย่างเหมาะสม

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีความรักในอาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

มาตรฐานด้านกระบวนการ

มาตรฐานที่ 4 สถานศึกษามีการระดมทรัพยากร จัดระบบเครือข่ายในการจัดการอาชีวศึกษา รวมทั้งร่วมมือกันกับสถานประกอบการ ชุมชน แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อการสนับสนุนการจัดการอาชีวศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

มาตรฐานที่ 5 สถานศึกษามีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย มุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติจริง เรียนรู้จากประสบการณ์จริง และมีการประเมินผลตามสภาพจริง

มาตรฐานที่ 6 สถานศึกษามีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ตรวจสอบได้ และมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม

มาตรฐานที่ 7 สถานศึกษามีการส่งเสริมการทำงานวิจัย และงานสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพ เผยแพร่สู่สาธารณชน และนำไปพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ

มาตรฐานที่ 8 สถานศึกษามีการบริการทางด้านวิชาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น เพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญา และมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต

มาตรฐานด้านปัจจัย

มาตรฐานที่ 9 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวก ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการฝึกปฏิบัติ รวมถึงความปลอดภัยของผู้เรียน

มาตรฐานที่ 10 ผู้สอนและบุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในวิชาที่สอน การปฏิบัติหน้าที่ และพัฒนาตนเองให้ทันต่อเทคโนโลยี

มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียน มีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และ

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดระบบประกันคุณภาพภายใน โดยเป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการบริหารการศึกษา และสามารถรับรองการประกันคุณภาพภายนอก เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการอาชีวศึกษา (กรมอาชีวศึกษา, 2545, หน้า 1-12)

โดยสรุประบบการควบคุมคุณภาพมาตรฐานการอาชีวศึกษา และฝึกอบรมวิชาชีพจะประกอบด้วย การกำหนดคุณภาพคุณวุฒิวิชาชีพ องค์กรของรัฐ 2 องค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการควบคุมคุณภาพมาตรฐานการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพคือ สำนักหลักสูตรและคุณวุฒิ ตรวจสอบให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด และสถาบันการเงินการศึกษาต่อเนื่อง ซึ่งมีหน้าที่ตามกฎหมายในการประเมินและรายงานคุณภาพสถานศึกษา โดยมีการจัดจ้างผู้ตรวจจากภายนอก ตรวจสอบทุก 4 ปี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศุภางค์ จันทวานิช (2522: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษา” โดยการวิเคราะห์การกระจายของโอกาสการเข้าศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ในแต่ละภูมิภาค จำแนกตามอาชีพของบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ผลการวิเคราะห์พบว่า ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โอกาสเข้าศึกษาต่อของนักเรียนที่บิดาหรือมารดา หรือผู้ปกครอง ประกอบอาชีพแตกต่างกันมีไม่เท่ากัน นักเรียนที่มีบิดา หรือมารดาหรือผู้ปกครอง ประกอบอาชีพพนักงานธุรกิจอุตสาหกรรม พ่อค้า เสมียน ลูกจ้าง ข้าราชการชั้นประทวน จะมีโอกาสการเข้าเรียนได้มากกว่านักเรียนที่มีบิดา หรือมารดา หรือผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกร และกรรมกร และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างภาคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะมีการกระจายของโอกาสของนักเรียนที่มีบิดา หรือมารดา หรือผู้ปกครอง ประกอบอาชีพแตกต่างกันได้เท่าเทียมกันมากที่สุด รองลงมา คือ ภาคใต้ และภาคเหนือ และภาคกลาง มีการกระจายของโอกาสอย่างไม่เป็นธรรมมากที่สุด

สุมิตร สุวรรณ (2540: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา เรื่อง “โอกาสทางการศึกษาของทหารกองประจำการ” โดยศึกษาถึงภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และศึกษาแรงจูงใจและความต้องการของทหารกองประจำการเกี่ยวกับการศึกษาและอาชีพ ผลการศึกษาพบว่า ทหารเกณฑ์ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี อาศัยอยู่ในท้องถิ่นชนบทมากกว่าในเมืองมีความเชื่อ ค่านิยม และเจตคติที่ดีต่อการศึกษาทหารเกณฑ์ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 และไม่ได้เรียนต่อเนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวไม่ดี และทหารเกณฑ์ มีโอกาสทางการศึกษาแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ ตลอดจนความพร้อมและความสนใจของแต่ละบุคคล

พรนิภา โรจน์วิลาวัลย์ (2544, หน้า 183-186) ได้วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของสถานประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาของสถานศึกษากลุ่มภาคกลาง สังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมในการวางแผนพบว่า สถานประกอบการควรมีส่วนร่วมวางแผนข้อมูลผลิตนักเรียนนักศึกษา สาขา

วิชาชีพ ต่าง ๆ ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ สนับสนุนให้บุคลากรได้รับการศึกษาหรือฝึกอบรมด้านวิชาชีพเพิ่มเติม ตลอดจนให้ความร่วมมือในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานฝีมือแรงงาน การฝึกงาน การวิจัย และการใช้ทรัพยากรร่วมกันในการจัดการเรียนการสอน 2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน พบว่า สถานประกอบการควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร กำหนดมาตรฐานวิชาชีพของหลักสูตร และประเมินหลักสูตร มีส่วนร่วมจัดการเรียนการสอนโดยการสนับสนุนบุคลากรเป็นวิทยากรหรืออาจารย์พิเศษ รวมถึงสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย และมีส่วนร่วมประกันคุณภาพโดยการควบคุมคุณภาพ ตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ 3. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล พบว่า สถานประกอบการควรมีส่วนร่วมในการจัดทำเกณฑ์การประเมินผลผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะเจตคติต่ออาชีพ และทดสอบฝีมือด้านทักษะของผู้ที่สำเร็จการศึกษา ปัญหาในการมีส่วนร่วม พบว่า สถานประกอบการไม่ให้ความสำคัญ เพราะถือเป็นภาระเพิ่มและขาดแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และขาดการประสานระหว่างสถานประกอบการและสถานศึกษา ส่วนข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วม พบว่า ควรมีการเสริมสร้างความเข้าใจและควรประสานงานระหว่างสถานประกอบการและสถานศึกษา รัฐควรมีกฎหมายให้สถานประกอบการเป็นแหล่งฝึกประสบการณ์ และควรมีการลดหย่อนภาษีให้

ไดเอทซ์ (Dietz, 2001: Abstract) ได้วิจัยเรื่อง โรงงานในโรงเรียน (Worksite School) : กรณีศึกษาความร่วมมือระหว่างการศึกษาของรัฐกับธุรกิจเอกชน ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจกับการศึกษาในอเมริกา ว่าได้รับการสนับสนุนอย่างเร่งด่วนเมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา เพราะการขาดแคลนแรงงานที่มีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมเชื้อเพลิง และถ้าโรงเรียนมุ่งแต่จะสอนนักเรียนอย่างเดียวก็ จะไม่เป็นการสอดคล้องกับท้องถิ่น จึงมีแนวความคิดที่จะให้โรงเรียนมีงานทำควบคู่ไปกับการเรียน ในปี 1987 กลุ่มชนาการอเมริกา เมือง Dade มลรัฐ Florida ได้ทดลองจัดโรงงานในโรงเรียนขึ้นเป็นครั้งแรก ทรัพย์สินที่เกิดจากการทำงานจะเป็นของโรงเรียน และสาธารณะที่โรงเรียนตั้งอยู่ การที่จะทำให้เกิดโรงงานในโรงเรียน ได้จะต้องมีการปฏิรูปและปรับโครงสร้างของโรงเรียน สร้างทักษะ การประสานงานระหว่างบุคคล การทำงานเป็นทีม มีการร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนกับบริษัทในการวางแผนและจัด

หลักสูตร ควรจะเริ่มจากการจัดสภาพภูมิทัศน์ และสิ่งก่อสร้างในโรงเรียน แล้วขยายไปสู่ระดับเทคโนโลยีและการฝึกอบรมร่วมกัน และควรเริ่มจากนักเรียนที่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงกับโรงเรียนก่อน

คำร้อง ชื่อสัตย์ (2546, หน้า 64-66) ได้วิจัยเรื่องการจัดการอาชีวศึกษาโดยความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา กับสถานประกอบการ ในภาคตะวันออก ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารสถานประกอบการเกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษาโดยความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา กับสถานประกอบการ ในสถาบันการศึกษาภาคตะวันออก โดยภาพรวมอยู่ในระดับภาค เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณภาพและมาตรฐานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการบริหารจัดการมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารสถานประกอบการจำแนกตามหน่วยงานพบว่าในภาพรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สิริกาญจน์ ปรีชาชาญ (2546: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาความร่วมมือของสถานศึกษา กับสถานประกอบการ ในการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม วิทยาลัยเทคนิคในสถาบันการศึกษาอาชีวศึกษาภาคกลาง 1 โดยศึกษาความร่วมมือในการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี 5 ด้าน คือ 1) การเตรียมการก่อนดำเนินการ 2) การจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการ 3) การประสานงานระหว่างสถานศึกษา กับสถานประกอบการ 4) การสัมมนาการดำเนินงานฝึกอาชีพ 5) การประเมินผลการเรียนและการฝึกอาชีพ ผลการวิจัยพบว่า ความร่วมมือของสถานศึกษา กับสถานประกอบการ ในการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านประเมินผลการเรียนและฝึกอาชีพ และด้านการประสานงานระหว่างสถานศึกษา กับสถานประกอบการ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการเตรียมการก่อนการดำเนินงาน ด้านการสัมมนาการดำเนินงานการฝึกอาชีพ และด้านจัดสรรงบประมาณ มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

จักรพันธ์ บัณฑิตสุวรรณ (2547: หน้า 64-66) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาเชิงระบบของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประเด็นที่ใช้ในการศึกษาในด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ซึ่งมีประเด็นศึกษา 12 ประเด็น ได้แก่ ด้านหลักสูตร สถานศึกษา สถานประกอบการ นักเรียน การเรียนการสอน การประเมินผล อาจารย์ ผู้สอน ครูฝึก อาจารย์นิเทศ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานประกอบการ และ ด้านผู้ปกครอง ผลการวิจัยพบว่า 1. ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ 1) ปัญหาด้านสถานประกอบการ พบว่า มีปัญหาความร่วมมือในการจัดฝึกอาชีพ การจัดเวลาฝึก ค่าเบี้ยเลี้ยง ระหว่างฝึก การจัดสวัสดิการจากสถานประกอบการ การรับนักเรียนเข้าฝึกในสถานประกอบการ การรับนักเรียนทวิภาคีเข้าฝึกอาชีพไม่เป็นภาระเพิ่มขึ้นของสถานประกอบการ 2) ปัญหาด้านหลักสูตร พบว่า มีปัญหาด้านการไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกเรียนในเนื้อหาในวิชาเลือกเสรีได้ตามความต้องการ ความไม่ชัดเจนและเหมาะสมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีโดยใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 2. ด้านกระบวนการ ได้แก่ 1) ปัญหาด้านการเรียนการสอน พบว่า การจัดเวลาฝึกอาชีพใน เนื้อหาของวิชาที่สอน การเรียนทางวิชาชีพเน้นทางทฤษฎีมากเกินไป การไม่ให้โอกาสนักเรียนระบบทวิภาคี ได้เรียนรู้เท่าที่นักเรียนระบบปกติ ความไม่สอดคล้องเนื้อหาวิชากับการฝึกอาชีพ อาจารย์บางส่วนไม่เข้าใจการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี 2) ปัญหาด้านบริหารจัดการ พบว่า การบริหารจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี การประชาสัมพันธ์อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี กระบวนการปฏิบัติงานระบบทวิภาคี 3. ผลผลิต ได้แก่ ด้านผู้เรียน พบว่า มีปัญหาด้านอุปสรรคในการเรียนในการเรียนระบบทวิภาคีของนักเรียน นักเรียนควรฝึกอาชีพให้มากกว่าเรียนในสถานศึกษา ควรจัดหลักสูตรให้กระชับขึ้น นักเรียนมีวุฒิภาวะไม่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานในสถานประกอบการ แนวทางแก้ปัญหา ด้านปัจจัย ควรจัดประชุมผู้ประกอบการเพื่อชี้แจงหลักการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ควรเลือกคณะทำงานหลักสูตรที่มีความเชี่ยวชาญด้านทวิภาคี เข้าร่วม ด้านกระบวนการ ผู้สอนควรมีความเข้าใจระบบทวิภาคีและเห็นประโยชน์ของการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ควรจัดประชุมมอบหมายบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจนและจัดอบรมสัมมนาผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ด้านผลผลิต ปัญหาด้านนักเรียนควรแจ้งสถานประกอบการ สถานศึกษาหรือผู้ปกครองทราบ เมื่อนักเรียนนักศึกษาเริ่มไม่เอาใจใส่ในการเรียน

จะเห็นได้ว่าแนวความคิดดังกล่าว ซึ่งให้เห็นว่าการจัดการอาชีวศึกษาจำเป็นจะต้องจัดให้สอดคล้องต่อความต้องการทางสังคมและความต้องการในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของชาติ อีกทั้งควรจัดให้มีโรงงานในโรงเรียน โดยจัดการศึกษาแบบร่วมมือกันระหว่างรัฐกับธุรกิจเอกชนในการวางแผนและจัดหลักสูตรด้วย

บทที่ 3

เปรียบเทียบการจัดการอาชีวศึกษาของประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทย

การศึกษา ศาสนา ประชากร มนุษยศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคมต่างประเทศ การเมือง วัฒนธรรมมีความเกี่ยวพันกันอย่างมาก การจะศึกษาและเข้าใจด้านใดด้านหนึ่งอย่างลึกซึ้ง โดยปราศจากการศึกษาด้านอื่นๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้น แทบเป็นไปได้ การศึกษาตามที่เห็นเป็นรูปแบบในแต่ละสังคมปัจจุบันนั้นผลจากการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยรวม การจัดการศึกษานั้นแต่ละยุคแต่ละสมัยมักจะคำนึงถึงจุดสำคัญที่แตกต่างกัน การศึกษาที่เน้นความสำคัญของบุคคลหรือตามผู้นำมาตามลำดับ ในบทนี้ผู้วิจัยนำเสนอตารางเปรียบเทียบเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ตารางเปรียบเทียบสภาพบริบทพื้นฐานทั่วไปของทั้งสองประเทศ ตอนที่ 2 ตารางเปรียบเทียบการจัดการอาชีวศึกษาของทั้งสองประเทศ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 เปรียบเทียบบริบทพื้นฐานทั่วไปของทั้งสองประเทศ

ตาราง 1

เปรียบเทียบสภาพทั่วไป

ข้อเหมือน (Similarities)	ข้อแตกต่าง (Differences)
1. ทั้งสองประเทศมีเมืองหลวงที่ใช้เป็นจุดศูนย์กลางของความเจริญทางด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา การพาณิชย์และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	1. ประเทศไทยตั้งอยู่บนคาบสมุทรอินโดจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่วนประเทศญี่ปุ่นเป็นหมู่เกาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออก ตั้งอยู่ในมหาสมุทรแปซิฟิก

ตาราง 1 (ต่อ)

ข้อเหมือน (Similarities)	ข้อแตกต่าง (Differences)
2. ทั้งสองประเทศมีทิศทางการพัฒนาประเทศที่มุ่งการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจเป็นพื้นฐาน	2. ประเทศไทยมีพื้นที่มากกว่าประเทศญี่ปุ่น แต่ประเทศญี่ปุ่นมีประชากรมากกว่า
3. อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติสามารถส่งออกได้มากทั้งสองประเทศ	3 ประเทศไทยเป็นแบบเขตร้อน ส่วนประเทศญี่ปุ่นเป็นหมู่เกาะวางตัวยาวในแนวเหนือใต้ มีลักษณะภูมิอากาศแตกต่างกันมาก เช่น ฤดูหนาวมีหิมะ บางครั้งเกิดปรากฏการณ์เฟิร์นที่ทำให้อากาศร้อนมากผิดปกติ
	4. ประเทศไทยใช้สกุลเงินบาท (Baht) ส่วนประเทศญี่ปุ่นใช้สกุลเงินเยน (¥) (JPY)
	5. ประเทศไทยมีอัตราการรู้หนังสือ น้อยกว่าประเทศญี่ปุ่น

จากตาราง 1 เปรียบเทียบสภาพทั่วไปของประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นแสดงถึงความแตกต่างระหว่างทั้งสองประเทศนี้ค่อนข้างมาก กล่าวคือ สภาพภูมิอากาศของทั้งสองประเทศแตกต่างกันมาก ประเทศไทยเป็นแบบเขตร้อนหรือแบบสะวันนา มีอุณหภูมิเฉลี่ย 18-34 °C และมีปริมาณฝนตกเฉลี่ยตลอดปีกว่า 1,500 มิลลิเมตร สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ฤดูกาล: อากาศร้อนระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายนเป็นฤดูร้อนระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จากทะเลจีนใต้เป็นฤดูฝน ส่วนในเดือนพฤศจิกายนถึงกลางเดือนมีนาคม ส่วนประเทศญี่ปุ่นตั้งอยู่ในวงแหวนแห่งไฟ บริเวณรอยต่อระหว่างแผ่นเปลือกโลก 3 แผ่น ทำให้เกิดแผ่นดินไหวความรุนแรงต่ำบ่อย ๆ รวมทั้งอัตราการรู้หนังสือ

ประเทศไทยมีอัตราการรู้หนังสือ น้อยกว่าประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากมีการแข่งขันในการเข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยสูง

ตาราง 2

เปรียบเทียบสภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

ข้อเหมือน (Similarities)	ข้อแตกต่าง (Differences)
1. ทั้งสองประเทศ มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือเน้นการให้ความสำคัญของกลุ่มมากกว่าการให้ความสำคัญของปัจเจกบุคคล	1. ประชากรไทยนับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาท ประมาณร้อยละ 94.7 ส่วนคนญี่ปุ่น นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาชินโต ประมาณร้อยละ 84 ของประชากรทั้งหมด
2. แนวคิดของการทำดีเพื่อจะได้ผลดีตอบแทนทั้งในชาตินี้และชาติหน้า	2. เด็กไทยมีน้ำใจมากกว่าเด็กญี่ปุ่น เพื่อนลำบากตรงไหน ไม่เข้าใจตรงไหนให้คำปรึกษาได้ตลอดเวลา
3. ทั้งสองประเทศให้ความสำคัญกับการรักษาเวลาใช้ในการทำงาน	3. คนไทยจะรับฟังในข้อเสนอแนะของพนักงานในระดับที่ต่ำกว่าน้อยกว่าคนญี่ปุ่น
4. ประชาชนของทั้งสองประเทศมีความรักใคร่กลมเกลียว มีความเป็นชาตินิยมสูง	4. การทำงานของคนไทยสามารถมีการปรับเปลี่ยนแผนได้ซึ่งแตกต่างจากคนญี่ปุ่นหากปรับเปลี่ยนอะไร จากแผนจะยอมรับไม่ได้
5. มีความผูกพันกับสถาบันครอบครัวและส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว	5. การใช้ภาษาในการสื่อสารประเทศไทยใช้ภาษาอังกฤษส่วนประเทศญี่ปุ่นใช้ภาษาญี่ปุ่นในการติดต่อสื่อสาร

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อเหมือน (Similarities)	ข้อแตกต่าง (Differences)
6. ทั้งสองประเทศมีชุมชนเกษตรเป็นฐาน ทางวัฒนธรรมของประเทศ	
7. ทั้งสองประเทศเกิดการไหลออกของคน หนุ่มสาวจากชนบทสู่ภาคเมือง	

จากตาราง 2 เปรียบเทียบสภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น พบว่าทั้งสองประเทศได้มีลักษณะคล้ายคลึงกันคือ เน้นการให้ความสำคัญของกลุ่มมากกว่าการให้ความสำคัญของปัจเจกบุคคล โดยมีความเชื่อว่าทำดีได้ดี รวมทั้งประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการรักษาเวลาในการทำงาน มีความรักใคร่กลมเกลียวกัน และมีความเป็นชาตินิยมสูง มีความผูกพันกับสถาบันครอบครัว ส่วนข้อแตกต่างจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าทั้งสองประเทศมีความแตกต่างทางด้านศาสนา แต่โดยภาพรวมทั้งสองประเทศตระหนักถึงการพัฒนาทางจิตใจ ยึดมั่นในหลักของศาสนาของตน แต่เชิงปฏิบัติคนไทยสอนให้เด็กเคารพ พระ และผู้มีอายุมากกว่าทำให้เด็กไทยมีน้ำใจมากกว่าเด็กญี่ปุ่น ส่งผลให้คนไทยมีความเอื้ออาทรต่อกันมากกว่า ในข้อแตกต่างนั้นจะเห็นได้ว่า ประเทศญี่ปุ่นเป็นตัวของตัวเองสูง ซึ่งจะเห็นได้จากประเทศญี่ปุ่นใช้ภาษาของตนในการสื่อสารกับผู้อื่น

ตาราง 3

เปรียบเทียบสภาพพื้นฐานทางการเมืองการปกครอง

ข้อเหมือน (Similarities)	ข้อแตกต่าง (Differences)
1. มีการปกครองในระบบประชาธิปไตย (Democracy) โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	1. ประเทศไทยไม่ตกเป็นอาณานิคมของประเทศอื่น ส่วนประเทศญี่ปุ่นตกเป็นอาณานิคมของประเทศสหรัฐอเมริกา

ตาราง 3 (ต่อ)

ข้อเหมือน (Similarities)	ข้อแตกต่าง (Differences)
2. ทั้งสองประเทศมีการปกครองแบบกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่น	2. ประเทศไทยมีการพัฒนาทางการเมืองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นแบบประชาธิปไตย
3. ทั้งสองประเทศใช้ระบบการเลือกตั้งในการเลือกผู้ว่าราชการจังหวัด นายเทศมนตรีของเทศบาลนครขนาดใหญ่ เทศบาลเมืองและเทศบาลตำบล ตลอดจนสภาท้องถิ่นทุกระดับ	3. การกระจายอำนาจที่ชุมชนในญี่ปุ่นมีประสบการณ์และระดับการกระจายอำนาจมากกว่าชุมชนในประเทศไทย ทำให้ภาคประชาสังคมของไทยค่อนข้างมีความเข้มแข็งน้อยกว่าญี่ปุ่น
4. มีการแบ่งกระทรวง กรม กอง การบริหารอย่างชัดเจนทั้งสองประเทศ	
5. ทั้งสองประเทศมีระบบทหารเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง	
6. กระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่ดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	
7. ทั้งสองประเทศมีระบบภาษีที่รัฐบาลจัดสรรให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความเสมอภาคทางการบริหารทั่วประเทศ	

จากตาราง 3 เปรียบเทียบสภาพทางการเมืองการปกครอง พบว่าทั้งสองประเทศมีการปกครองในระบบประชาธิปไตย (Democracy) ซึ่งประเทศไทยมีการพัฒนาทางการเมืองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นแบบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและอยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งทั้งสองประเทศมีการปกครองแบบกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่น ใช้ระบบการเลือกตั้งในการเลือกผู้ว่าราชการจังหวัด นายเทศมนตรีของเทศบาลนครขนาดใหญ่ เทศบาลเมือง

และเทศบาลตำบล ตลอดจนสภาท้องถิ่นทุกระดับและมีการแบ่งกระทรวง กรม กอง การบริหารอย่างชัดเจนทั้งสองประเทศในทางตรงกันข้ามพบว่าประเทศไทยไม่ตกเป็นอาณานิคมของประเทศอื่น ส่วนประเทศญี่ปุ่นเคยตกเป็นอาณานิคมของประเทศสหรัฐอเมริกา

ตาราง 4

เปรียบเทียบสภาพพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ

ข้อเหมือน (Similarities)	ข้อแตกต่าง (Differences)
1. ความร่วมมือระหว่างกันของทั้งสองประเทศครอบคลุมทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างสองประเทศเติบโตขึ้นจากการขยายตัวกิจการของบริษัทญี่ปุ่น	1. ประเทศไทยเป็นประเทศที่ใหญ่แต่มีกำลังการผลิตน้อยกว่าประเทศญี่ปุ่น
2. ประเทศไทยได้จัดทำ FTA กับประเทศญี่ปุ่น เพื่อให้การลงทุนจากญี่ปุ่นเข้ามาไทยมากขึ้น	2. รัฐบาลไทยไม่ประสบความสำเร็จในการขึ้นนำให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรม ดังเช่น ประเทศญี่ปุ่นได้กระทำการพัฒนา อุตสาหกรรมนำไปสู่ผลลัพธ์ระดับชั้นนำของโลก
3. ประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น ในช่วงปี 2545 - 2546 เจรจาจัดทำความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น จึงได้เริ่มอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2547	3. ประเทศไทยเน้นส่งออกด้านเกษตรกรรมเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญที่สุดของประเทศ ส่วนประเทศญี่ปุ่นเน้นเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมต่าง ๆ
4. เศรษฐกิจพื้นฐานของทั้งสองประเทศมาจากผลผลิตทางด้านเกษตรกรรมเป็นสำคัญ	4. เด็กในประเทศญี่ปุ่นทำงานพิเศษหาเงินเรียน เทียวเอง ส่วนเด็กในประเทศไทยขอพ่อแม่และพ่อแม่เป็นคนพาเที่ยว

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อเหมือน (Similarities)	ข้อแตกต่าง (Differences)
5. ทั้งสองประเทศให้ความสำคัญกับการ ธุรกิจท่องเที่ยว	
6. ทั้งสองประเทศให้ความร่วมมือเพื่อ สนับสนุนครัวไทยสู่โลก	

จากตาราง 4 เปรียบเทียบสภาพทางด้านเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศนั้นพบว่า โดยภาพรวมความร่วมมือระหว่างกันของทั้งสองประเทศครอบคลุมทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างสองประเทศเติบโตขึ้นจากการขยายตัวกิจการของบริษัทญี่ปุ่น นอกจากนี้เศรษฐกิจพื้นฐานของทั้งสองประเทศมาจากผลผลิตทางด้านเกษตรกรรมและให้ความสำคัญกับธุรกิจท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ โดยที่ประเทศไทยเน้นส่งออกด้านเกษตรกรรมเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก เป็นประเทศแบบเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนประเทศญี่ปุ่นเน้นเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ทำให้คนญี่ปุ่นมีมันสมองที่ชาญฉลาด สามารถผลิตงานด้านอุตสาหกรรมเป็นลำดับต้น ๆ ของโลก

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบการจัดการอาชีวศึกษาของทั้งสองประเทศ

ในตอนที่สองผู้วิจัยขอเสนอการเปรียบเทียบระบบการศึกษาของทั้งสองประเทศ ในภาพรวมก่อนที่จะเสนอการเปรียบเทียบการจัดการอาชีวศึกษาของทั้งสองประเทศ

ตาราง 5

เปรียบเทียบระบบการศึกษา

ข้อเหมือน (Similarities)	ข้อแตกต่าง (Differences)
1. ทั้งสองประเทศมีการศึกษาภาคบังคับ (Compulsory Education) 9 ปี ทั้งสองประเทศมีพระราชบัญญัติที่ให้ความสำคัญในการส่งเสริมการอ่าน	1. ประเทศไทยหลังจากจบการศึกษาระดับมัธยมต้นสามารถเลือกได้ระหว่างศึกษาต่อสายสามัญในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยต่อ หรือเลือกศึกษาต่อสายวิชาชีพ หรืออาจเลือกศึกษาต่อในสถาบันทางทหารหรือตำรวจ ตามกฎหมายไทย ส่วนประเทศญี่ปุ่นแม้ว่าการเรียนในชั้นมัธยมปลาย จะไม่เป็นการศึกษาภาคบังคับ ประชาชนมากกว่า 90% ก็เข้าเรียนในชั้นมัธยมปลายได้
2. ทั้งสองประเทศมีการปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่อง	2. การเข้าศึกษาต่อระดับที่สูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของประเทศไทย มีสัดส่วนเข้าศึกษาต่อน้อยกว่าประเทศญี่ปุ่น
3. ระบบการศึกษาของทั้งสองประเทศคือ 6:3:3	3. ประเทศไทยไม่สามารถสร้างให้การอ่านเป็นวัฒนธรรมได้เช่นประเทศญี่ปุ่น ปลุกฝังให้การอ่านเป็นวัฒนธรรม 23 เมษายน เป็นวันอ่านหนังสือสำหรับเด็ก
4. ทั้งสองประเทศแบ่งระบบการศึกษาเป็น 3 ระดับ คือ การศึกษาระดับต้น การศึกษาระดับกลาง การศึกษาระดับอุดมศึกษา	4. ประเทศไทยดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน โดยผ่านระบบห้องสมุดแต่ไม่เห็นชัดเจน ส่วนประเทศญี่ปุ่นประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน โดยผ่านระบบห้องสมุด

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อเหมือน (Similarities)	ข้อแตกต่าง (Differences)
<p>5. ทั้งสองประเทศมีระบบการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาไม่เป็นการศึกษาภาคบังคับเป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป การจัดการศึกษาดำเนินการในโรงเรียนอนุบาล อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ และสถานรับเลี้ยงเด็ก ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงสาธารณสุขและสวัสดิการ</p>	<p>5. ประเทศไทยไม่มีการกำหนดวันอ่านหนังสือ ส่วนประเทศญี่ปุ่นกำหนดให้</p>
<p>6. การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายใช้ระยะเวลาเรียนอย่างละ 3 ปี</p>	<p>6. ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของประเทศไทยยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ อย่างเช่นประเทศญี่ปุ่น</p>
<p>7. ในการเรียนระดับอุดมศึกษาของทั้งสองประเทศนักเรียนที่จบจากชั้นมัธยมศึกษาสามารถเลือกศึกษาได้ตามศักยภาพของตนเอง</p>	
<p>8. การเรียนการสอนทั้งสองประเทศเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษามากขึ้น</p>	
<p>9. ทั้งสองประเทศจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจง่าย โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และฝึกความสามารถในการใช้ประโยชน์จากข่าวสาร</p>	

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อเหมือน (Similarities)	ข้อแตกต่าง (Differences)
10. ทั้งสองประเทศส่งเสริมให้โรงเรียนมีระบบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ โดยส่งเสริมให้มีระบบประเมินผล โรงเรียนและแลกเปลี่ยนข้อมูลในโรงเรียนทุกแห่ง	

จากตาราง 5 เปรียบเทียบระบบการศึกษาของทั้งสองประเทศในภาพรวมนั้น จะเห็นว่าทั้งสองประเทศมีการปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีการศึกษาภาคบังคับ (Compulsory Education) 9 ปี และมีพระราชบัญญัติที่ให้ความสำคัญในการส่งเสริมการอ่าน แต่ในเชิงปฏิบัติประเทศไทยไม่สามารถสร้างให้การอ่านเป็นวัฒนธรรม ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการอ่านโดยผ่านระบบห้องสมุดไม่เห็นชัดเจน แต่ประเทศญี่ปุ่นปลูกฝังให้การอ่านเป็นวัฒนธรรม โดยกำหนดให้ 23 เมษายน เป็นวันอ่านหนังสือสำหรับเด็ก ทั้งสองประเทศมีกระทรวงศึกษาธิการ และสถานรับเลี้ยงเด็ก ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงสาธารณสุขและสวัสดิการเช่นกัน โดยที่ประเทศทั้งสองมุ่งเน้นความสามารถในการผลิตบัณฑิตมีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีตลอดจนสามารถตอบสนองต่อตลาดแรงงานได้

ตาราง 6

เปรียบเทียบวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลง

ข้อเหมือน (Similarities)	ข้อแตกต่าง (Differences)
<p>1. ความเสมอภาคทางโอกาสในการได้รับการศึกษา ทั้งสองประเทศให้ความสำคัญในการที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการรับการศึกษาตามความสามารถโดยปราศจากการแบ่งแยกทางเชื้อชาติ ศาสนา เพศ สถานะทางสังคม เศรษฐกิจ และชาติกำเนิดของครอบครัว</p>	<p>1. กระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทย ได้กำหนดหลักสูตร พ.ศ. 2503 ให้นักเรียนแต่ละประโยคสามารถออกไปประกอบอาชีพตามอัธยาศัยของตนเอง ส่วนประเทศญี่ปุ่น วิทยาลัยที่เปิดสอนระดับอนุปริญญา ก่อน โดยเริ่มในปี พ.ศ. 2493 และมีการดำเนินการปรับปรุงจนเป็นระบบถาวรในปี พ.ศ. 2507</p>
<p>2. การปฏิรูปการศึกษาสมัยเมจิ (พ.ศ. 2410 - 2455) ตรงกับรัชสมัยพระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ของไทย เป็นการปฏิรูปเพื่อพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัยทางอุตสาหกรรมและการทหาร</p>	<p>2. วิทยาลัยการอาชีพ มีหน้าที่รับบุคคลที่ไม่สามารถเรียนในมหาวิทยาลัยได้ จะเปิดสอนในระดับมัธยมปลายซึ่งประเทศไทยส่วนมากไม่มีค่านิยมในการเรียน ปวช.และปวส. มีค่านิยมในหลักสูตรปริญญา ทำให้เกิดการว่างงานสูง</p>
<p>3. ทั้งสองประเทศมีการปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาคนให้มีความเข้มแข็งในด้านการศึกษา</p>	
<p>4. ทั้งสองประเทศมีการก่อตั้งวิทยาลัยชุมชน และวิทยาลัยการอาชีพเพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น</p>	
<p>5. ทั้งสองประเทศเริ่มการอาชีวศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่เลือกเรียนหลักสูตรสายอาชีพ</p>	

จากตาราง 6 เปรียบเทียบทางด้านวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลง เห็นได้ว่าทั้งสองประเทศให้ความสำคัญในการจัดการศึกษา โดยจัดการศึกษาให้มีความเสมอภาคกัน ประชาชนทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการรับการศึกษาตามความสามารถ ปราศจากการแบ่งแยกทางเชื้อชาติ ศาสนา เพศ สถานะทางสังคม เศรษฐกิจ และชาติกำเนิดของครอบครัว นอกจากนี้ทั้งสองประเทศมีการปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาคนให้มีความเข้มแข็งในด้านการศึกษา โดยเริ่มการอาชีวศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่เลือกเรียนหลักสูตรสายอาชีพ ในปัจจุบันมีวิทยาลัยชุมชนและวิทยาลัยการอาชีพตั้งขึ้นเพื่อรองรับความต้องการและความสนใจของนักเรียน/นักศึกษา ส่วนทางด้านข้อแตกต่างประเทศไทยส่วนมากไม่มีค่านิยมในการเรียน ปวช.และปวส. มีค่านิยมในหลักสูตรปริญญา ทำให้เกิดการว่างงานสูง

ตาราง 7

เปรียบเทียบนโยบายและจุดมุ่งหมาย

ข้อเหมือน (Similarities)	ข้อแตกต่าง (Differences)
1. กระทรวงศึกษาธิการของทั้งสองประเทศมีหน้าที่กำหนดนโยบาย มาตรฐานการศึกษา หลักสูตร จัดสรรทรัพยากรประเมินผล และจัดทำรายงานสถิติการศึกษาแห่งชาติเผยแพร่ต่อสาธารณชน	1. ประเทศไทยเน้นนโยบายที่นักเรียน / นักศึกษาประกอบอาชีพได้ แต่ประเทศญี่ปุ่นมีนโยบายให้นักเรียน นักศึกษาที่จบออกไปแล้วเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมและความทันสมัยของประเทศ
2. ทั้งสองประเทศมีนโยบายให้ผู้ที่จบการศึกษาทางด้านอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษาสามารถประกอบอาชีพได้	2. นโยบายเรื่องภาษี คนไทยพยายามหลีกเลี่ยงภาษี แต่คนญี่ปุ่นมีภาระหน้าที่ต้องจ่ายภาษีเป็นจำนวนมากให้กับรัฐบาลกลางและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งระดับจังหวัดและเทศบาลที่บุคคลคนนั้นอาศัยอยู่หรือทำงานอยู่

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อเหมือน (Similarities)	ข้อแตกต่าง (Differences)
<p>3. ประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นมีนโยบายโดยยึดหลัก 4 ประการ</p> <p>1) เคารพต่อความเป็นปัจเจกบุคคล ความสามารถเฉพาะบุคคล 2) ปลุกฝังความสามารถในการปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมและโลก นานาชาติ 3) การเน้นความหลากหลายและทางเลือก 4) ส่งเสริมให้มีการประเมินผลภายนอกและเปิดสถานศึกษาสู่ชุมชน</p>	<p>3. กระตุ้นการเพิ่มศักยภาพการใช้ภาษาของทั้งสองประเทศต่างกันโดยที่ประเทศไทยเน้นการใช้ภาษาอังกฤษและประเทศญี่ปุ่นเน้นให้ประชาชนให้ใช้ภาษาญี่ปุ่นและภาษาอังกฤษ</p>
<p>4. ทั้งสองประเทศเน้นนโยบายในการพัฒนาเอกลักษณ์ของโรงเรียน ให้อิสระในการเลือกโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย พัฒนาโรงเรียนระบบเปิดที่เชื่อถือได้</p>	
<p>5. เน้นนโยบายในการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติให้มากที่สุด</p>	

จากตาราง 7 เปรียบเทียบทางด้านนโยบายและจุดมุ่งหมายนั้น กระทรวงศึกษาธิการของทั้งสองประเทศมีหน้าที่กำหนดนโยบาย มาตรฐานการศึกษา หลักสูตร จัดสรรทรัพยากรประเมินผล และจัดทำรายงานสถิติการศึกษาแห่งชาติเผยแพร่ต่อสาธารณชนมุ่งเน้นผลิตกำลังกำลังคนเมื่อจบการศึกษาทางด้านอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษาสามารถประกอบอาชีพได้ มีความรับผิดชอบต่องานวิชาชีพ เคารพต่อความเป็นปัจเจกบุคคล ความสามารถเฉพาะบุคคล ส่งเสริมให้มีการประเมินผลภายนอกและเปิด

สถานศึกษาสู่ชุมชน หนึ่งทั้ง สองทั้ง สองประเทศมุ่งเน้นนโยบายในการพัฒนาเอกลักษณ์ของโรงเรียน ให้อิสระในการเลือกโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย พัฒนาโรงเรียนระบบเปิดที่เชื่อถือได้ และให้ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติให้มากที่สุด ส่วนข้อแตกต่างประเทศญี่ปุ่น มีนโยบายให้นักเรียน/นักศึกษาที่จบออกไปแล้วเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมและความทันสมัยของประเทศ รวมทั้งคนญี่ปุ่นมีภาระหน้าที่ที่ต้องจ่ายภาษีเป็นจำนวนมากให้กับรัฐบาลกลางและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งระดับจังหวัดและเทศบาลที่บุคคลคนนั้นอาศัยอยู่หรือทำงานอยู่ ส่วนประเทศไทยเน้นนโยบายที่นักเรียน /นักศึกษาประกอบอาชีพได้และคนไทยพยายามหลีกเลี่ยงภาษีที่ต้องจ่ายให้กับรัฐ กรอบมาตรฐานหลักสูตร เช่น หลักสูตรระยะสั้น ปวช ปวส หลักสูตรฝึกอบรมของกรมพัฒนาฯ รายวิชาที่จัดสอนในสถานประกอบการระบบทวิภาค

ตาราง 8

เปรียบเทียบการบริหารจัดการ

ข้อเหมือน (Similarities)	ข้อแตกต่าง (Differences)
1. ทั้งสองประเทศปฏิรูปการศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติเพื่อพัฒนา ผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง คนดี และมี ความสุขและประเทศญี่ปุ่นประกาศ แผนการปฏิรูปการศึกษา “Japan Rise Again” ปี 2004 โดยกระตุ้นการปฏิรูป โรงเรียนเพื่อพัฒนาความสามารถทาง วิชาการ	1. กระทรวงศึกษาธิการมีหน่วยงานภายใต้ สังกัด 6 สำนักงาน 1 องค์กร ประกอบด้วย (1) สำนักงานรัฐมนตรี (2) สำนักงานปลัดกระทรวง (3) สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา (4) สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (5) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (6) สำนักงานคณะกรรมการการ อาชีวศึกษา (7) องค์การมหาชน/องค์กร ในกำกับ ส่วนประเทศญี่ปุ่นกระทรวง ศึกษา วิทยาศาสตร์ กีฬา และวัฒนธรรม ประกอบด้วย 7 กรม

ตาราง 8 (ต่อ)

ชื่อเหมือน (Similarities)	ชื่อแตกต่าง (Differences)
	หลัก 1 สำนักงาน (1) สำนักงาน ปลัดกระทรวง (2) กรมการเรียนรู้ ตลอดชีวิต (3) กรมประถมและ มัธยมศึกษา (4) กรมส่งเสริมการศึกษา ท้องถิ่น (5) กรมอุดมศึกษา (6) กรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (7) กรม พลศึกษาและกีฬา
2. ทั้งสองประเทศมีการใช้แผน ยุทธศาสตร์ระดับความสามารถ เพื่อ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของ ประเทศ	2. ประเทศไทยต่างจากประเทศตรงที่ ญี่ปุ่นกระจายอำนาจการบริหาร การศึกษาได้โดยง่ายและรวดเร็วกว่า เพราะประเทศไทยยังเป็นระบบรวม ศูนย์อำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง
3. การปฏิรูปอาชีวศึกษาจะต้องอาศัย การพัฒนาครูอาชีวศึกษาอย่างเป็น ระบบประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น ให้ความสำคัญกับครูมากที่สุดเพราะถือ ว่า ครูคือ หัวใจของการปฏิรูปการศึกษา มีมาตรการสร้างแรงจูงใจและยก วิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง และครู ได้รับเกียรติและการยกย่องจากสังคม มาก	3. ประเทศไทยกระบวนการเรียนการสอน เน้นการปฏิรูปการเรียนรู้โดยยึดหลัก ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ได้ ส่วนประเทศญี่ปุ่นกระบวนการ สอนเน้นทักษะการคิด แก้ปัญหา พัฒนาตนเอง และรู้วิธีเรียนจากการ ปฏิบัติในสถานการณ์จริง
4. มีการบูรณาการ ICT กับการศึกษาให้ เข้ากับระบบการศึกษาของชาติและ สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตแก่ประชากร และสังคม	4. ประเทศไทยขาดการส่งเสริมให้ สถานศึกษาใช้ ICT สำหรับการศึกษา นอกกรอบผ่านดาวเทียมอย่างต่อเนื่อง

ตาราง 8 (ต่อ)

ข้อเหมือน (Similarities)	ข้อแตกต่าง (Differences)
5. ทั้งสองประเทศมีกระทรวงแรงงานเป็นหน่วยงานหลักที่ดำเนินการฝึกอบรมวิชาชีพให้กับแรงงาน	5. ประเทศไทยเน้นวิชาการเพื่อมุ่งสู่การเข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา ส่วนประเทศญี่ปุ่นศึกษามุ่งสู่อาชีพ เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต
6. ทั้งสองประเทศมีหน่วยงานภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการบริหารและดำเนินงานทางด้านอาชีวศึกษามากขึ้น	
7. ครูในระดับประถมศึกษาของประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นรับภาระนักเรียนครู 1 คน รับภาระนักเรียน 19- 20 คน	
8. ความร่วมมือไทยร่วมมือกับประเทศญี่ปุ่นสามารถแบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ ความร่วมมือทวิภาคี ไตรภาคีและภูมิภาค	

จากตาราง 8 การเปรียบเทียบการบริหารจัดการทางด้านอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษาจะเห็นว่าทั้งสองประเทศอยู่ภายใต้การควบคุมของกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ดำเนินงานและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นสำนักงาน กรม องค์การอิสระ ซึ่งประเทศไทยมีสำนักงานมากกว่าประเทศญี่ปุ่น จึงส่งผลต่อการทำงานช้าช้อน ขาดประสิทธิภาพในการใช้คนและทรัพยากรอำนาจในการตัดสินใจอยู่ที่ส่วนกลาง งานจึงมีขั้นตอนมากและล่าช้า ส่วนในการนำระบบสารสนเทศมาใช้ทั้งสองประเทศได้นำ ICT บูรณาการเข้ากับการศึกษาแก่ประชากรและสังคม แต่สำหรับประเทศไทยขาดการส่งเสริมให้สถานศึกษาใช้ ICT สำหรับการศึกษานอกระบบผ่านดาวเทียมอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตามภาคเอกชนได้เข้ามามีบทบาทในการบริหารและดำเนินงานทางด้านอาชีวศึกษามากขึ้นของทั้งสองประเทศ

ตาราง 9

เปรียบเทียบหลักสูตร

ข้อเหมือน (Similarities)	ข้อแตกต่าง (Differences)
1. ทั้งสองประเทศจัดหลักสูตรระดับอุดมศึกษามีมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกลางและระดับสูงที่มีคุณภาพ โดยจัดให้มีทางเลือก ทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐเอกชน นานาชาติ และมหาวิทยาลัยเปิด	1. วิชาที่โรงเรียนญี่ปุ่นให้ความสำคัญมากกว่าโรงเรียนไทย คือ พลศึกษาและดนตรี ชั่วโมงเรียนพลศึกษาเป็นอันดับสามในหลักสูตรประถมศึกษา อันดับหนึ่งภาษาญี่ปุ่น อันดับสองคณิตศาสตร์
2. ทั้งสองประเทศใช้หลักสูตรแกนกลางเป็นกรอบทิศทางในการพัฒนากรอบหลักสูตร	2. หลักสูตรอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษาของประเทศญี่ปุ่นเน้นทางด้านอุตสาหกรรม
3. ทั้งสองประเทศมีการนำตัวแบบระบบการศึกษาของประเทศทางตะวันตกมาประยุกต์ใช้	3. จำนวนชั่วโมงเรียนในแต่ละหลักสูตรมีความแตกต่างกัน
4. ทั้งสองประเทศมีการใช้หลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนคล้ายคลึงกัน	4. หลักสูตรและเนื้อหาวิชา คือ หลักสูตรภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยเน้นโครงสร้างไวยากรณ์ ขณะที่หลักสูตรภาษาญี่ปุ่นในประเทศญี่ปุ่นเน้นผู้เรียนให้สามารถพูดสื่อสารได้จริง
5. การจัดการเรียนการสอนของทั้งสองประเทศเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นการสอนจริยธรรม (moral education)	5. ประเทศญี่ปุ่นประสบความสำเร็จในการดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน โดยผ่านระบบห้องสมุดแต่ประเทศไทยไม่เห็นผลชัดเจน

ตาราง 9 (ต่อ)

ข้อเหมือน (Similarities)	ข้อแตกต่าง (Differences)
6. ทั้งสองประเทศมีหลักสูตร 3 ระดับ ประกาศนียบัตร (Certificate) อนุปริญญา (Diploma) และปริญญา (Bachelor's Degree)	
7. กระทรวงแรงงานเป็นหน่วยงานหลักที่ ดำเนินการฝึกอบรมวิชาชีพแล้วยังมี หน่วยงานอื่นที่จัดหลักสูตรฝึกอบรมอีก	
8. ทุก ๆ หลักสูตรมีแบบระยะสั้นและ ระยะยาว มีความยืดหยุ่นตามความ ต้องการของผู้เรียน	
9. ทั้งสองประเทศมีหลักสูตรฝึกงานกับ สถานประกอบการเพื่อเพิ่มพูนทักษะ	

จากตาราง 9 การเปรียบเทียบหลักสูตรอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษา จะเห็นได้ว่า ทั้งสองประเทศมีทั้งสองประเทศมีหลักสูตร 3 ระดับ ประกาศนียบัตร (Certificate) อนุปริญญา (Diploma) และปริญญา (Bachelor's Degree) โดยนำตัวแบบระบบการศึกษาของประเทศทางตะวันตกมาประยุกต์ใช้ และกำหนดหลักสูตรแกนกลางเป็นกรอบทิศทางในการพัฒนากรอบหลักสูตร ตลอดจนการใช้หลักสูตรและ สื่อการเรียนการสอนของทั้งสองประเทศคล้ายคลึงกัน หลักสูตรที่จัดขึ้นมีการฝึกอบรมกับสถานประกอบการเพื่อเพิ่มพูนทักษะ ส่วนในด้านข้อแตกต่างนั้น หลักสูตรอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษาของประเทศญี่ปุ่นเน้นทางด้านอุตสาหกรรมมากกว่าประเทศไทย และจัดหลักสูตรแบบมีโครงสร้างไวยากรณ์ ขณะที่หลักสูตรภาษาญี่ปุ่นเน้นผู้เรียนให้สามารถพูดสื่อสารได้จริง

ตาราง 10

เปรียบเทียบสภาพการณ์ปัจจุบัน

ชื่อเหมือน (Similarities)	ชื่อแตกต่าง (Differences)
1. ทั้งสองประเทศอัตราการเพิ่มประชากรเกิดต่ำ ประชากรเด็กน้อยลง ขณะที่ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	1. บัณฑิตในประเทศญี่ปุ่นที่จบจากสถาบันศึกษาอาชีวศึกษาหรือเทคนิคศึกษาสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ดีกว่าประเทศไทย
2. ทั้งสองประเทศสอนให้นักเรียน มีความเป็นมิตรกับชาวต่างชาติ	2. ประเทศไทยนักเรียนที่เข้าศึกษาต่อในสถาบันอาชีวศึกษาหรือเทคนิคศึกษา พวกเขาจะถูกมองว่าสติปัญญาไม่ใคร่ดี จึงเข้าเรียนสายตรงเข้าสู่อุดมศึกษาไม่ได้ การที่คนอื่นหรือสังคมมีทัศนคติเช่นนี้ต่อนักเรียนอาชีวศึกษา ทำให้พวกเขาเกิดปมด้อยซึ่งประเทศญี่ปุ่นถือว่าพวกนี้มีเป็นกำลังสำคัญต่อประเทศ
3. ทั้งสองประเทศมีความร่วมมือกับต่างประเทศในการพัฒนาทิศทางของอาชีวศึกษา	3. ประเทศไทยจัดการศึกษาภาคบังคับ (ป.1-ป.6) ก็ได้ผลดีเกือบเต็มร้อย แต่อัตราการเข้าเรียนในระดับมัธยม โดยเฉพาะมัธยมปลายมีค่อนข้างต่ำเพียงร้อยละ 25 ของประชากรวัยที่ควรเรียน (อายุ 15-17 ปี) ซึ่งประชากรของญี่ปุ่นเข้าเรียนต่อในระดับร้อยละ 99

ตาราง 10 (ต่อ)

ข้อเหมือน (Similarities)	ข้อแตกต่าง (Differences)
4. ทั้งสองประเทศ กลุ่มอุตสาหกรรมมีความต้องการกำลังคนเชิงคุณภาพที่มีคุณลักษณะ ใน 3 ด้านคือ 1) ความรู้และทักษะที่จำเป็น 2) ความรู้และทักษะวิชาชีพ และ 3) คุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณในการทำงาน	4. การอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษาของประเทศไทย เป็นการมุ่งตอบสนองผลประโยชน์ (รายได้ กำไร) ของผู้จัดการศึกษามากกว่าตอบสนองความต้องการของตลาด
5. มีวิทยาลัยชุมชน สถาบันการศึกษาที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีเกิดขึ้นทั้งสองประเทศ	

จากตาราง 10 การเปรียบเทียบทางด้านสภาพการณ์ปัจจุบัน จะเห็นว่าทั้งสองประเทศมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการอาชีวศึกษา และมีความร่วมมือกับต่างประเทศ โดยทั้งสองประเทศได้จัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีเกิดขึ้น ส่วนทางด้านความแตกต่างนั้นประเทศไทยนักเรียนที่เข้าศึกษาต่อในสถาบันอาชีวศึกษาหรือเทคนิคศึกษาพวกนี้จะถูกมองว่าสติปัญญาไม่ใคร่ดี จึงเข้าเรียนสายตรงเข้าสู่อุดมศึกษาไม่ได้ การที่คนอื่นหรือสังคมมีทัศนคติเช่นนี้ต่อนักเรียนอาชีวศึกษา ทำให้พวกเขาเกิดปมด้อย รวมทั้งไม่สามารถการเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ อาจเป็นการมุ่งตอบสนองผลประโยชน์ (รายได้ กำไร) ของผู้จัดการศึกษามากกว่าตอบสนองความต้องการของตลาด

บทที่ 4

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบการอาชีวศึกษาของประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทยซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ด้านวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลง

ทั้งสองประเทศมีวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือจัดการศึกษาให้มีความเสมอภาคกันประชาชนทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการรับการศึกษาตามความสามารถ ปราศจากการแบ่งแยกทางเชื้อชาติ ศาสนา เพศ สถานะทางสังคม เศรษฐกิจ และชาติกำเนิดของครอบครัว นอกจากนี้ทั้งสองประเทศมีการปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาคนให้มีความเข้มแข็งในด้านการศึกษา โดยเริ่มการอาชีวศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่เลือกเรียนหลักสูตรสายอาชีพ ในปัจจุบันมีวิทยาลัยชุมชนและวิทยาลัยการอาชีพตั้งขึ้นเพื่อรองรับความต้องการและความสนใจของนักเรียน/นักศึกษา ส่วนทางด้านข้อแตกต่างประเทศไทยส่วนมากไม่มีค่านิยมในการเรียน ปวช.และปวส. มีค่านิยมในหลักสูตรปริญญา ทำให้เกิดการว่างงานสูง

ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย

ทั้งสองประเทศมีนโยบายและจุดมุ่งหมายนั้น กระทรวงศึกษาธิการของทั้งสองประเทศมีหน้าที่กำหนดนโยบาย มาตรฐานการศึกษา หลักสูตร จัดสรรทรัพยากร ประเมินผล และจัดทำรายงานสถิติการศึกษาแห่งชาติเผยแพร่ต่อสาธารณชนมุ่งเน้นผลิตกำลังกำลังคนเมื่อจบการศึกษาทางด้านอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษาสามารถประกอบ

อาเซียนได้ มีความรับผิดชอบต่องานวิชาชีพ เคารพต่อความเป็นปัจเจกบุคคล
ความสามารถเฉพาะบุคคล ส่งเสริมให้มีการประเมินผลภายนอกและเปิดสถานศึกษาสู่
ชุมชน หนึ่งทั้งสองประเทศมุ่งเน้นนโยบายในการพัฒนาเอกลักษณ์ของโรงเรียน
ให้อิสระในการเลือกโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย พัฒนาโรงเรียน
ระบบเปิดที่เชื่อถือได้ และให้ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้
สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติให้มากที่สุด ส่วนข้อแตกต่างประเทศญี่ปุ่นมีนโยบาย
ให้นักเรียน/นักศึกษาที่จบออกไปแล้วเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมและความทันสมัยของ
ประเทศ รวมทั้งคนญี่ปุ่นมีภาระหน้าที่ต้องจ่ายภาษีเป็นจำนวนมากให้กับรัฐบาลกลาง
และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งระดับจังหวัดและเทศบาลที่บุคคลคนนั้นอาศัยอยู่
หรือทำงานอยู่ ส่วนประเทศไทยเน้นนโยบายที่นักเรียน/นักศึกษาประกอบอาชีพได้และ
คนไทยพยายามหลีกเลี่ยงภาษีที่ต้องจ่ายให้กับรัฐ กรอบมาตรฐานหลักสูตร เช่น
หลักสูตรระยะสั้น ปวช ปวส หลักสูตรฝึกอบรมของกรมพัฒนาฯ รายวิชาที่จัดสอนใน
สถานประกอบการระบบทวิภาค

ด้านบริหารจัดการ

การบริหารจัดการทางด้านอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษาจะเห็นว่าทั้งสองประเทศ
อยู่ภายใต้การควบคุมของกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ดำเนินงานและแบ่งหน้าที่ความ
รับผิดชอบเป็นสำนักงาน กรม องค์กรอิสระ จึงส่งผลต่อการทำงานซ้ำซ้อน ขาด
ประสิทธิภาพในการใช้คนและทรัพยากรอำนาจในการตัดสินใจอยู่ที่ส่วนกลาง งานจึงมี
ขั้นตอนมาก และล่าช้า ส่วนในการนำระบบสารสนเทศมาใช้ทั้งสองประเทศได้นำ ICT
บูรณาการเข้ากับการศึกษาแก่ประชากรและสังคม แต่สำหรับประเทศไทยขาดการ
ส่งเสริมให้สถานศึกษาใช้ ICT สำหรับการศึกษานอกระบบผ่านดาวเทียมอย่างต่อเนื่อง
แต่อย่างไรก็ตามภาคเอกชนได้เข้ามามีบทบาทในการบริหารและดำเนินงานทางด้าน
อาชีวศึกษามากขึ้นของทั้งสองประเทศ

ด้านหลักสูตร

หลักสูตรอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษา จะเห็นได้ว่าทั้งสองประเทศมีทั้งสองประเทศมีหลักสูตร 3 ระดับ ประกาศนียบัตร (Certificate) อนุปริญญา (Diploma) และปริญญา (Bachelor's Degree) โดยนำตัวแบบระบบการศึกษาของประเทศทางตะวันตกมาประยุกต์ใช้ และกำหนดหลักสูตรแกนกลางเป็นกรอบทิศทางการพัฒนากรอบหลักสูตร ตลอดจนการใช้หลักสูตรและ สื่อการเรียนการสอนของทั้งสองประเทศคล้ายคลึงกัน หลักสูตรที่จัดขึ้น มีการฝึกอบรมกับสถานประกอบการเพื่อเพิ่มพูนทักษะ

ด้านสภาพการณ์ปัจจุบัน

สภาพการณ์ปัจจุบัน จะเห็นว่าทั้งสองประเทศมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการอาชีวศึกษา และมีความร่วมมือกับต่างประเทศ โดยทั้งสองประเทศได้จัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีเกิดขึ้น ส่วนทางด้านความแตกต่างนั้นประเทศไทยนักเรียนที่เข้าศึกษาต่อในสถาบันอาชีวศึกษาหรือเทคนิคศึกษาพวกนี้จะถูกมองว่าสติปัญญาไม่ใคร่ดี จึงเข้าเรียนสายตรงเข้าสู่อุดมศึกษาไม่ได้ การที่คนอื่นหรือสังคมมีทัศนคติเช่นนี้ต่อนักเรียนอาชีวศึกษา ทำให้พวกเขาเกิดปมด้อย รวมทั้งไม่สามารถหารเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ อาจเป็นการมุ่งตอบสนองผลประโยชน์ (รายได้ กำไร) ของผู้จัดการศึกษามากกว่าตอบสนองความต้องการของตลาด

อภิปรายผล

ทั้งประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นต่างตั้งอยู่ในคนละภูมิภาค ประเทศไทยตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในคาบสมุทรอินโดจีน มีลักษณะยาวมากกว่ากว้าง ลักษณะเหมือนขวาน มีอาณาเขตทางทิศตะวันออกเฉียงใต้และกัมพูชา ทิศตะวันตกติดทะเลอันดามันและพม่า ทิศเหนือติดพม่าและลาว ทิศใต้ติดอ่าวไทยและมาเลเซีย และทิศตะวันออกเฉียงใต้มีชายฝั่งติดอ่าวไทย มีพื้นที่ 513,115 ตารางกิโลเมตรมีที่ราบลุ่มแม่น้ำ

ตอนกลางของประเทศ จึงส่งผลต่อสภาพเศรษฐกิจของประเทศที่เป็นเกษตรกรรมไปสู่
ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ทั้งสองประเทศต่างมีความร่วมมือในการพัฒนา
ประเทศร่วมกันเป็นสมาชิกของกลุ่มประเทศอาเซียน

ด้วยทั้งสองประเทศมีระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยมี
พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จึงส่งผลให้วิถีวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตยต่อ
ประชาชนของทั้งสองประเทศมีการปกครองในระบบประชาธิปไตย (Democracy) ด้าน
วิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลง

ทั้งสองประเทศมีวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือจัด
การศึกษาให้มีความเสมอภาคกันประชาชนทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการรับ
การศึกษาตามความสามารถ ปราศจากการแบ่งแยกทางเชื้อชาติ ศาสนา เพศ สถานะทาง
สังคม เศรษฐกิจ และชาติกำเนิดของครอบครัว นอกจากนั้นทั้งสองประเทศมีการปฏิรูป
การศึกษาอย่างต่อเนื่อง การปฏิรูปการศึกษานั้น จึงน่าจะเกิดจากผู้กุมอำนาจสูงสุดของรัฐ
ในอดีตพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ จึงได้ทรง
เป็นผู้นำในการปฏิรูปการศึกษาด้วยพระองค์เอง ดังนั้น ในยุคปัจจุบัน ประเทศไทยซึ่งมี
รัฐบาลมาจากการเลือกตั้งของประชาชน ก็ควรปฏิรูปการศึกษาโดยกระบวนการที่เป็น
ประชาธิปไตย คือ ฟังเสียงของประชาชนโดยส่วนรวมด้วย และต้องมีประโยชน์ต่อ
ประชาชนและประเทศชาติอย่างแท้จริง ทั้งนี้ กระบวนการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ
ญี่ปุ่น น่าจะเหมาะสมที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทย มากกว่าที่จะใช้กระบวนการ
ปฏิรูปโดยคำสั่งของรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการเพียงผู้เดียว เพราะนอกจากจะสนอง
ความต้องการของประชาชนโดยรวมได้มากกว่าแล้ว ยังจะทำให้นโยบายที่ประกาศใช้ มี
การนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่องยาวนาน ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการดำเนินงานทาง
การศึกษา ต้องอาศัยเวลาหลายทศวรรษ เพื่อพัฒนาคนให้มีความเข้มแข็งในด้าน
การศึกษา ตลอดจนการจัดการเรียนรู้การอาชีวศึกษา เพื่อเตรียมกำลังคนระดับต้นและ
ระดับกลางด้านเทคโนโลยีในสาขาวิชาต่าง ๆ ให้ตรงกับความต้องการของสถาน
ประกอบการและตลาดแรงงาน เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ รวมทั้ง
การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ จึงมีความจำเป็นต้องผลิตและพัฒนา
กำลังคนด้านอาชีวศึกษาให้มีความเหมาะสมในแต่ละสาขาอาชีพและมีปริมาณ

สอดคล้องกับปริมาณความต้องการที่เพิ่มขึ้น การพัฒนาคุณภาพของผู้จบการศึกษาด้านอาชีวศึกษา จึงต้องตระหนักถึงมาตรฐานอาชีพที่เป็นสากล มีกรอบหลักสูตรที่ยืดหยุ่นมากขึ้น เพื่อความคล่องตัวต่อการปรับและพัฒนาหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม จึงต้องมีการสนับสนุนให้จัดโปรแกรมวิชาชีพพิเศษหรือกลุ่มวิชาชีพที่เกิดขึ้นใหม่ที่เป็นไปตามความต้องการของสังคมและประเทศได้ทันที และจะผลักดันให้ผู้จบอาชีวศึกษาในแต่ละระดับเข้าสู่ตลาดแรงงานมากขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551, หน้า 9)

โดยเริ่มการอาชีวศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่เลือกเรียนหลักสูตรสายอาชีพ ในปัจจุบันมีวิทยาลัยชุมชนและวิทยาลัยการอาชีพตั้งขึ้นเพื่อรองรับความต้องการและความสนใจของนักเรียน/นักศึกษาทางด้านนโยบายและจุดมุ่งหมายทั้งสองประเทศมีนโยบายและจุดมุ่งหมายนั้น กระทรวงศึกษาธิการของทั้งสองประเทศมีหน้าที่กำหนดนโยบาย มาตรฐานการศึกษา หลักสูตร จัดสรรทรัพยากรประเมินผล และจัดทำรายงานสถิติการศึกษาแห่งชาติเผยแพร่ต่อสาธารณชนมุ่งเน้นผลิตกำลังกำลังคนเมื่อจบการศึกษาทางด้านอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษาสามารถประกอบอาชีพได้ มีความรับผิดชอบต่องานวิชาชีพ เคารพต่อความเป็นปัจเจกบุคคล ความสามารถเฉพาะบุคคล ส่งเสริมให้มีการประเมินผลภายนอกและเปิดสถานศึกษาสู่ชุมชน อนึ่งทั้งสองทั้งสองประเทศมุ่งเน้นนโยบายในการพัฒนาเอกลักษณ์ของโรงเรียน ให้อิสระในการเลือกโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย พัฒนาโรงเรียนระบบเปิดที่เชื่อถือได้ และให้ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติให้มากที่สุด ส่วนข้อแตกต่างประเทศญี่ปุ่นมีนโยบายให้นักเรียน/นักศึกษาที่จบออกไปแล้วเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมและความทันสมัยของประเทศ รวมทั้งคนญี่ปุ่นมีภาระหน้าที่ที่ต้องจ่ายภาษีเป็นจำนวนมากให้กับรัฐบาลกลางและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งระดับจังหวัดและเทศบาลที่บุคคลคนนั้นอาศัยอยู่หรือทำงานอยู่ ส่วนประเทศไทยเน้นนโยบายที่นักเรียน/นักศึกษาประกอบอาชีพได้และคนไทยพยายามหลีกเลี่ยงภาษีที่ต้องจ่ายให้กับรัฐ กรอบมาตรฐานหลักสูตร เช่น หลักสูตรระยะสั้น ปวช. ปวส. หลักสูตรฝึกอบรมของกรมพัฒนา รายวิชาที่จัดสอนในสถานประกอบการระบบทวิภาคทางด้านบริหารจัดการทางด้านอาชีวศึกษาและ

เทคนิคศึกษาจะเห็นว่าทั้งสองประเทศอยู่ภายใต้การควบคุมของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้ดำเนินงานและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นสำนักงาน กรม องค์การอิสระ มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างสมดุลทุกด้าน ตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เพราะแม้แต่ประเทศญี่ปุ่นที่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน เป็นอย่างยิ่ง ยังจำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความเจริญด้านวัตถุกับจิตใจ ในการขยายโอกาสการศึกษา เชิงปริมาณ ระดมความคิด ความร่วมมืออย่างกว้างขวางทั่วประเทศ จนมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2545 ที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2542 ที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 (สิปปนนท์ เกตุทัต, 2545, หน้า 2-3) ซึ่งทั้งประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นต่างให้ความสำคัญกับความเสมอภาคในทุกแผนในช่วงที่ผ่านมาจึงทำให้ความเสมอภาคแตกต่างเพียงเล็กน้อย โดยประเทศไทยมีแนวโน้มความเสมอภาคลดลง ซึ่งประเทศไทยกำลังเร่งรัดดำเนินการอยู่นั้น ควรคำนึงถึงบทเรียนในด้านลบจากประเทศญี่ปุ่นให้มากด้วย เพราะการจัดการศึกษาในระบบ โรงเรียนที่ไม่สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล และมีจุดหมายปลายทางเพื่อการเรียนต่อในระดับสูงขึ้นเพียงประการเดียว จะก่อให้เกิดค่านิยมของการประเมินความสำเร็จของบุคคล จากประวัติการเรียนในสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียงเท่านั้น ทำให้เด็กและเยาวชนมีความเครียดอย่างรุนแรง และต้องหาทางออกด้วยวิธีการที่ไม่พึงปรารถนา เช่น การใช้ยาเสพติด การหนีโรงเรียน การก่อเหตุทะเลาะวิวาท เป็นต้น ส่วนในการนำระบบสารสนเทศมาใช้ทั้งสองประเทศได้นำ ICT บูรณาการเข้ากับการศึกษาแก่ประชากรและสังคม รวมทั้งภาคเอกชนได้เข้ามามีบทบาทในการบริหารและดำเนินงานทางด้านอาชีวศึกษามากขึ้นของทั้งสองประเทศ

ทางด้านหลักสูตรประเทศญี่ปุ่นได้มีการให้ความสำคัญในการกระจายโรงเรียนให้ทั่วถึง คือ มีการให้ความสำคัญในการวางรากฐานการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นอันดับแรก จึงมีนโยบายสร้างโรงเรียนประถมศึกษาจำนวนมาก เพื่อให้เพียงพอแก่ผู้เรียนมากที่สุด หลักสูตรทุกระดับการศึกษาให้ความสำคัญกับการจัดทำหลักสูตรตามแนวปฏิรูปการอาชีวศึกษา มีการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินในแต่ละด้านเป็นอย่างมาก หลากหลายโครงการ เพื่อให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

และแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยมีการประกาศใช้หลักสูตร 3 ระดับ คือ ประกาศนียบัตร (Certificate) อนุปริญญา (Diploma) และปริญญาตรี (Bachelor's Degree) โดยนำตัวแบบระบบการศึกษาของประเทศทางตะวันตกมาประยุกต์ใช้ ตลอดจนจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ หลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้น นักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีได้ศึกษาต่อ รวมทั้งประชาชนทั่วไปให้สามารถประกอบอาชีพได้ ทั้งนี้ ในการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษามุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีสมรรถนะในการประกอบอาชีพและเน้นความเป็นความเลิศทางวิชาชีพ ตลอดจนพัฒนาหลักสูตรสาขาวิชาใหม่ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเทคโนโลยีเป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ด้านสภาพการณ์ปัจจุบัน การอาชีวศึกษาของทั้งสองประเทศได้มีความร่วมมือกับต่างประเทศมากขึ้น ทั้งประเทศในแถบยุโรป ความต้องการของตลาดแรงงานมีความต้องการสร้างงานด้านวิชาชีพเฉพาะทาง ประเทศญี่ปุ่นมีอัตราการเข้าเรียนต่อค่าใช้จ่ายสาธารณะทางการศึกษาต่อ GDP ที่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และหลังมัธยมศึกษา ดีกว่าประเทศไทยตลอดจนค่าอัตราส่วนนักเรียนต่อครูต่อค่าใช้จ่ายสาธารณะรวมทางการศึกษาต่อ GDP มีประสิทธิภาพมากกว่าและอัตราส่วนคะแนนประเมินผลของการศึกษาต่อค่าใช้จ่ายสาธารณะรวมทางการศึกษาเฉลี่ย 3 ปีต่อ GDP ดีกว่าประเทศไทย ทั้งนี้เนื่องจากสังคมของประเทศญี่ปุ่นมีลักษณะการดำเนินงานที่มุ่งเน้นคุณภาพ ดังจะพบได้จากทั้งประวัติศาสตร์และความเป็นมาของการจัดการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นมีการพัฒนาคุณภาพมาหลายช่วงระยะตั้งแต่การใช้ปรัชญาทางการศึกษาที่รับเอาทฤษฎีการศึกษาของเฮร์บัต (Herbat) ที่มุ่งเน้นคุณธรรมจริยธรรมอย่างมีคุณภาพร่วมกับการร่วมเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพื่อปลูกฝังให้ประชาชนมีจิตใจรักประเทศชาติมาใช้ในการวางแผนการศึกษา (วรินทร์ ววงษ์, 2546, หน้า 65-67) โดยมีการจัดการศึกษาทุกระดับที่เน้นประสิทธิภาพและความเจริญของส่วนรวมมากกว่าความเจริญส่วนบุคคล โดยให้ความสำคัญกับสังคมมากกว่าปัจเจกบุคคล (ศักดิ์ ปรารงค์ประทานพร, 2530, หน้า 43-45)

นอกจากนี้ทั้งสองประเทศมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการอาชีวศึกษา และมีความร่วมมือกับต่างประเทศ โดยทั้งสองประเทศได้จัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีเกิดขึ้น ส่วนทางด้านความแตกต่างนั้นประเทศไทยนักเรียนที่เข้าศึกษาต่อในสถาบันอาชีวศึกษาหรือเทคนิคศึกษาพวกนี้จะถูกมองว่าสติปัญญาไม่ใคร่ดี จึงเข้าเรียนสายตรงเข้าสู่อุดมศึกษาไม่ได้ การที่คนอื่นหรือสังคมมีทัศนคติเช่นนี้ต่อนักเรียนอาชีวศึกษา ทำให้พวกเขาเกิดปมด้อย รวมทั้งไม่สามารถการเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ อาจเป็นการมุ่งตอบสนองผลประโยชน์ (รายได้ กำไร) ของผู้จัดการศึกษามากกว่าตอบสนองความต้องการของตลาด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ประเทศไทยควรที่จะกำหนดสัดส่วนปริมาณงานขององค์การงบประมาณการศึกษาและวิจัยอย่างสม่ำเสมอทุกปี เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของไทยให้ดียิ่งขึ้นทัดเทียมนานาประเทศ
2. ประเทศไทยควรมีการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม โดยเร็วเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษา เช่นเดียวกับประเทศญี่ปุ่นที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการกับโรงเรียนของรัฐบาลในการจัดการศึกษาภาครัฐ ทำให้รัฐสามารถระดมทรัพยากรทางการศึกษาจากชุมชนโดยไม่ใช้รัฐเป็นผู้รับภาระเพียงผู้เดียว
3. ประเทศไทยควรเร่งในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ให้สามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ คือ การเพิ่มศักยภาพในตัวบุคคล แทนการเพิ่มจำนวนคน เพราะงบประมาณค่าใช้จ่ายในองค์ประกอบของงบประมาณ เงินเดือน ค่าจ้างประจำ และค่าจ้างชั่วคราวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี
4. ประเทศไทยควรริบเร่งหาสัดส่วนที่เหมาะสมในการจัดสรรงบประมาณลงสู่แต่ละระดับการศึกษา เพื่อให้การบริหารการศึกษาของประเทศไทยเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

5. ประเทศไทยควรศึกษาว่าการลงทุนทางการศึกษาต่อหัวในแต่ละระดับ การศึกษาควรจะเป็นจำนวนเงินต่ำที่สุดเท่าไรที่จะทำให้เกิดคุณภาพหรือประสิทธิภาพ เพราะการศึกษาจากอัตราส่วนการลงทุนทางการศึกษาต่อ GDP นั้นอาจไม่สะท้อนให้เห็นถึงเงินลงทุนลงทุนทางการ

บรรณานุกรม

กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์. (2538). *อาชีวศึกษา ปรัชญา หลักการ และทฤษฎี*.

กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผลิตตำราเรียน สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนคร
เหนือ.

กรมอาชีวศึกษา. (ม.ป.ป.). *การบริหารงานอาชีวศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

_____. (2545). *มาตรฐานการอาชีวศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

กมล สุดประเสริฐ และสุนทร สุนันท์ชัย. (2541). *วิสัยทัศน์ทางการศึกษาทิศทางที่ไทย
ต้องทบทวน*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

กระทรวงต่างประเทศ. (2549). *ข้อมูลเศรษฐกิจประเทศญี่ปุ่น*. ค้นเมื่อ 18 สิงหาคม 2549,
จาก <http://test.mfa.go.th/business/2386.php?id=133>

ขุนทอง อินทร์ไทย. (2532). *กะเทาะสังคมญี่ปุ่น*. กรุงเทพมหานคร: สมาพันธ์.

คณะกรรมการปฏิรูปการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ. (2543). *ความก้าวหน้า
แผนงานปฏิรูปการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ สิงหาคม 2542-มกราคม
2543*. (เอกสารอัดสำเนา).

จักรพันธ์ ปัญญาสุวรรณ. (2547). *การแก้ปัญหาเชิงระบบของการจัดการอาชีวศึกษา
ระบบทวิภาคีของวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ
อาชีวศึกษา*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ฉันทนา จันท์บรรจง. (2540). *รายงานการปฏิรูปการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น*.

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ดำรงค์ ชื่อสัตย์. (2546). *การจัดการอาชีวศึกษาโดยความร่วมมือระหว่างสถาบันการ
อาชีวศึกษากับสถานประกอบการในภาคตะวันออก*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์
อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง.

- ทิตินา เขมมณี และ สร้อยสน สกกรักษ์. (2540). *แบบแผนและเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทียนฉาย กิระนันท์. (2539). *ปฏิรูปการศึกษา การสร้างสรรค์ภูมิปัญญา*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง .
- ธงชัย สมบูรณ์. (2544). *การศึกษาเปรียบเทียบและการศึกษานานาชาติ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2550). *ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติด้านการผลิต ณ ราคาประจำปี 1/2*. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2550, จาก <http://www.bot.or.th>
- ธีรวุฒิ บุญยโสภณ. (2542). *การบริหารอาชีพและเทคนิคศึกษาเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- บุศรินทร์ ปัทมาคม. (2527). *แนวนโยบายอาชีวศึกษากับสภาวการณ์ของประเทศไทย*. ศูนย์ศึกษา 20 (4).
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2535). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพมหานคร: หน่วยงานศึกษานิสิตกรรมสามัญศึกษา
- _____. (2542). *การวัดและการบริหารอาชีวศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2525). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- พรนิภา โรจน์วิลาวัลย์. (2544). *การมีส่วนร่วมของสถานประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาของสถานศึกษากลุ่มภาคกลาง สังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษากรมอาชีวศึกษา*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2529). *ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โมจิซูกิ, โออิจิ, นะกะมุระ และชิมะมุระ, ฮิโรกิ. (2529). *เศรษฐกิจญี่ปุ่น*. กรุงเทพมหานคร : Japan International Cooperation Agency.
- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. (2544). *การศึกษาทุนนิยมและโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

- รัชนิกร เศรษฐโช. (2532). *โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพมหานคร: ไทย
วัฒนาพานิช.
- รุ่ง แก้วแดง. (2544). *กฎหมายการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น*. สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์
2550, จาก http://www.drrung.com/article/page_articles12.html.
- วรินทร์ ววงศ์. (2546). *การศึกษากับการสร้างคนแบบญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่สอง*.
กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2550ก). *ประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2550, จาก
<http://th.wikipedia.org/wiki/ประเทศไทย>
_____. (2550ข). *ภาษาในประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2550, จาก
<http://th.wikipedia.org/wiki/ภาษาในประเทศไทย>
- วิชัย ต้นศิริ. (2539). *โฉมหน้าการศึกษาไทยในอนาคต : แนวคิดและบทวิเคราะห์*.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2541). *พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการวางรากฐาน
ประชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร: 2020 เวิลด์ มีเดีย.
- ศักดิ์ดา ปรารักษ์ประทานพร (2526). *ปรัชญาการศึกษา ฉบับพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร :
ไอ เอส พรินติ้ง เฮ้าส์.
- สมาคมการศึกษานานาชาติแห่งประเทศไทย. (2546). *สตูดิโอไกด์ ทู เจแปน 2003
[Study Guide to Japan 2003]*. กรุงเทพมหานคร : สมาคมฯ
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2535). *โครงการศึกษาการพัฒนา
ขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย เล่มที่ 1: การศึกษาในระดับมหภาค*.
กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). *แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.
2545 – 2549) (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2547). *แผนยุทธศาสตร์การอาชีวศึกษา (พ.ศ.
2547-2549)*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง
_____. (2551). *ข้อมูลสารสนเทศเพื่อผู้รับบริการ : เส้นทางการศึกษาประเทศ
ไทย*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2546). *โครงการศึกษาการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย เล่มที่ 1: การศึกษาในระดับมหภาค*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *รายงานการศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ. 2549*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สิริกาญจน์ ปรีชาหาญ. (2546). *การศึกษาความร่วมมือของสถานศึกษากับสถานประกอบการในการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม วิทยาลัยเทคนิคในสถาบันการศึกษาอาชีวศึกษาระดับกลาง 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร*.
- สุภาวดี จันทวานิช. (2522). *ความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมิตร สุวรรณ. (2540). *โอกาสทางการศึกษาของทหารกองประจำการ*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อัมภา บุญช่วย. (2537). *การบริหารงานวิชาการ โรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- Bereday, G.Z.F. (1964). *Comparative Method in Education*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Dietz, W. H. (2001). Preventing obesity in children and adolescents. *Annul Rev Public Health, 22*, 337-353.
- Hans, N. (1964). *Comparative Education*. Routledge and Kegan Paul, London: Reprinted.
- Holmes, B. (1965). *Problems in Educations A Comparative Approach : Condon*.
- Husen, T. (ed.). (1967). *International Study of Achievement in Mathematics*. New York: Wiley.
- jEducation. (2005). *Japan : Population*. Retrieved April 28, 2550, from <http://www.jeducation.com/ THAI/japaninfo/population.html>
- Kandel, I.I. (1955). *The New Era in Education*. London : Harrap.

- King, E.J. (1967). *Other Schools and Ours*, Holt. New York: Rinehart and Winston.
- Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology. (2001). *Japanese Government Policies in Education, Culture, Sports, Science and Technology 2001*. Retrieved March 8, 2007, from http://www.mext.go.jp/b_menu/hakusho1.html
- Thai Trade Center, Fukuoka. (2007). ประเทศไทยญี่ปุ่น. Retrived April 25, 2007, from <http://www.depthai.go.th/1201.page?cid=93&pp=50&page=1>.
- Thut, I. N. & Adams. (1964). *Educational Patterns in Contemporary Societies*. New York: McGraw-Hill.
- Titmus, C. (2004). *Comparative Adult Education. An Outline Approach to Method*. Retrieved March 8, 2005, from <http://users.volja.net/andragog/TITMUS.HTM>.
- Trethewey, A.R. (1976). *Introducing Comparative Education*. Exeter, England: A. Wheaton & Company.
- World Education Forum. (2000). *The EFA 2000 Assessment Country Reports : Japan*. Retrieved May 4, 2006, from http://www.unesco.org/education/wef/country-reports/japan/rapport_1.html.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย

1. ชื่อ นายธงชัย สมบูรณ์

2. ตำแหน่ง : รองศาสตราจารย์ ระดับ 9

3. ประวัติการศึกษา

- Ph.D. (International Education) Leopold-Franzens-Universität Innsbruck ,Austria

- ค.ม. (พื้นฐานการศึกษา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ศษ.บ. (การสอนภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

4. ความรับผิดชอบ

- ประธานสภาคณาจารย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

- คณะกรรมการการจัดการความรู้ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

- คณะกรรมการฝึกอบรมบุคลากร มหาวิทยาลัยรามคำแหง

- ประธานฝ่ายวิจัย สภาคณาจารย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

- อาจารย์ที่ปรึกษา ปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตสาขาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัย

รามคำแหง

- ผู้ทรงคุณวุฒิ ปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาสหวิทยาการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

- อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

- ผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาทบทวนของวารสารรามคำแหง มหาวิทยาลัยรามคำแหง

- วิทยากรตัวคูณ กพร.

- วิทยากรการจัดการความรู้

- วิทยากร โรงเรียนวิถีพุทธ

- วิทยากรการวิจัยสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษา

- วิทยากรการจัดการความรู้ภาษาอังกฤษสู่สากล

- วิทยาการบริการสู่ความเป็นเลิศ บริษัทฮอนด้า (ประเทศไทย)
- วิทยาการการจัดการความขัดแย้งในองค์กร
- วิทยาการ Risk Management ในองค์กร
- วิทยาการการพัฒนาทักษะกระบวนการคิด

5. ผลงานทางวิชาการ

5.1 วิจัย

ธงชัย สมบูรณ์. การศึกษาเปรียบเทียบการอาชีวศึกษาของประเทศไทย
กับประเทศมาเลเซีย. (ทุนอุดหนุนมหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2545).

_____. การสื่อความหมายสัญลักษณ์วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม.
(ทุนอุดหนุนคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2547).

_____. อัตลักษณ์ของชาติตามนโยบายการศึกษา.
(ทุนอุดหนุนคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2549).

_____. อัตลักษณ์ “เด็กราม”
(ทุนอุดหนุนสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
2551)

ธงชัย สมบูรณ์ และนพพร ลีปรีชานนท์ การรับรู้ของคณาจารย์ใน
มหาวิทยาลัยที่มีต่อจรรยาบรรณวิชาชีพอาจารย์ ทุนสนับสนุน
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ผ่านหน่วยงานที่ประชุม
ประธานสภาอาจารย์มหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย (ปอมท.) ปี
2551

5.2 ตำรา

ธงชัย สมบูรณ์. การศึกษาเปรียบเทียบและการศึกษานานาชาติ (EF 608).
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2544.

_____. การศึกษาของประเทศสังคมนิยม (EF 336). กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2544.

ธงชัย สมบูรณ์. การศึกษาเปรียบเทียบในกลุ่มประเทศพัฒนาและกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา.(EF625). กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง,2546.

_____. วิทยาลัยชุมชน (EF 346). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2547.

_____. การศึกษาในประเทศยุโรป (EF 334). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2549.

_____. สันติศึกษา (EF 326). (อยู่ในระหว่างดำเนินการ)

5.3 งานแปลและเรียบเรียง

ธงชัย สมบูรณ์ และนิติศาสตร์ อารมย์ดี (แปล). คู่มือผู้นำทักษะความคิดทางด้านขวาง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์กัฒมอณีง, 2546.

_____. (แปล). บริการลูกค้าแบบนี้จึงจะรวย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์กัฒมอณีง, 2546.

ธงชัย สมบูรณ์ และพีระพงศ์ สุขแก้ว. เส้นทางสายแพรวไหม สายใยแห่งศรัทธา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปราชญ์สยาม, 2548.

ธงชัย สมบูรณ์. จากองค์กรแห่งการเรียนรู้...สู่องค์กรที่เปี่ยมสุข. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปราชญ์สยาม, 2549.

_____. การพัฒนามนุษย์ในองค์กร. กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์ปราชญ์สยาม, 2549.

5.4 บทความ

Somboon, T. “Multicultural Understanding : How does Education Help?” *Ramkhamhaeng University Journal*. 20 : 21 (July – December 2003) : 64 - 71

Somboon, T. “Strategies for Exploring and Promoting Interaction Between Society and International Education” *ข่าวบัณฑิตศึกษา*. 6 : 6(พฤศจิกายน 2545) : 14.

- Somboon, T. “Autonomy, Responsibility and Responsiveness of Ramkhamhaeng University in The 21 st century” **ข่าวบัณฑิตศึกษา**. 3 : 4 (กันยายน 2542) : 12.
- _____. “การศึกษา : วาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืน” **วารสารรามคำแหง**. 23 : 1 (มกราคม – มีนาคม 2549) : 133 - 138.
27 : 7(16 – 22 มิถุนายน 2540) : 5.
- ธงชัย สมบูรณ์. “การศึกษาในมหาวิทยาลัยออสเตรเลีย” **ข่าวรามคำแหง**. 27 : 7(16 – 22 มิถุนายน 2540) : 5.
- _____. “จาก Sumerhill ที่อังกฤษสู่โรงเรียนหมู่บ้านเด็กที่กาญจนบุรี” **ข่าวรามคำแหง**. 27 : 7(7 – 13 กรกฎาคม 2540) : 5.
- _____. “วิกฤตการณ์ของการวิจัยทางการศึกษาและคุณภาพทางการศึกษา” **จตุรัสพัฒนาประสิทธิภาพการสอน**. 5 : 2 (มีนาคม – เมษายน 2540) : 17 – 20.
- _____. “วัฒนธรรมทางการศึกษากับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21” **จตุรัสพัฒนาประสิทธิภาพการสอน**. 5 : 4 (กรกฎาคม – สิงหาคม 2540) : 17 - 20.
- _____. “เครื่องจักรภพอิสระกับการศึกษา” **ข่าวรามคำแหง**. 27 : 51(20 – 26 เมษายน 2541) : 5.
- _____. “บทบาทหน้าที่ขององค์กรระหว่างประเทศในการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ” **ข่าวบัณฑิตศึกษา**. 2 : 3(สิงหาคม 2541) : 8.
- _____. “ปัญหาการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาปริญญาโท” **ข่าวบัณฑิตศึกษา**. 2 : 4(กันยายน 2541) : 4.
- _____. “การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ : คุณค่าแห่งการค้นพบใหม่ในอดีต” **ข่าวบัณฑิตศึกษา**. 2 : 9(กุมภาพันธ์ 2542) : 4.

ธงชัย สมบูรณ์. “ความชอบธรรมทางการศึกษา” **ข่าวบัณฑิตศึกษา.**

2 : 11(เมษายน 2542) : 4.

_____. “อนาคตศาสตร์” **ข่าวบัณฑิตศึกษา.** 2 : 12(พฤษภาคม 2542) : 5.

_____. “ปัจจัยที่มีต่อเสถียรภาพทางการศึกษา” **ข่าวบัณฑิตศึกษา.** 3 : 7(ธันวาคม 2542) : 9.

_____. “รามคำแหง : มหาวิทยาลัยชุมชนแห่งแรกของโลก” **ข่าวบัณฑิตศึกษา.** 3 : 7(ธันวาคม 2543) : 9.

_____. “บทบาททางการศึกษาของศาสตราจารย์ประจำรังสรรค์แสงสุข ในการพัฒนาชนบท”. **ข่าวบัณฑิตศึกษา.**

6 : 12(เมษายน 2546) : 11.

_____. “วัฒนธรรมต่างสี : กระบวนทัศน์การวิจัยเชิงคุณภาพ” **ข่าวบัณฑิตศึกษา.** 7 : 1(มิถุนายน 2546) : 10.

ประวัตินักวิจัย

1. ชื่อ-สกุล นางสาวสุภาวดี ลาภเจริญ
2. ตำแหน่ง นักวิชาการศึกษาเทียบเท่าระดับ 5
3. ประวัติการศึกษา
  - จบการศึกษาปริญญาตรีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
  - บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (สาขาการตลาด) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
  - วิทยาศาสตร์บัณฑิต (สาขาเทคโนโลยีการจัดการ) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
4. ความรับผิดชอบ
  - คณะกรรมการจัดทำรายงานการประกันคุณภาพการศึกษา สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง
  - คณะกรรมการบริหาร กองงานวิทยาเขตบางนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
  - วิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล โครงการต่าง ๆ ของกองงานวิทยาเขตบางนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
  - จัดทำเว็บไซต์ www.bangna.ru.ac.th เพื่อดำเนินการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารระดับปริญญาโท ระดับปริญญาตรีและของหน่วยงานต่าง ๆ ภายในกองงานวิทยาเขตบางนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
  - ดูแลระบบสารสนเทศ กองงานวิทยาเขตบางนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
  - จัดระบบ ดูแล รักษาเครื่องคอมพิวเตอร์ กองงานวิทยาเขตบางนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
  - อาจารย์บรรยายพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ สาขาวิชาการจัดการทั่วไป
  - วิทยากรบรรยายพิเศษในหัวข้อเรื่อง “องค์กรเรียนรู้สู่องค์กรเปี่ยมสุข” ภาควิชาบริหารการศึกษาและอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
  - วิทยากรร่วมบรรยายโครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่ NEC

5. บทความ

สุภาวดี ลาภเจริญ. “ภาพอนาคตเครือข่ายความร่วมมือด้านการวิจัยระหว่างสถาบันอุดมศึกษาใน 10 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2552 – 2561)” วารสารศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. 22 : 3 (มิถุนายน – กันยายน 2554).

6. ผลงานทางวิชาการ

- ผู้ร่วมวิจัยในโครงการวิจัยเพื่อการดำเนินการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บริเวณเหนือเขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก 2547-2548 .(ทุนอุดหนุนสภาวิจัยแห่งชาติ)

- ผู้ช่วยวิจัย การศึกษาเปรียบเทียบการอาชีวศึกษาของประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย. (ผู้วิจัยธงชัย สมบูรณ์. ทุนอุดหนุนมหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2545)

- ผู้ช่วยวิจัย การสื่อความหมายสัญลักษณ์วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม. (ผู้วิจัยธงชัย สมบูรณ์. ทุนอุดหนุนมหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2547)

- ผู้ช่วยวิจัย อัตลักษณ์ของชาติตามนโยบายชาติการศึกษา. (ผู้วิจัยธงชัย สมบูรณ์. ทุนอุดหนุนคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2549)

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ นายพิชิต ทนงค์

ตำแหน่ง นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประวัติการศึกษา

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปีการศึกษา 2550

ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปีการศึกษา 2543

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนสมเด็จพระ

จังหวัดอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2541

ผลงานทางวิชาการ

-

ผลงานวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่อง การสื่อสารทางการเมืองกับการสร้างอัตลักษณ์ประชาธิปไตย
ของเยาวชนในจังหวัดอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้ช่วยนักวิจัย เรื่อง การรับรู้ของคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่มีต่อจรรยาบรรณ
วิชาชีพอาจารย์ โดย รองศาสตราจารย์ ดร. ชงชัย สมบูรณ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
นพพร ลิปรีชานนท์ ทุนสนับสนุนสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ผ่าน
หน่วยงานที่ประชุมประธานสภาอาจารย์มหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย (ปอมท.)

ผู้ช่วยนักวิจัย เรื่อง อัตลักษณ์ของชาติตามนโยบายชาติการศึกษา. โดย
รองศาสตราจารย์ ดร. ชงชัย สมบูรณ์ ทุนอุดหนุนการวิจัยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
รามคำแหง

ผู้ช่วยนักวิจัย เรื่อง **อัตลักษณ์ “เต็กราม”** โดย รองศาสตราจารย์ ดร. ชงชัย
สมบูรณ์ ทุนอุดหนุนการวิจัยสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้ช่วยวิจัย เรื่อง **กรอบการกระจายอำนาจด้านการบริหารและการจัดการศึกษา**
ตามกฎหมายให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดย ศาสตราจารย์ ดร. สุนีย์ มัลลิกะ
มาลัย และคณะ ทุนอุดหนุนการวิจัยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ผู้ช่วยวิจัย เรื่อง **กระบวนการยุติธรรมทางอาญา** โดย ศาสตราจารย์รังสรรค์
แสงสุข และคณะ หัวหน้าชุดโครงการวิจัย ทุนอุดหนุนมหาวิทยาลัยรามคำแหง